

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์มาทุกยุคทุกสมัย นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พัฒนาการของการสื่อสารมีมาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านของกระบวนการผลิตเนื้อหาและการนำเสนอข้อมูล จนแทบจะกล่าวได้ว่าทุกวันนี้ “สื่อ” (Media) ได้เข้ามามีบทบาทในทุกๆ มิติของสังคมและเศรษฐกิจ มีการนำเอาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาผสมผสานกับแนวคิดทางด้านการตลาดมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ในเชิงพาณิชย์ เช่น การโฆษณาขายสินค้าและบริการผ่านสื่อต่างๆ รูปแบบ เพื่อดึงดูดให้ผู้บริโภคหันมาสนใจ สิ่งที่ถูกถ่ายทอดต้องการ “สื่อความหมาย” ในสินค้าของตนเองให้ได้มากที่สุด การกระจายตัวของสื่อรวมทั้ง การสื่อสารสมัยใหม่ได้ขยายตัวไปยิ่งทุกๆ ภาคส่วนของสังคม ไม่เว้นแม้แต่ในแวดวงของการท่องเที่ยวซึ่ง ถือว่าเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้อย่างมหาศาลให้กับประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งวัฒนธรรมประเพณีที่นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกได้ให้ความสนใจเดินทางมาเที่ยวชมอย่างต่อเนื่อง ในแต่ละปีจะมีการทุ่มเทเงินงบประมาณเพื่อลงทุนทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ให้กับภาคธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเป็นเงินจำนวนมาก สิ่งที่เราได้เห็นชัดเจนนอย่างหนึ่ง ก็คือ การรณรงค์ผ่านสื่อที่ใช้ช่องทาง สื่อสารมวลชน สื่อสมัยใหม่ รวมทั้งมีการใช้สื่อดั้งเดิม (Treaditional Media) เช่น สื่อวัฒนธรรมประเพณี หรือ “สื่อพื้นบ้าน” (Folk Media) ที่คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นเครื่องมือในการเชิญชวนให้คนเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งมาตรการนี้นับว่าเป็นจุดขายอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวที่รัฐบาลทุกสมัยพยายามส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจการค้าประเภทหนึ่งที่ทำเงินรายได้ให้กับประเทศ ทั้งนี้ได้มีการขยายตัวควบคู่ไปกับลัทธิบริโภคนิยมที่มักจะชอบสร้างกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยมผ่านการซื้อขายสินค้าทาง วัฒนธรรมที่ผลิตขึ้นอย่างหลากหลาย เช่น สินค้าที่ระลึก สินค้าท้องถิ่น ฯลฯ การซื้อขายสินค้าดังกล่าวนี้จึง มิใช่เป็นแค่เพียงการบริโภควัตถุสิ่งของเท่านั้น หากแต่เป็นการบริโภค “ความหมาย” เชิงสัญลักษณ์ที่แฝง ผงอยู่ในตัวสินค้าในรูปแบบต่างๆ ด้วย (ยศ สันตสมบัติ, 2551 : 116)

สำหรับในบริบทของการท่องเที่ยวเป็นที่น่าสนใจว่า ปรากฏการณ์ของการใช้สื่อพื้นบ้าน ในการส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวในส่วนใหญ่มักพบเห็นในรูปแบบของวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจน สัญลักษณ์ที่สำคัญๆ ของท้องถิ่นเอง ซึ่งทั้งหมดถือว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชม โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสื่อพื้นบ้านถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อ กระบวนการสร้างเนื้อหา/ความหมายให้กับชุมชนในด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้ไม่ว่าเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โบราณสถาน ศิลปะวัฒนธรรม ความเชื่อล้วนแล้วแต่เป็น “สื่อ” ที่ เรียกร้องความสนใจในการท่องเที่ยวแทบทั้งสิ้น (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552 : 32) และขณะเดียวกันหาก

จะพิจารณาภายใต้กรอบทางการสื่อสาร ชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้ว่ามีร่องรอยของการใช้สื่อพื้น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างน่าสนใจ กล่าวคือ มีสถาปัตยกรรมแบบเก่าแก่ของจีนที่ทรงคุณค่า อย่าง หอดูโจรและเรือนแถวไม้ดั้งเดิม รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชนริมแม่น้ำท่าจีน เป็น “จุดขาย” (Selling Point) สำหรับดึงดูดนักท่องเที่ยว แนวคิดดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องอย่างมากกับที่ สถาบันคลังสมอง ของชาติ (2552 : 15-16) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเก่าแก่ว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความ น่าสนใจ เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมเป็นสื่อดึงดูดความ สนใจการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งข้อดีนี้สามารถนำมาไปใช้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ ฯลฯ ไปสู่ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้เช่นเดียวกันกับสื่อประเภทอื่นๆ จากแนวความคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมี ความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนแห่งนี้ว่า เป็น อย่างไร โดยการวิจัยครั้งนี้จะพิจารณาภายใต้บริบทของแนวความคิดทางการสื่อสารและมุมมองเชิง สัญลักษณ์วิทยา (Semiotic) ที่ได้ให้ความสนใจกับวิเคราะห์ความหมายของ “สัญลักษณ์” (Sign) ต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวเรา และในที่นี้สื่อพื้นบ้านเองก็ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในระบบ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอีกสถานะหนึ่ง ก็คือ เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาให้มีความหมาย อยู่ภายในตัวสื่อ เช่นเดียวกันกับ เรื่องเล่า ตำนาน สิ่งของเครื่องใช้ สถาปัตยกรรม การแต่งกาย ตลอดจน ปรากฏการณ์ทางสังคมอื่นๆ ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นแล้วแต่เป็นสิ่งที่น่าค้นหาความหมายทั้งสิ้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2549 ข : 96-97)

จากการประมวลแนวความคิดทั้งหมด จึงเป็นที่มาของประเด็นการทำวิจัยในเรื่องนี้ ซึ่งผู้ วิจัยได้เพียรพยายามในการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ของการใช้สื่อพื้นบ้านในส่งเสริมการท่องเที่ยว ของชุมชนแห่งนี้ว่ามีรูปแบบเป็นเช่นไร โดยเฉพาะภาพของความเป็นสื่อพื้นบ้านที่สะท้อนให้เห็นผ่าน วัฒนธรรมชุมชนนั้นถูกประกอบสร้างให้มีตัวตนในบริบทของการท่องเที่ยวได้อย่างไร สิ่งใดคือคุณค่าความ หมายที่แท้จริงที่แฝงฝังอยู่ในตัวสื่อพื้นบ้าน และที่ยิ่งสำคัญไปกว่านั้น ก็คือ เนื้อหาตลอดจนคุณค่าความ หมายเหล่านั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างไร ขณะเดียวกันหากมองในมิติของ การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์อะไรคือวิธีที่สื่อพื้นบ้านเหล่านั้นใช้ในการสื่อความหมายเพื่อใช้บอกถึงแนวความคิด ความเชื่อ ตลอดจนคุณค่าของสังคม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 2 ประการสำคัญๆ คือ

2.1 เพื่อวิเคราะห์บทบาทของการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ตลาดเก่าห้อง อ. บางปلام้า จ. สุพรรณบุรี

2.2 เพื่อแสวงหาแนวทางการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาด เก่าห้อง อ. บางปلام้า จ. สุพรรณบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิง “วัฒนธรรมศึกษา”(Cultural Studies) มุ่งเน้นไปที่การทำ ความเข้าใจกับ “ตัวบท” (Text) ซึ่งในที่นี้ได้แก่ “สื่อพื้นบ้าน” ที่ปรากฏให้เห็นในชุมชนตลาดเก่าห้องเท่านั้น ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ภาคสนาม(Field Research) โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ความหมาย(Meaning) เชิงสัญลักษณ์จากสื่อพื้นบ้านที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อที่จะค้นหาความหมายแฝงของสื่อพื้นบ้านว่ามีเนื้อหาหรือคุณค่าทางสังคมอะไรปรากฏให้เห็น ขณะเดียวกันคุณค่าความหมายเหล่านั้นมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างไร สำหรับวิธีวิทยา (Methodology) จะใช้แนวความคิดเชิงสัญลักษณ์มาเป็นกรอบในการศึกษา ร่วมกับการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ(Informal Interview) กับกลุ่มของผู้รู้และผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยทั้งหมด ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะการศึกษาควบคู่ไปกับการวิเคราะห์สัญลักษณ์ต่างๆ เช่น สื่อพื้นบ้าน สื่อโฆษณา ตำนาน เรื่องเล่า และ ฯลฯ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ อยู่ในช่วงเดือนตุลาคม 2553 - กันยายน 2554

ขอบเขตด้านสถานที่

ในดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้เจาะจงเลือกศึกษาชุมชนตลาดเก่าห้อง อ. บางปลาหมอ จ. สุพรรณบุรี มาเป็นพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนแห่งนี้มีลักษณะพื้นฐานทางกายภาพและมีมิติทางด้านวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับกรอบประเด็นการวิจัยที่ได้ให้ความสนใจกับสื่อพื้นบ้านอันได้แก่วัฒนธรรมท้องถิ่น และความเป็นชุมชนดั้งเดิม ประกอบกับปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือทางวัฒนธรรมค่อนข้างได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อุดม เขยกิจวงศ์ (2554:3) ที่ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า การท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะเน้นสิ่งที่มีอยู่ “ดั้งเดิม” เช่น ข้าวของเครื่องใช้เดิมๆ สถาปัตยกรรมและโบราณสถานที่ไม่เปลี่ยนแปลง อาศัยแนวความคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) เพื่อค้นหาพื้นที่วิจัย ซึ่งผลสรุปพบว่า ชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้มีปรากฏการณ์ของการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยร่องรอยหลักฐานสำคัญในชุมชนที่แสดงให้เห็น ได้แก่ ตัวตลาดที่มีลักษณะสองชั้นแบบเรือนโบราณ ร้านขายของเก่า ตลอดจนร้านขนมไทยที่ใช้กรรมวิธีการผลิตแบบสมัยดั้งเดิมไม่เน้นการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ นอกจากนี้สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่าง ก็คือ สัญลักษณ์ที่เป็นสถาปัตยกรรมอันขึ้นชื่อของชุมชนอย่าง “หอดูโจร” ก็มีให้ได้พบเห็นเช่นเดียวกัน ขณะเดียวกันปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้หากมองภายใต้บริบทของหลักการด้านการสื่อสาร ก็พบว่า สื่อพื้นบ้านเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็น “สัญลักษณ์” ที่ห่อหุ้มเนื้อหาตลอดจนคุณค่าความหมายต่างๆ ไว้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะสื่อพื้นบ้านที่เกิดจากชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้

4. นิยามศัพท์

การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ หมายถึง รูปแบบของการสื่อความหมายชนิดหนึ่งที่สามารถสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันได้ สัญลักษณ์จะมีความหมายที่ละเอียดอ่อนและลึกซึ้งเกินกว่าคนทั่วไปจะเข้าใจได้โดยง่าย และมักจะมีความหมายแฝงเร้นอยู่เสมอ ในเบื้องต้นเราสามารถรับรู้สัญลักษณ์ได้โดยอาศัยการสัมผัสจากโสตทั้งห้าของมนุษย์ ซึ่งผู้ที่เข้าใจความหมายเชิงสัญลักษณ์นี้ได้จะต้องมีการเรียนรู้และอาศัยประสบการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมจึงจะเข้าใจความหมายนั้นได้อย่างถ่องแท้

สื่อพื้นบ้าน หมายถึง สิ่งของเครื่องใช้ในชุมชนทั้งที่เป็นตัววัตถุจับต้องได้ เช่น สินค้า ของที่ระลึก สิ่งก่อสร้าง สถาปัตยกรรมที่เป็นสัญลักษณ์ในท้องถิ่น ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การแต่งกาย การตกแต่งร้านค้า หรือแม้กระทั่งแต่ เรื่องเล่า ตำนาน ประวัตินบุคคล ฯลฯ ที่สามารถใช้สื่อสารไปยังผู้พบเห็นหรือนักท่องเที่ยวได้

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการทำความเข้าใจกับสื่อพื้นบ้านจากการทำวิจัยเรื่องนี้ จะมีส่วนทำให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างต่อสังคม ดังต่อไปนี้

5.1 มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะบทบาทการประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวหรือการประชาสัมพันธ์ต่างๆ ที่หน่วยงานหรือองค์กรได้จัดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพสื่อพื้นบ้านให้มีประสิทธิภาพต่อไป

5.2 มีความเข้าใจอันลึกซึ้งเกี่ยวกับความหมายหรือที่มาที่ไปของสื่อพื้นบ้านแต่ละประเภทว่ามีความสำคัญและเกี่ยวเนื่องกับความคิดความเชื่อ ตลอดจนอุดมการณ์ทางสังคมอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้คนในสังคมเข้าใจในคุณค่าของสื่อพื้นบ้านเพิ่มมากยิ่งขึ้น

5.3 ข้อเสนอของการวิจัยจะนำไปสู่สภาพสะท้อนการท่องเที่ยวและแนวคิดด้านการบริโภคสินค้าวัฒนธรรมที่นับวันจะค่อยๆ เติบโตและขยายตัวมากขึ้น

5.4 ได้มาตรการและแนวทางการพัฒนาสื่อพื้นบ้านสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนหรือท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5.5 ผลของการวิจัยจะก่อให้เกิดประเด็นทางวิชาการที่มีความลุ่มลึก ซึ่งจะนำไปสู่การขยายแนวทางการวิจัยไปยังสื่อประเภทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะคล้ายๆ กัน เช่น การแสดง การขับร้อง วรรณศิลป์ ตลอดจนนาฏกรรมต่างๆ

จากข้อมูลดังกล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นว่ากระบวนการวิจัยที่ได้ดำเนินการไปนี้จะช่วยส่งผลให้งานวิชาการด้านการสื่อสารมวลชนค่อยๆ พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นต่อไป

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นความเพียรพยายามที่จะทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ของการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในการทบทวนวรรณกรรมสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้มีเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับแนวความคิดในด้านต่างๆ ทั้งในมิติที่ว่าด้วยเรื่องของทฤษฎีและบริบทของข้อมูลการศึกษา ซึ่งในที่นี้สามารถแยกแยะออกเป็นประเด็นๆ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่นนิยม
2. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
4. ทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวคิดโครงสร้างนิยม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่นนิยม

การศึกษาปรากฏการณ์ด้านสื่อพื้นบ้านในครั้งนี้ มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นประเด็นเกี่ยวข้องกับสื่อพื้นบ้าน ก็คือ แนวคิดท้องถิ่นนิยม (Localism) ซึ่งในที่นี้พอที่จะสรุปให้เห็นได้ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

1.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นนิยม

เป็นที่รับทราบกันโดยทั่วไปว่า คำว่า “ท้องถิ่น” มักจะมีความหมายที่ค่อนข้างหลากหลาย ส่วนใหญ่ในทางภูมิศาสตร์ท้องถิ่นจะมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศที่มีความสูงต่ำของพื้นที่ องค์ประกอบของดิน ความชื้น อุณหภูมิ บรรยากาศความร้อนหนาว ฯลฯ ที่ประกอบกันเป็นโครงสร้างของระบบนิเวศน์ในสถานที่แห่งนั้นๆ เช่น ภาคเหนือมีภูมิประเทศเป็นพื้นที่สูงชัน ส่วนใหญ่มีภูเขาและป่าไม้ อากาศหนาวเย็น ส่วนภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำค่อนข้างมาก เหมาะแก่การเพาะปลูก การแบ่งในลักษณะนี้จะเป็นการแบ่งตามเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ ส่วนลักษณะการแบ่งทางประวัติศาสตร์และการจัดการตามการปกครองของส่วนราชการ เช่น กระทรวงมหาดไทยจะพิจารณาจากวัฒนธรรมและแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละภูมิภาคออกเป็นท้องถิ่นต่างๆ อาทิ ท้องถิ่นล้านนา ท้องถิ่นอีสาน ท้องถิ่นใต้ ฯลฯ ทั้งนี้โดยในแต่ละท้องถิ่นก็จะมีลักษณะเฉพาะที่มีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสถานที่นั้นๆ ขณะเดียวกันความหมายของคำว่าท้องถิ่นยังสามารถแยกย่อยออกเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้านได้อีก นอกจากนี้มาในระยะ

หลังแควตงนักวิชาการบางกลุ่มยังจะใช้ลุ่มน้ำมาเป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นท้องถิ่นอีกด้วย เช่น ในกรณีเขตท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำท่าจีน เขตวัฒนธรรมไทย-ลาว หรือในแควตงวิชาการอื่นๆ ก็มีให้เห็นได้ทั่วไป อย่างไรก็ตามการสัมมนาเกี่ยวกับชนบนพื้นที่สูงหรือชาติพันธุ์ที่หน่วยงานทางภาคเหนือจัดขึ้น(อภิขยา นิเวศน์และจารุณี กาญจะโนสถ, 2550 : 2-3)

สำหรับประเทศไทย แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นท้องถิ่นได้เริ่มก่อตัวขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงหลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 ที่ประเทศได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งนี้เนื่องจากกระแสแห่งโลกยุคโลกาภิวัตน์ค่อยๆ คืบคลานเข้าสู่สังคมทุนนิยมซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยก็ถือว่าเป็นหนึ่งในหลายๆ ประเทศที่ต้องประสบกับสภาวะการณ์เช่นนี้ ความเป็นสมัยใหม่ได้ปกคลุม “สังคมเมือง” โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ได้สร้างวิถีการดำเนินชีวิตของคนเมืองให้เป็นผู้มีความก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ในขณะที่ “ท้องถิ่น” สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุข เพราะเนื่องจากอยู่ห่างไกลจากวัฒนธรรมบริโภคนิยมของสังคมเมือง และด้วยเหตุนี้เองที่กระแสการพัฒนาท้องถิ่นได้รับความสนใจจากหลายๆ ภาคส่วนที่มีความต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับการปกป้องดูแลโดยการให้ชุมชนเองมีส่วนในการบริหารจัดการและจัดการเรื่องต่างๆ ในชุมชนเองได้ตามความเหมาะสม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบร่วมกันคิดร่วมกันทำ โดยลดบทบาทการทำหน้าที่ของส่วนกลางหรือรัฐลง จากเดิมที่เคยดูแลควบคุมก็เปลี่ยนมาให้การสนับสนุนและสร้างกลไกในการส่งเสริมชุมชนท้องถิ่นให้รู้จักการพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป (กุลวิชัย สำแดงเดช, 2551 : 27)

บทบาทหนึ่งที่เกี่ยวข้องในเรื่องการบริหารและการจัดการท้องถิ่น ก็คือ องค์กรท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นโดยมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้นๆ เอง เช่น การบริหารจัดการทรัพยากรด้านต่างๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว และ ฯลฯ ที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีผู้แทนเป็นคณะกรรมการในการร่วมกันคิดและวางแผนในการทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า ยกตัวอย่างคือ การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้สมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีการดำเนินงานที่ชัดเจนทั้งในด้านแผนงาน การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ มีส่วนร่วมมือกันกำหนดยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ท้องถิ่นร่วมกัน นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการสร้าง “ประชาคม” ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นเพื่อสร้างกฎเกณฑ์และข้อบังคับที่จะนำไปสู่แนวปฏิบัติร่วมกันในชุมชน ขณะเดียวกันยังต้องมีการสร้างเครือข่ายและประสานงานเชื่อมโยงกับภาคีต่างๆ ทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน (อุดม เขยกิจวงศ์, 2554 : 242)

จากเนื้อหาที่กล่าวมาได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นปรากฏการณ์เบื้องต้นที่มีความสำคัญและเกี่ยวเนื่องกับประเด็นการวิจัย และในลำดับต่อไปจะขอกล่าวถึงความเป็นท้องถิ่นในบริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ว่ามีบทบาทต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะในมุมมองของสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยวิถีแห่งการบริโภคนิยม

1.2 ความเป็นท้องถิ่นในบริบทของกระแสโลกาภิวัตน์

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าในสังคมสมัยใหม่ “ความเป็นท้องถิ่น” ไม่ได้ถูกแยกตัวออกมาเดี่ยวๆ อย่างที่เคยเป็นเมื่อในอดีตอีกต่อไปแล้ว ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมของประเทศส่งผลให้เมืองและท้องถิ่นยากจะแยกออกจากกันโดยสิ้นเชิงได้ โดยภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งนั่นก็คือ กระบวนการที่ประชากรของโลกถูกล้อมรวมเข้าด้วยกันเป็นสังคมเดียวกัน กลายเป็นชุมชนโลกที่บรรดาสมาชิกของสังคมสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ด้วยความรวดเร็วผ่านเทคโนโลยีที่นำสมัย ผิดกับในอดีตสักเมื่อ 20-30 ปีที่แล้วเป็นอย่างมาก ปรากฏการณ์นี้เกิดจากแรงของอิทธิพลร่วมทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การเมือง ซึ่งเป็นการก้าวข้ามอำนาจความเป็นรัฐและพรมแดนของรัฐไปสู่ความผูกขาดขอบเขตทั่วโลก ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวไม่ใช่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว หากแต่ได้แทรกซึมในทุกๆ มิติของสังคม ไม่เว้นแม้แต่ความเป็นท้องถิ่นที่มีรากฐานมาจากทรัพยากรทางธรรมชาติ ตลอดจนภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมาตั้งแต่ในอดีต (บุญยิ่ง ประทุม, 2551:1-2)

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2546:208) นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนได้แสดงทัศนะของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์กับความเป็นท้องถิ่นไว้อย่างน่าสนใจว่า กระบวนการดังกล่าวเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างโลก(Global) กับท้องถิ่น(Local) ผสมรวมตัวกันโดยมีเศรษฐกิจไร้พรมแดนเป็นตัวผลักดันให้เข้าสู่กระแสวัตถุนิยมและลัทธิบริโภคนิยม ทั้งนี้โดยมีกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางการแพร่กระจายค่านิยมของการบริโภคไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างรวดเร็วและรุนแรง เช่น เด็กวัยรุ่นต่างจังหวัดยอมกระโดดกัญญาหมายบางอย่าง(ค้ายาบ้า)เพื่อแลกกับการนำเงินที่ได้ไปซื้อโทรศัพท์มือถือหรือนำไปซื้อรถจักรยานยนต์เพื่อการเที่ยวเตร่เพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกันประเด็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นก็นับว่าได้รับผลกระทบจากการเจริญเติบโตของระบบทุนนิยมด้วยเช่นเดียวกัน แนวคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับที่ ศิริพร รักดีผาสุข (2548 : 33-35) ที่ได้กล่าวถึงความเป็นท้องถิ่นภายใต้บริบทของกระแสสังคมสมัยใหม่ ซึ่งในที่นี้สรุปได้ว่าการไหลบ่าของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ค่อยๆ ทั้บถมเข้าสู่สังคมไทยอย่างช้าๆ ทำให้หลายคนหัวนเกรงกันว่า “ความเป็นหนึ่งเดียวในระดับสากล” จะลบเลือน “อัตลักษณ์ท้องถิ่น” ไปจนหมดสิ้น ดังนั้นแล้วกระบวนการอนุรักษ์ความเป็นท้องถิ่นจึงเริ่มเป็นประเด็นที่สังคมในทุกๆ ภาคส่วนต้องทบทวนกันอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อที่จะรักษา “ตัวตน” และเพื่อต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์อันเชี่ยวกราก ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้มีเพียงไม่กี่คนที่จะโหยหาอดีตหรือหวงแหนความเป็นท้องถิ่นของไทย ซึ่งนับเป็นวาทกรรมกระแสหลักของสังคมไทยที่ว่าด้วยเรื่องของ ความเป็นท้องถิ่น ทั้งนี้โดยการจุดมโนทัศน์ที่ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของโลกาภิวัตน์หรือนัยหนึ่งก็คือ เป็นวัฒนธรรมโลก นั่นเอง

จากแนวความคิดที่กล่าวมาทั้งหมด ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นท้องถิ่นในบริบทของสังคมโลกาภิวัตน์ และยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยสิ้นเชิง ในขณะที่ประเด็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ขยับเข้าสู่บริบทของการบริโภคสินค้าทางวัฒนธรรม ซึ่งได้เปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามา

สัมพันธ์กับคุณค่าและความหมายจากการบริโภาค “สัญลักษณ์” หรือ Sign-Value ที่สร้างขึ้น ด้วยเหตุนี้เรามักจะพบเห็น การเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ โดยชูนโยบายถึงความเป็นท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้เลือกไปกันตามความสมัครใจ เช่น การท่องเที่ยวตลาดน้ำ ชุมชนเก่า วัดเก่า ฯลฯ ซึ่งในประเด็นนี้มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงอย่างมากกับที่กรณีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ผลิตหนังสือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เด่นๆ ในประเทศไทยให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก พร้อมกับได้พยายามนำเสนอให้เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมเหล่านั้นซึ่งล้วนแล้วแต่มีเอกลักษณ์อันน่าสนใจทั้งสิ้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ วิถีชีวิต และ ฯลฯ (ยุทธพงษ์ สืบศักดิ์วงศ์, 2548 : 177)

จากข้อมูลดังกล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่าในสังคมสมัยใหม่ภาพของความเป็นท้องถิ่นนับว่าเป็นสิ่งที่ค่อนข้างดึงดูดความสนใจต่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะประเด็นเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีไทยนั้นเป็นที่รู้จักเป็นอย่างดีของคนทั่วไป

2. แนวความคิดเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน

สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน นับเป็นโครงสร้างหลักของงานวิจัยเรื่องนี้ เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่จะใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อค้นหาคุณค่าความหมายในลำดับต่อไป ในที่นี้มีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะสรุปให้เห็นได้ ดังนี้

2.1 ธรรมชาติทั่วไปของสื่อพื้นบ้าน

เป็นที่รับทราบกันโดยทั่วไปว่า สิ่งที่เราเรียกว่า “สื่อ” (Media) นั้น มิได้ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เช่นเดียวกับกับ ความหมาย(Meaning) ก็ไม่ได้เกิดขึ้นเองมาตามธรรมชาติ หากแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างหรือกำหนดบทบาทขึ้นมาแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะสื่อ ซึ่งในเบื้องต้นทุกคนในสังคมต้องตระหนักก่อนว่า มันคือสื่อ และหน้าที่ของสื่อโดยพื้นฐานก็คือ การเชื่อมโยงคนสองคนให้เข้ามารู้จักสัมพันธ์กัน ในแวดวงวิชาการด้านสื่อสารมวลชน สื่อ นับเป็นตัวกลางหรือพาหะที่เป็นเครื่องหล่อหุ้มเนื้อหา/ความหมายบางอย่าง เช่น ซ่อดอกไม้ที่ชายหนุ่มมอบให้แก่หญิงคนรัก เพื่อแสดงความรักความห่วงใยแก่กัน ซ่อดอกไม้นั้นจะกลายมาเป็นสัญลักษณ์หรือสื่อแสดงแทนความผูกพันทันที ฉะนั้นในเบื้องต้นแล้วสื่อต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อย 2 ประการที่สำคัญ คือ ประการแรก สื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างคนเข้าด้วยกัน และประการที่สอง สื่อต้องทำหน้าที่ในการหล่อหุ้มสารหรือเนื้อหาบางอย่างจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร (กาญจนา แก้วเทพ, 2549:29)

สกนธ์ ภู่งามดี (2547:15) ได้กล่าวถึงความหมายของ “สื่อ” ไว้อย่างที่น่าสนใจในหนังสือเรื่อง การวางแผนในงานโฆษณา สรุปความได้ว่า สื่อ คือ ตัวกลางหรือช่องทางเพื่อให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อยู่ต้นทางกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อยู่ปลายทางได้เดินทางถึงกัน โดยสิ่งที่อยู่ต้นทางอาจจะเป็นข้อภาพ ตัวอักษร หรือแม้แต่กริยาท่าทางไปยังสิ่งที่อยู่ปลายทางโดยผ่านตัวกลาง ซึ่งในที่นี้เราเรียกว่าสื่อนั่นเอง

สำหรับคำว่า“**พื้นที่บ้าน**” (Area Based) มีนัยหมายถึง การกำเนิดเจริญเติบโตขึ้นมาในแต่ละพื้นที่ และถ้าเราไปรวมกับคำว่าสื่อเป็น สื่อพื้นที่บ้านก็ความหมายไปในทิศทางว่า เป็นสื่อที่ถือกำเนิดขึ้นและใช้สอยกันอยู่ในแต่ละพื้นที่ ลักษณะที่สำคัญพื้นฐานทั่วไปของสื่อพื้นที่บ้านเหมือนกับเหรียญสองด้านหรือ ทวิลักษณ์ กล่าวคือ ในด้านหนึ่งจะมีคุณสมบัติร่วมกับที่อื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น การสวมใส่กระโปรงของหญิงสาววมั่งที่จะใส่กระโปรงแบบมีจีบรอบตัว ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับผู้หญิงทั่วไปสวมใส่อยู่ แต่ในเวลาเดียวกันกระโปรงของหญิงสาววมั่งก็จะมี “กรรมวิธีการผลิตและระดับประดา” สัญลักษณ์บางอย่างลงไปที่ทำให้เป็น “เอกลักษณ์เฉพาะ” ทำให้ผู้พบเห็นรู้และเข้าใจทันทีว่ามีใช้เป็นเครื่องใช้สำหรับหญิงสาวโดยทั่วไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2549ก:35)

ทุกวันนี้ถ้าพูดถึง “สื่อพื้นที่บ้าน” (Folk Media) หลายคนคงนึกถึงสื่อที่เกิดขึ้นและใช้สอยกันในชุมชนท้องถิ่นที่มีกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อนมากนัก สามารถใช้วัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในการผลิตและจัดทำได้ โดยปกติแล้วสื่อพื้นที่บ้านนี้เป็นสื่อที่เกิดขึ้นมาก่อนสื่อสมัยใหม่ และเป็นสื่อที่ถูกใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารของคนในชุมชน ตัวสื่อพื้นที่บ้านนั้นค่อนข้างมีความหลากหลายและความจำกัดในแง่ของประเภทของสื่อหรือแหล่งกำเนิดของสื่อเอง ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งกำเนิดของสื่อพื้นที่บ้านมีลักษณะเป็นการกระจายตัว (Decentralized) ที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับในแต่ละท้องถิ่น (Localized) ที่ตัวสื่อพื้นที่บ้านนั้นๆ ถือกำเนิดขึ้นมา แต่ในขณะที่สื่อมวลชนนั้นมักมีกลุ่มของผู้ผลิตที่เป็นแบบ “ศูนย์รวม” (Centralized) และมีโครงสร้างที่เป็นมาตรฐานค่อนข้างชัดเจนมากกว่า เช่น สื่อภาพยนตร์ก็จะมีกระบวนการผลิต การผลิต กระบวนการผลิต และหลังการผลิตที่จะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านรวมทั้งเครื่องมือและเทคโนโลยีในการผลิต (สุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์, 2554 : 141)

2.2 ประเภทของสื่อพื้นที่บ้าน

สำหรับการทำความเข้าใจกับสื่อพื้นที่บ้านในแง่มุมมองของการจัดแบ่งประเภทนั้น มีแนวคิดพื้นฐานที่ผู้วิจัยจะขอเสนอโดยการอาศัยกรอบทฤษฎีของ B.Seal (1989) ที่ว่าด้วยเรื่องของปฐมบทของการศึกษาสื่อพื้นที่บ้านเป็นแนวทางในการศึกษาทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ดังกล่าว ทั้งนี้โดยมี กาญจนา แก้วเทพ (2549ก:38-39) นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาสื่อพื้นที่บ้านมาเป็นแม่แบบในการศึกษา ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะขอหยิบยกเอาแนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของสื่อพื้นที่บ้านมาเสนอ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1.) สื่อที่เป็นวจนภาษา (Verbal Form) สื่อประเภทนี้มีขอบเขตที่กว้างขวาง ส่วนใหญ่มักจะอยู่ในรูปของภาษาพูดและภาษาเขียน อีกทั้งยังสามารถพบเห็นได้ทั่ว เช่น คำพูดคำจาของคน ภาษิต บทกลอน เพลงพื้นบ้าน เรื่องเล่า หรือแม้แต่ตำนานต่างๆ ที่มีการเก็บรวบรวมไว้ เป็นต้น
- 2.) สื่อที่เป็นพฤติกรรม (Behavior Form) สื่อประเภทนี้ปรากฏให้เห็นได้ทั่วไป เช่น วิถีชีวิตของผู้คน วัฒนธรรมประเพณี เครื่องแต่งกาย งานเฉลิมฉลอง ตลอดจนการเล่นพื้นเมืองต่างๆ

3.) สื่อที่เป็นวัตถุ (Material Form) เช่น สิ่งของเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่างๆ เช่น งานฝีมือของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์เสื้อผ้าของใช้ สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ

4.) สื่อที่เป็นอวจนภาษา (Non-Verbal Form) สื่อประเภทนี้ได้แก่ การแสดงอากัปกิริยา การจัดสถานที่ ลักษณะท่าทางของคน การจัดระยะห่าง การวาดภาพหรือเขียนตัวอักษร งานศิลปะ ฯลฯ

นอกจากนี้ประเด็นที่มีความน่าสนใจเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน ก็คือ ตัวสื่อเหล่านั้นสามารถหาได้จากท้องถิ่นเอง ซึ่งอาจจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป สื่อประเภทนี้มักมีความคุ้นเคยกับคนในชุมชนเป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นสื่อที่อยู่ใกล้ตัวกับผู้คนในสังคม โดยเฉพาะในท้องถิ่นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อพื้นบ้านได้ เช่น ของที่ระลึกที่ขายให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อนำกลับไป อย่างสินค้าประเภทไม้สักแกะสลักที่ผ่านกระบวนการผลิตที่สวยงามประณีต เนื้อไม้มีความละเอียด นับเป็นการสร้างมูลค่าให้กับตัวสินค้า ซึ่งจากกรณีนี้ ไม้สักธรรมดาๆ ก็ได้มีความหมายเพียงเป็นแค่ไม้ที่ใช้สอยเท่านั้น หากแต่ได้เปลี่ยนเป็น “สัญลักษณ์” ของความมั่งคั่ง อำนาจ และบารมีของผู้ครอบครองได้ เช่นเดียวกันไม้มงคลต่างๆ ที่ยังแฝงเร้นไปด้วยโชคลางของขลัง (โคมสี แสนจิตต์, 2548:231)

2.3 หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน

ประเด็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาสื่อพื้นบ้านนั้น ก็คือ การพิจารณาการทำหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน ซึ่งก็เหมือนกับสื่อประเภทต่างๆ ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นสื่อแล้วนั้นก็ย่อมจะต้องทำหน้าที่ด้วยเช่นเดียวกัน และในที่นี้จะขอเสนอเอารากฐานความคิดจากทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ซึ่งมองว่าสื่อทุกๆ ประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น ก็คือ “สื่อของสังคม” ที่ต้องมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมเช่นเดียวกับสื่อกระแสหลัก นักวิชาการอย่าง กาญจนา แก้วเทพ (2549:445-446) ได้สรุปหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านต่อสังคมไว้ดังนี้

- 1.) แจ่มข่าวสาร
- 2.) ให้การศึกษา
- 3.) ให้ความบันเทิง
- 4.) ประสานความสัมพันธ์ของคนในสังคม

จากการทำหน้าที่ของสื่อตามหลักการในข้างต้นนั้น ส่งผลให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานที่ว่า บทบาทการทำหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านก็มีลักษณะคล้ายกับสื่อสารมวลชนทั่วไปที่ต้องทำหน้าที่หลักต่อสังคมและประเทศชาติ ขณะเดียวกันตัวสื่อพื้นบ้านก็ยังแสดงออกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น กระแสการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นในสังคมไทยจึงค่อยๆ เติบโตควบคู่ไปกับสถานะทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่ได้เปิดพื้นที่ให้กับสื่อพื้นบ้านในการแสดงอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้สังคมภายนอกได้รับรู้ เช่น กรณี การผลิต-การบริโภคสินค้าวัฒนธรรม รวมทั้งการผลิตสินค้าทางการท่องเที่ยว ที่บรรดาตัวสื่อสินค้า

ทั้งหลายเป็น“ตัวสัญญา”(Signifier) ที่สามารถสร้างความหมายหรือตัวตนให้กับผู้ที่ครอบครองได้เหมือนกับสимвอลอื่น ๆ (ปราโมทย์ ภักดีณรงค์, 2548 : 213)

จากข้อมูลดังกล่าวมาทั้งหมด เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงธรรมชาติของสื่อพื้นบ้าน รวมทั้งมุมมองของนักวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้า และในลำดับต่อไปจะเป็นการนำเสนอถึงแนวความคิดสัญญาวิทยา ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของการสร้างความหมายที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะจะใช้เป็นแนวทางในการค้นหาความหมายหรือสัญญาในเชิงลึกต่อไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

3.1 ปฐมบทเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ปัจจุบัน“การท่องเที่ยว” หรือ “วัฒนธรรมการท่องเที่ยว” มีเรื่องที่มีมานานตั้งแต่สมัยโบราณกาลจนกระทั่งปัจจุบัน อาจจะกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวไม่สามารถจะแยกแยะออกจากสังคมมนุษย์ได้ McIntoen and Goeldner (1984: 112-113, อ้างในวิถีสรรคน์, 2540:8) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งในที่นี้สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวก็คือ การเดินทางไปในที่ใดๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ขณะเดียวกันก็เป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างๆ ด้วย ทั้งนี้การท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน ซึ่งจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งปัจจุบันและอนาคต

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2542:5) ได้นิยามความหมายของ “การท่องเที่ยว” ไว้อย่างน่าฟัง ซึ่งในที่นี้สรุปความได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน การพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไข 3 ประการคือ ดังนี้

- 1.) เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- 2.) เดินทางด้วยความสมัครใจ
- 3.) การเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ได้แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหา รายได้ทั้งนี้

เหตุผลสำคัญของการท่องเที่ยวคือ การไปศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนชาติอื่น

ในการเดินทางท่องเที่ยวของมนุษย์ในยุคเริ่มต้น ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการเดินทางของเหล่าทหารและกองทัพของพวกพ่อค้า ตลอดจนผู้แทนรัฐบาลในอดีต ซึ่งมีความจำเป็นเพื่อการติดต่อคมนาคมระหว่างรัฐบาลกลางกับอาณานิคมต่างๆ ที่อยู่ห่างกันออกไป ประกอบกับในระยะเริ่มแรกของสังคมมนุษย์ นับเป็นกลุ่มชนที่ต้องร่อนเร่พเนจรไปในที่ต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อจาริกและแสวงหาสถานที่ที่เป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัย ขณะเดียวกันก็เพื่อหลบหลีกภัยจากศัตรูต่างๆ ที่จะเข้ามาทำร้าย หากวิเคราะห์ตามหลักจิตวิทยาซึ่งถือว่าธรรมชาติของมนุษย์เป็นผู้ที่อยากรู้อยากเห็นและมักจะชอบความสนุกสนานและการผจญภัย ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาจึงทำให้มนุษย์อยากเดินทางไปยังที่ต่างๆ เพื่อสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นและความต้องการของตนเองเสมอ

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าอย่างชัดเจนว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเดินทางไปยังที่ต่างๆ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆให้กับตัวเอง สำหรับในประเทศไทยใช้คำว่า “ไปเที่ยว” ซึ่งในเริ่มต้นมีความหมายทั่วไปว่า การเดินทางไปไหนต่อไหนทั้งใกล้และไกลเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2479 จึงเริ่มมีการใช้คำว่า “การท่องเที่ยว” อย่างเป็นทางการ ดังจะเห็นจากกระทรวงพาณิชย์ได้จัดตั้ง “แผนส่งเสริมพาณิชย์และการท่องเที่ยวขึ้น” และประมาณ พ.ศ. 2492 สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีการโอนสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวมาอยู่ในความดูแลของกรมโฆษณาการ นับตั้งแต่นั้นมาคำว่า “การท่องเที่ยว” ก็ไม่ได้มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ไปเที่ยว” หรือ “เที่ยว” อีกต่อไป หากแต่จะมีความหมายเป็นงานอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเป็นการปฏิบัติงานที่เป็นระบบจนเรียกได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ชนิดหนึ่งให้กับประเทศ (โครงการวิถึทรรศน์, 2540: 4-5)

ขณะเดียวกันวัฒนธรรมการเดินทางท่องเที่ยวในแบบต่างๆ กลายมาเป็นรากฐานสำคัญของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน รัฐบาลหลายประเทศมีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวให้เป็นธุรกิจที่หารายได้ให้กับประเทศ สำหรับรัฐบาลไทยประกาศให้ปี พ.ศ. 2541-2542 เป็นปีท่องเที่ยวไทย หรือที่เรียกว่า Amazing Thailand 1998-1999 อีกครั้ง (หลังจากที่เคยประกาศใช้มาก่อนหน้านี้ ซึ่งครั้งนั้นมีขึ้นในปี พ.ศ. 2530 อันเป็นปี “ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย” หรือ “Visit Thailand Year”) นับเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดของการบริหารอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และเป็นการดึงดูดให้มีการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้น พักอยู่นานวัน รวมทั้งใช้จ่ายเงินมากขึ้น นอกจากนี้การขยายตัวของการคมนาคม ก็ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตขึ้น สำหรับประเทศไทยยังคงเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และกลายเป็นรสนิยมของชนชั้นกลางใหม่ที่ต้องการแสวงหาค่านิยมที่แตกต่างไปจากคนอื่นๆ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ชอบการท่องเที่ยวแบบพินบ้าน เพื่อไปชมความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลกันระหว่างคนกับธรรมชาติ (โฆมสี แสนจิตต์, 2548:233)

ปัจจุบันเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า การท่องเที่ยวเป็นระบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีผู้ซื้อผู้ขายอย่างชัดเจน ซึ่งได้อยู่ภายใต้องค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) การบริหารการท่องเที่ยว (Tourism Service) และประการสุดท้าย คือ การตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ อีก เช่น ระบบเศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ระบบนิเวศ วัฒนธรรม ฯลฯ เป็นองค์ประกอบเสริมที่จะทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย และแตกต่างกัน ถ้าในส่วนของทรัพยากรการท่องเที่ยวก็จะหมายถึงธรรมชาติที่สวยงาม แต่ถ้าเป็นกรณีทรัพยากรทางด้านประวัติศาสตร์ก็จะหมายถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนสิ่งที่ทรงคุณค่าที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น อาทิ อุทยานประวัติศาสตร์ เมืองโบราณ พระราชวัง แหล่งโบราณคดีต่างๆ นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปะวัฒนธรรมและกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนที่มีความเป็นเอกลักษณ์เป็นจุดสนใจให้คนเดินทางมาท่องเที่ยว(สถาบันคลังสมองของชาติ, 2552:7-8)

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและมีฐานะเป็นตลาดการท่องเที่ยว ราคาถูกที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากสนใจเดินทางมาเที่ยวชมอย่างต่อเนื่อง และแม้ว่าปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศกำลังประสบปัญหาภาวะตกต่ำก็ตาม ในแต่ละปีประเทศไทยได้มีโอกาสต้อนรับนักท่องเที่ยวชาติต่างๆ เป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันประเทศเพื่อนบ้านมียอดนักท่องเที่ยวติดลบ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวไทยเหนือกว่าประเทศเพื่อนบ้าน จากคำกล่าวข้างต้นเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในภูมิภาคนี้ และเหตุที่การท่องเที่ยวทำเงินให้กับภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดการลงทุนทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตามมาอย่างมากมาย ทั้งในด้านของการบริการ การค้าขาย เช่น ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจการนำเที่ยว รวมทั้งธุรกิจการขายของพื้นเมืองและของที่ระลึกต่างๆ ซึ่งผลดีคือทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงินทุนและการกระจายรายได้ และประเทศไทยนั้นถือว่าประสบความสำเร็จมาโดยตลอดในช่วง 20 ปี ทั้งนี้เนื่องจากว่าสิ่งที่ประเทศไทยใช้เป็นแม่เหล็กดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชม ก็คือ ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต ธรรมชาติที่สวยงาม รวมทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าและแฝงเร้นไปด้วยเอกลักษณ์ ปัจจัยทั้งสามสิ่งนี้นับเป็นความหลากหลายที่เป็นเสน่ห์ดึงดูดให้คนจากที่ต่างๆ เดินทางมาเที่ยวชมประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง (วีระพันธุ์ ชินวัตร, 2554: 80-81)

จากข้อมูลดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทความสำคัญต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ลำดับต่อไปจะขอนำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ที่มีประเด็นเรื่องของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเนื้อหาสำคัญ ซึ่งในที่นี้จะขอนำเสนอให้เห็นภาพพอสังเขป ดังนี้

3.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นับว่าเป็นอีกมิติหนึ่งของวัฒนธรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์ของสังคมไทยดั้งเดิมดูแล้ว พบว่าผู้คนส่วนใหญ่ในอดีตอาศัยและใช้ชีวิตอยู่ตามชุมชนริมน้ำอันแวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ นิยมตั้งบ้านเรือนใกล้กับแหล่งน้ำ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง เพื่อใช้พึ่งพิงในการเพาะปลูก ต่อมาบ้านเมืองมีการพัฒนามากขึ้น รวมทั้งมีการขยายเส้นทางการคมนาคมเพิ่มเติม การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ก็เปลี่ยนไป ผู้คนก็เริ่มมีความหลากหลายกันมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการแลกเปลี่ยนซื้อขายสิ่งของซึ่งกันและกัน ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน จนกลายมาเป็นแหล่งซื้อขายทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า “ตลาด” ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะประกอบไปด้วยร้านรวงและบ้านช่องที่อยู่อาศัย ทำการค้าขายสิ่งของเครื่องใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันทั่วไป มีบรรดาพ่อค้าแม่ค้าจากหลายถิ่นเข้ามาขายสินค้า ชุมชนใดใช้การคมนาคมทางบกในการติดต่อหรือไปมาหาสู่กันก็จะเรียกว่า ตลาดบก ส่วนถ้าชุมชนนั้นใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นเส้นทางการสัญจรไปมาก็จะเรียกว่า “ตลาดน้ำ” ซึ่งการเปิดค้าขายก็อาจจะอยู่ในแพหรือในเรือ (สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2537:6-8)

ในส่วนการท่องเที่ยวตลาดน้ำ ถูกจัดอยู่ในกลุ่มของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีความเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวมุ่งหวังเพื่อการศึกษาและซึมซับสุนทรีย์จากแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองได้สัมผัสมา โดยลักษณะของการท่องเที่ยวจะต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการรักษาระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะความบริสุทธิ์ของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ปราศจากการปรุงแต่ง ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการเดินทางที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรียนรู้ ชื่นชม โดยได้กำหนดเงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ 1) เป็นการเดินทางจากที่อาศัยปกติไปยังอีกที่หนึ่งซึ่งเป็นการชั่วคราว 2) เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และ 3) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือเป็นการหารายได้ (อุดม เขยกิจวงศ์และคณะ, 2554 : 66-68)

สำหรับการท่องเที่ยวใน “ท้องถิ่น” (Local Tourism) ก็นับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนอกเหนือไปจากระดับมหภาค โดยในส่วนของท้องถิ่นนั้น แหล่งท่องเที่ยวก็จะมีลักษณะที่เป็นชุมชนชนบทแบบดั้งเดิม ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่น่าสนใจเป็นจุดขาย และมีการเข้าถึงที่สะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ ไม่ไกลจากศูนย์กลางมากนัก แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้มักจะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวใดมีกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการเล่นและการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมของชุมชนด้วยแล้ว ผู้มาเยือนก็จะได้รับบรรณรสและสามารถสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี นับเป็นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ขณะเดียวกันก็เป็นการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นด้วยเช่นเดียวกัน (สถาบันคลังสมองของชาติ, 2552:20)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวในท้องถิ่นค่อยๆ ได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวประกอบกับการเดินทางได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ในหลายๆ ชุมชนจึงมีนโยบายในการส่งเสริมและอนุรักษ์การท่องเที่ยว โดยเน้นเอาคนในชุมชนเองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เช่นในกรณีท่องเที่ยวที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้าน “การส่งเสริมการท่องเที่ยว” ในท้องถิ่นมาจากส่วนกลาง โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในท้องถิ่นได้ร่วมกันวางแผนด้านการท่องเที่ยว การปรับปรุง ตลอดจนการดูแลบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งบริหารจัดการเกี่ยวกับการทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวชม ขณะเดียวกันก็ยังมีนโยบายในการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ของตนเองที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ไม่เปลี่ยนแปลงมาเป็นจุดสนใจเพื่อดึงดูดให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสและเที่ยวชม (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552:76-78)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการฉายภาพให้เห็นถึงบริบทของการท่องเที่ยวที่อาศัยวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นจุดดึงดูดความสนใจในการท่องเที่ยว ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็จะมีเสน่ห์ที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม นับเป็นความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ลำดับต่อไปจะขอแนะนำเสนอถึงทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวคิดเชิงโครงสร้างนิยมที่จะนำมาใช้ในการศึกษารั้วนี้

4. ทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวคิดโครงสร้างนิยม

ทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวความคิดโครงสร้างนิยม นับเป็นกรอบแนวความคิดหลักในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการวิเคราะห์ความหมายที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางสังคม โดยในที่นี้ผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมเนื้อหาสำคัญๆ ไว้ ดังนี้

4.1 จุดเริ่มต้นของทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวคิดโครงสร้างนิยม

แนวทางการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม โดยอาศัยศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของสัญญาวิทยา (Semiotics) หรือสัญญาศาสตร์ (Semiotics) ทั้งนี้คำสองคำนี้ถือว่าเป็นคำคำเดียวกัน มาจากรากศัพท์ในภาษากรีกที่แปลว่า สัญญา (Sign) หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบของความหมายที่ได้ถูกสร้างขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นอะไรก็ได้ที่อยู่รอบตัวเรา เช่น ภาษา เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้แทนความหมายของอีกสิ่งหนึ่ง อย่างกรณี ป้ายจราจร หรือสัญญาณไฟเขียวไฟแดงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ใครเห็นแล้วก็ต้องเข้าใจความหมายนั้นได้ทันทีว่าหมายถึงอะไร การรับรู้ความหมายของสัญญานนี้ นับเป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ที่เกิดจากเชื่อมโยงระหว่างภาพที่เห็น(สิ่งที่เป็นกายภาพ เช่น ตัวอักษร เสียง ภาพ) กับมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดของคนนั้นๆ ซึ่งได้จากการมอง(เห็น) เช่น เมื่อเห็น คำว่า นก หรือ Bird ก็รับรู้ความหมายได้ทันทีว่าหมายถึง สัตว์ชนิดหนึ่งที่มีปีกและสามารถบินได้ การสร้างและรับรู้ความหมายอันเกิดจากสัญญานนี้ไม่ได้ถูกจำกัดแต่เฉพาะแวดวงภาษาศาสตร์เพียงเท่านั้น หากแต่ยังได้ครอบคลุมไปถึงเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นด้วย เช่น รหัสสมอर्स ภาษาเบรลล์ สิ่งประดิษฐ์ รวมทั้งในแวดวงนักสื่อสารการตลาดมืออาชีพที่ต่างได้พยายามสร้างคุณค่าความหมายที่ต้องการลงไปในตัวสินค้าและผลิตภัณฑ์ด้วยการโฆษณาให้กลุ่มลูกค้าเข้าใจ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาที่บ่งบอกถึงคุณค่าของผู้ใช้ ตลอดจนสถานะทางสังคม เช่น ความร่ำรวย หรือรสนิยมสมัยใหม่ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 3 และนับทอง ทองใบ, 2553: 5)

โรลิ่งค์ บาร์ตส์ (1915-1980) เป็นนักภาษาศาสตร์ชาวฝรั่งเศสที่มีความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการสร้างสัญญาเพื่อใช้ในการสื่อความหมาย โดยมีมุมมองพื้นฐานที่ว่าสิ่งต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้สื่อความหมายเป็นผลที่เกิดมาจากกระบวนการทางภาษาศาสตร์ ซึ่งมีกฎเกณฑ์ทางด้านภาษาคอยเป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายขึ้นมา เช่น ในภาษาจะมีไวยากรณ์ (Grammar) เป็นหลักการในการประกอบสร้างความหมายขึ้นมา ผู้ที่จะเข้าใจความหมายนั้นได้จะต้องอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ในการตีความจึงจะเข้าใจความหมายนั้นได้ ซึ่งลักษณะของตัวภาษานี้จะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความคิด (Concept)

เข้ากับภาพ(Image) เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เช่น การรับรู้ความหมายของคำว่า “ความมืด” ได้ก็ต่อเมื่อในโลกนี้มี “ความสว่าง” อยู่นั่นเอง หรือการที่จะเข้าใจความหมายของคำว่า “จน” ได้ก็ต่อเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับคำว่า “รวย” เสียก่อนจึงจะเข้าใจความหมายของความจนได้ (สุรางค์ จันทวานิช, 2551:219-223)

ต้นกำเนิดของแนวความคิดโครงสร้างนิยมมาจากองค์ความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ ซึ่งมีนักวิชาการในสาขาชื่อ F.de Saussure (1915) เป็นผู้พัฒนาแนวคิดนี้ โดยคำว่า “โครงสร้าง” (Structure) ที่ใช้กันในภาษาศาสตร์นั้น หมายถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ความหมายถูกสร้างขึ้นมาให้สามารถสื่อสารเข้าใจร่วมกันได้ ซึ่งอาจเกิดจากการนำเอาองค์ประกอบย่อยๆ มาผสมผสานตามแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ทางภาษา อย่าง เช่น ในการแสดงละคร ก็จะมีผู้แสดง ฉาก ดนตรีประกอบ เสียงพูด เทคนิคการจัดแสง ฯลฯ มารวมกันอย่างมีแบบแผนที่แน่นอนและชัดเจน การประกอบสร้างความหมายขึ้นมาไม่ได้ปรากฏอยู่ในแวดวงวรรณกรรมเพียงเท่านั้น หากแต่ยังได้ปรากฏตัวให้เห็นอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่างเช่น กรณีประโยคในภาษาไทย ประธานจะต้องมาก่อนกริยา หรือ การสร้างหนังสือเล่มแรกก็ต้องมีฉากกลางคืน ต้องมีเสียงหมาหอนเพื่อสร้างบรรยากาศของความน่ากลัว แล้วจากนั้นผีเล่มแรกก็จะปรากฏตัว (กาญจนา แก้วเทพ, 2547: 398)

สำหรับในเชิงภาษาศาสตร์ซึ่งได้ให้ความสนใจกับเรื่องของความหมาย มีมุมมองพื้นฐานว่าผู้ที่ประดิษฐ์หรือสร้างความหมายได้จะต้องมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งในด้านของโครงสร้างทางภาษาก่อน โดยเฉพาะระบบสัทวิทยาหรือแนวความคิดโครงสร้างนิยม (Structuralism) ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานว่า สัทวิทยาหรือระบบภาษาทุกภาษาจะมีไวยากรณ์ร่วมกันอยู่ เมื่อเราเข้าใจไวยากรณ์เหล่านั้น เราก็จะเข้าใจและสามารถใช้ความหมายของสัทวิทยาต่างๆ ได้ดีขึ้น เช่น คำที่ใช้เรียกชื่อสีเหลืองในภาษาไทยมีอยู่หลายคำด้วยกัน บางคนใช้คำว่า เหลืองอ้อย บางคนใช้คำว่า เหลืองอำพัน ซึ่งก็ให้ระดับความหมายที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นหน้าที่ของนักสัทศาสตร์หรือโครงสร้างนิยมจะต้องศึกษาปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมหนึ่งๆ ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์รายการบันเทิง การออกแบบงานโฆษณา การแสดงดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน งานปาร์ตี้ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อค้นหาความหมายในเชิงลึกของปรากฏการณ์นั้นๆ ให้มีความชัดเจนขึ้น รวมทั้งเพื่อเข้าใจกฎเกณฑ์ทางภาษานั้นด้วย (ธีรยุทธ บุญมี, 2551:11-12)

ในการประยุกต์ใช้แนวคิดโครงสร้างนิยมมาใช้ในการศึกษาสื่อหรือปรากฏการณ์ทางสังคม รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้ร่วมกันสร้างขึ้น มีพื้นฐานความเชื่อว่า “สังคม” คือ ระบบที่เกิดจากกลไกการทำงานที่ของส่วนต่างๆ ร่วมกันเกี่ยวข้องกัน มีโครงสร้างที่อยู่ภายในซ่อนอยู่เพื่อรักษาระบบของการทำงานให้สามารถดำเนินต่อไปได้ นักคิดที่อยู่ในแวดวงนี้จึงมองว่าสังคม คือส่วนต่างๆ ของโครงสร้างที่สัมพันธ์เชื่อมโยงเข้าหากัน แต่สังคมก็จะมีโครงสร้างเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคนให้ดำรงความเป็นสถาบันสังคมเอาไว้ สำหรับแนวคิดที่มีความพยายามในการทำความเข้าใจกับโครงสร้างของสังคมในระดับที่ลึกเริ่มขึ้น เริ่มมาจาก F.de Saussure ซึ่งเป็นนักภาษาศาสตร์ชาวสวิสเซอร์แลนด์ที่มี

ความเชี่ยวชาญในระบบของภาษา โดยเขาได้มองว่า ภาษาที่เราใช้พูดและเขียนกันเป็นสิ่งที่มียู่ในระบบ หรือมีโครงสร้างอยู่ภายใน ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ โดยไม่มีที่มาที่ไป และในขณะเดียวกันก็มีระดับของ ภาษา ส่วนนี้ เดอโซสซัวร์ ได้แบ่งระดับของภาษาของออกเป็นสองระดับด้วยกัน ระดับแรก เรียกว่า “ภาษา” (Langue) คือ ส่วนที่เป็นโครงสร้างหรือกฎเกณฑ์ที่เป็นไวยากรณ์ที่ทำหน้าที่ในการสร้างระบบความหมาย เช่น ถ้าเอ่ยถึงโครงสร้างเบื้องต้นของภาษาที่เป็นประโยค คือ จะต้องมีการประธาน กริยา และกรรม เป็นองค์ ประกอบหลักที่ขาดไม่ได้ ส่วนระดับที่สอง เรียกว่า “คำพูด”(Parole) เป็นส่วนที่เป็นกระบวนการเปล่ง เสียง หรือ ถ้อยคำ ในภาษาของมนุษย์ที่ใช้อยู่จึงสองส่วนประกอบนี้เสมอ ซึ่งทั้งหมดจะมีโครงสร้างซ่อนอยู่ ภายในโดยที่มนุษย์ไม่ทันรู้ตัวเพราะเป็นโครงสร้างที่อยู่ในระดับลึกลงไป (สุภาวรงค์ จันทรวาณิช, 2551:145-146)

ส่วนนักวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ ที่ได้ให้ความสนใจในการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง อย่าง ซึ่งมีมุมมองในเรื่องเกี่ยวกับสัญญาว่าเป็นหลักการที่ถูกประยุกต์มาจากแนวคิดสำนัก “**โครงสร้างนิยม**”(Structuralism) ที่ถูกพัฒนามาจากการวิเคราะห์ทางด้านภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง โดยมองว่า วิธีการที่ความหมายถูกสร้างขึ้นมาให้สามารถสื่อสารเป็นที่เข้าใจได้ภายใต้บริบททางสังคมหนึ่งๆ ได้นั้นจะต้องมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนเช่นเดียวกับลักษณะทางด้านภาษาศาสตร์ทั่วไปที่มักจะมี “**ไวยากรณ์**” เป็นองค์ ประกอบในการควบคุมความหมายนั้นๆ เช่นเดียวกันกับ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2541:192-193) ที่มีแนวคิด ว่า การศึกษาระบบความหมายจากตัวบทหรือตัวงานภายใต้กรอบแนวความคิดสัญญาวิทยานั้นมีที่มาจาก วิชาภาษาศาสตร์ และต่อมาได้พัฒนาเป็นทฤษฎีโครงสร้างนิยมที่ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับระบบความหมายที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นทั้งในทางกายภาพและทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สิ่งที่สามารถสื่อสาร ได้ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัญญาทั้งสิ้น

สำหรับการใช้มุมมองเชิงโครงสร้างนิยมมาทำความเข้าใจกับผลผลิตทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดของคนทั่วไป ซึ่งในที่นี้รวมทั้งการศึกษาและวิเคราะห์ผล งานด้าน ศิลปะด้วย เช่นในกรณี การวิเคราะห์ผลงานทางด้านศิลปะ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ผ่านการรับรู้ด้วยสายตา หากผู้อ่านงานศิลปะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับไวยากรณ์ของผลงานนั้นๆ ก็จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถการ รับรู้ถึงสุนทรียศิลป์ในงานศิลปะได้อย่างถ่องแท้ เช่นเดียวกันกับระบบของภาษาพูดภาษาเขียนที่ใช้องค์ ประกอบทางวรรณศิลป์เป็นสิ่งสร้างความไพเราะและความสวยงามให้กับการสื่อสาร แต่ในงานศิลปะอาจ จะถูกถ่ายทอดด้วยการใช้เนื้อสี ลายเส้น พื้นผิว แสงเงา ตลอดจนเทคนิคต่างๆ เพื่อให้งานมีคุณค่าและ ความหมายขึ้นมา (ทัศนีย์ บุญนาค, 2546:156)

จากแนวความคิดดังที่กล่าวมาในข้างต้น ประเด็นในเรื่องของการสื่อความหมายนั้น โครงสร้างนับว่ามีส่วนช่วยในการวางกฎเกณฑ์เป็นอย่างมาก และในลำดับต่อมาได้พัฒนาไปสู่แนวทางการ ศึกษาเชิงสัญญาวิทยาซึ่งก็มีพื้นฐานมาจากความคิดเชิงโครงสร้างนิยมที่ได้ประยุกต์และปฏิบัติกันมา ใน ลำดับต่อไปจะเป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของสัญญา

4.2 องค์ประกอบของสัญญา

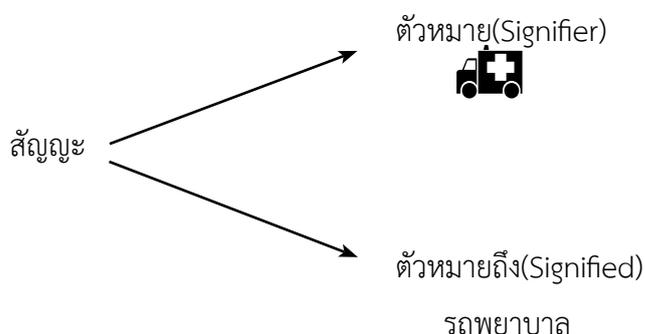
ปัจจุบันสัญญานับว่ามีบทบาทและมีความเกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์มากขึ้นทุกที โดยในโลกยุคข้อมูลข่าวสารที่กระจายตัวอยู่ในทุกๆ ภาคส่วนของสังคม กระบวนการสร้างความหมายจากสัญญาได้ถูกประยุกต์ใช้ในหลายๆ แวดวง โดยเฉพาะใน “สื่อ” ที่บรรดานักโฆษณาและนักสื่อสารการตลาดมืออาชีพได้พยายามใส่รหัสหรือข้อมูลบางอย่างลงไปในตัวสินค้าเพื่อสื่อสารไปยังกลุ่มของผู้ใช้ ทั้งนี้เพื่อที่จะชักชวนให้เกิดการ “ซื้อ” หรือ “บริโภค” ในสินค้าที่ผลิตขึ้น เช่น การโฆษณาขายสินค้าเกี่ยวผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพที่ผู้ผลิตได้ใส่เนื้อหาที่ว่า คนเราโดยปกติแล้วมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพที่อ่อนแอลงทุกที และไม่มีวันที่จะกลับมาเหมือนเดิมได้อีกต่อไป นอกเสียจากการหันมาบริโภค “อาหารเสริม” แทน ซึ่งจะช่วยให้เรามีสุขภาพที่ดี มีสมองที่ฉลาดขึ้น และไม่หลงไม่ลืม หรือแม้กระทั่งแต่ “ผม” ได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องอดอาหารหรือออกกำลังกาย การประกอบสร้างความหมายในลักษณะเช่นนี้นับเป็นการบรรจุรหัสความหมายลงไปในตัวสินค้าและผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้โดยมีกลยุทธ์การสื่อสารที่แยบยลในการทำให้ผู้บริโภคเชื่อมั่นและคล้อยตามได้ในที่สุด (นิษฐา หรุ่นเกษม, 2554:30-31)

การศึกษาในเชิงสัญญาวิทยาเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อความหมาย ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วเป็นศาสตร์ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง ปรากฏการณ์บางอย่างหรือสัญญะบางประเภทไม่สามารถอธิบายด้วยคำพูดได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ต้องอาศัยบริบททางสังคมวัฒนธรรมมาใช้ในการอ่านหรือตีความจึงจะสามารถเข้าใจความหมายนั้นได้ ทั้งนี้ กายูจนา แก้วเทพ (2543: 2-3) ได้สรุปถึงคุณสมบัติสำคัญของสัญญาไว้ 3 ประการ คือ

- 1.) มีลักษณะเป็นรูปธรรม สามารถรับรู้ได้โดยใช้สายตาทั้ง 5
- 2.) มีความหมายมากกว่าตัวมันเอง
- 3.) ผู้ใช้สัญญาต้องตระหนักว่า รูปธรรมดังกล่าวเป็นสัญญา

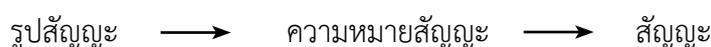
สำหรับคุณสมบัติทั้งสามประการนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์รับรู้กันโดยทั่วไปอยู่แล้ว เช่น ในกรณีเมื่อเห็นเพื่อนกับมาจากการแข่งขันกีฬา แล้วชูสองนิ้วเป็นรูปตัว V เพื่อแสดงความหมายว่าชนะการแข่งขัน ซึ่งนั่นก็คือ “สัญญา” แล้ว แนวความคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องอย่างมากกับที่ นับทองทองใบ(2553:56) ที่ได้ใช้แนวความคิดเชิงสัญญาวิทยามาเป็นกรอบในการศึกษาและวิจารณ์ภาพยนตร์ เพื่อต้องการที่จะค้นหาความหมายอันซ่อนเร้นที่อยู่ในภาพยนตร์ โดยในเบื้องต้นได้กล่าวถึง “สัญญา” ว่าการเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นอาจจะเป็นสัญลักษณ์หรือสิ่งใดก็ได้ที่ใช้แทนของจริง ในตัวบท (Text) หนึ่งๆ ซึ่งตัวสัญญาเองต้องมีลักษณะทางกายภาพ และต้องมีการอ้างอิงไปถึงสิ่งอื่นนอกเหนือไปจากตัวมันเอง ขณะเดียวกันสัญญานี้จะต้องถูกนำมาใช้และรับรู้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับทั้งหมดว่านี่คือสัญญา ยกตัวอย่างเช่น ในงานศพของคนไทย ผู้ที่จะมาร่วมงานจะต้องสวมใส่เสื้อผ้าสีดำหรือสีขาว เท่านั้น ในที่นี้ดำหรือสีขาวก็คือสัญญา (สิ่งที่เห็นทางกายภาพ เช่น สี) ที่ทุกคนในสังคมทราบดีว่า มันคือ สีของเครื่องแต่งกายที่ใช้ในงานศพ สำหรับในเชิงสัญญาวิทยาแล้ว สิ่งนี้ถูกเรียกว่า “ตัวหมาย” (Signifier) ส่วนความหมายที่ได้ เรียกว่า

“ตัวหมายถึง” (Signified) คือความคิดรวบยอดของสัญลักษณ์ที่ผู้อ่านหรือผู้รับสารนึกถึง

แผนภาพที่ 1 สัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์

สำหรับ สุภางค์ จันทวานิช (2551:218-219) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของสัญลักษณ์ตามแนวทางของ โรลิ่ง บาร์ตส์ (1915-1980) ไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งในที่นี้สรุปความได้ว่า สัญลักษณ์ คือ หน่วยของการสื่อความหมายที่มีองค์ประกอบด้วยกัน 2 ส่วนที่สำคัญๆ คือ สิ่งที่เราใช้เรียกหรือเขียน ก็คือ รูปของสัญลักษณ์ (Signifier) ในที่นี้อาจจะเป็นคำพูดหรือหรือภาษาเขียนก็ได้กับสิ่งที่สื่อความหมายออกมาหรือความหมายสัญลักษณ์ (Signified) โดยบาร์ตส์ได้กล่าวว่า สิ่งที่เราใช้เรียกหรือเขียนกับสิ่งที่สื่อความหมายออกมาเป็น กระบวนการทางสัญลักษณ์ (Sign) ที่เกิดจากการเชื่อมโยงความคิด (Concept) เข้ากับภาพ (Image) ทั้งนี้กระบวนการ สร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาใช้เพื่อสื่อความหมายทางวัฒนธรรมได้ปรากฏให้เห็นในสื่อต่างๆ เช่น ภาพนางร้ายในละครโทรทัศน์ ภาพสินค้าแบรนด์เนมที่นักแสดงสวมใส่เพื่อต้องการที่จะแสดงให้ตนดูดี สำหรับในกรณีนี้ บาร์ตส์ เรียกว่า “มายาคติ”

แผนภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์กับความหมายของสัญลักษณ์

สิ่งที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ว่าคุณค่าของสัญลักษณ์จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยโสตประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ในการรับรู้ความหมายร่วมกัน ซึ่งมีตัวหมายถึงหรือรูปของสัญลักษณ์แสดงให้เห็นก่อน จากนั้นจึงเป็นเรื่องของการรับรู้ความหมายหรือภาพในความคิดที่มีอยู่ในระบบการรับรู้ของแต่ละคน

4.3 ความหมายและระดับความหมายของสัญลักษณ์

การถ่ายทอดความหมายเชิงสัญลักษณ์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของการสื่อสาร โดยธรรมชาติแล้วจะปรากฏตัวให้เห็นผ่านรูปของสัญลักษณ์ ซึ่งสามารถจับต้องได้โดยอาศัยโสตประสาททั้ง 5 ของ

มนุษย์ในการสัมผัส สำหรับการจำแนกความหมายของสัญลักษณ์เพื่อทำความเข้าใจกับระดับความหมายของสัญลักษณ์นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับกระบวนการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามได้มีนักวิชาการทางด้านสังคมวิทยาในประเทศไทยหลายคนที่ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับสัญลักษณ์ ในที่นี้จะขอนำเอาแนวความคิดของ ชีรยุท บุษมี (2551:112-113) ที่ได้จากการสรุปเอาแนวความคิดของ เดอ โซซูร์ส ซึ่งได้กล่าวถึงระดับความหมายของสัญลักษณ์ไว้ 2 ประเภท คือ

1. ความหมายโดยตรง (Denotative Meaning) เป็นความหมายขั้นแรก ที่เป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างสัญลักษณ์กับตัวอ้างอิง ลักษณะของความหมายที่ได้นี้จะมีความหมายแบบตรงไปตรงมา เช่น “รถยนต์” มีความหมายว่าเป็นยานพาหนะชนิดหนึ่งที่มีเครื่องยนต์สามารถเคลื่อนตัวพาคนหรือผู้โดยสารไปไหนมาไหนได้โดยไม่ต้องเดิน หรือ ในกรณี “บ้าน” มีความหมายว่า เป็นที่อยู่อาศัยพักพิง หลบแดดหลบฝน ซึ่งเป็นความหมายทางกายภาพ

2. ความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) เป็นความหมายขั้นที่สอง ซึ่งให้ความหมายที่ลึกซึ้ง กินใจ เกินกว่าความหมายในขั้นแรก ความหมายในระดับนี้จะมียุคความหมายที่ลุ่มลึก แผงเร้นไปด้วยความหมายทางสังคมหรือเป็นความหมายที่เป็นข้อตกลงของแต่ละสังคม ความหมายนี้จะแปรผันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เช่น “รถยนต์” หรือ “บ้าน” อาจหมายถึง ความหรูหรา ราคาแพง ความมีรสนิยม หรือดูแตกต่างจากคนอื่น ซึ่งความหมายที่ได้นี้จะดูมีความแตกต่างจากความหมายโดยตรงที่มองว่าเป็นเพียงยานพาหนะ หรือเป็นที่พักอาศัยเพียงอย่างเดียว

สำหรับประเด็นความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความหมายของสัญลักษณ์ ที่นักสัญลักษณ์วิทยาได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากก็คือ ความหมายโดยนัยซึ่งเป็นความหมายทางวัฒนธรรมที่แฝงฝังอยู่ในปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นความหมายในเชิงลึก โดยผู้อ่านความหมายหรือผู้ศึกษาจะต้องวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่ได้โดยผูกโยงเข้ากับค่านิยมหรือความเชื่อทางสังคมจึงจะช่วยให้สามารถเข้าถึงความหมายนั้นๆ ได้ ซึ่งปกติแล้วสัญลักษณ์จะประกอบไปด้วยความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยเสมอ เช่น สัญลักษณ์ในด้านวิทยาศาสตร์จะมีสัดส่วนของความหมายในขั้นแรกสูงกว่าความหมายโดยนัย ในขณะที่สัญลักษณ์ด้านศิลปะจะมีสัดส่วนที่ตรงข้ามกัน คือ มีความหมายโดยนัยมากกว่า (กาญจนา แก้วเทพ, 2543: 34-35) อย่างไรก็ตามหากจะวิเคราะห์ความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในปรากฏการณ์ทางสังคมโดยใช้กรอบแนวคิดของสัญลักษณ์วิทยามาใช้ในกระบวนการค้นหาความหมายเชิงลึกซึ่งมีปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราให้ศึกษามากมาย เป็นต้นว่า แผ่นพับโฆษณาบ้านจัดสรรที่ได้ชูช่อนความหมายแฝงบางอย่างลงไป หรือกรณีป้ายโฆษณาหาเสียงของนักการเมืองที่มีการใช้ภาพถ่ายของผู้สมัครสวมใส่ชุดเครื่องแบบทหารเต็มยศยืนอยู่เบื้องหลังครอบครัวของเขา ล้อมรอบด้วยลูกๆ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึง ชายชาตินักรบผู้กล้าหาญเป็นผู้มีเกียรติ และรักครอบครัว (สุภางค์ จันทวานิช, 2551:223-224)

จากข้อมูลดังที่กล่าวมาประเด็นที่เป็นจุดเน้น ก็คือ การแสดงระดับของความหมายที่ได้จากการทำความเข้าใจสัญลักษณ์นั้น นับเป็นเรื่องที่ทั้งเข้าใจง่ายและเข้าใจยากในเวลาเดียวกัน ขึ้นอยู่กับ

บริบทและผู้ทำความเข้าใจว่าจะต้องการนิยามให้มันมีความหมายอยู่ในระดับใด สัญญาอาจจะเป็นได้ทั้ง เหตุการณ์ กิจกรรม หรือ ฯลฯ นอกจากนี้ กายูจนา แก้วเทพ (2553:27-29) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมถึงลักษณะ การจำแนกประเภทของสัญญาตามแนวทางของ Peirce (1859-1914) ไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

1. รูปเหมือน (Icon) เป็นสัญญาที่มีรูปร่างหน้าตาคล้ายคลึงหรือเหมือนกับวัตถุ เช่น ภาพถ่าย ภาพวาด รูปปั้น ฯลฯ ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในสังคม ไม่ต้องอาศัยการตีความในเชิงลึกก็สามารถจะ เข้าใจความหมายนั้นๆ ได้

2. ดัชนี (Index) เป็นสัญญาที่มีความเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับวัตถุที่มีอยู่จริง เป็นสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายที่บ่งชี้ให้เห็นถึงอีกสิ่งหนึ่ง เช่น เมื่อพบเห็น “รอยเท้าสัตว์” บางชนิดที่ประทับลงบนพื้นดิน เราจะนึกถึงหมีหรือเสือ ในการถอดรหัสของดัชนีนั้นจะต้องคิดหาเหตุผลเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ระหว่างดัชนีกับวัตถุ

3. สัญลักษณ์ (Symbol) คือ สัญญาที่ไม่มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงอันใดระหว่างตัว สัญญา กับวัตถุที่มีอยู่จริง หากแต่ความเกี่ยวเนื่องที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากข้อตกลงร่วมกันของคนในสังคม และ จะต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อที่จะเข้าใจความหมายนั้นๆ ได้ เช่น ป้ายจราจร สัญญาณเตือนภัยต่างๆ ที่มีใช้ อยู่ทั่วไปในสังคม ทั้งนี้ในการถอดรหัสเพื่อทำความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ในลักษณะนี้จำเป็นต้องมี การเรียนรู้สัญญานั้นๆ อย่างเพียงพอจึงจะรับรู้ความหมายได้

สำหรับการทำความเข้าใจกับความหมายและประเภทของสัญญา จะช่วยให้ผู้อ่าน สัญญาและผู้ใช้สัญญามีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสัญญา ซึ่งในที่นี้ก็คือ รูปแบบการสื่อสารชนิดหนึ่ง ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นให้มีความหมายทั้งในเชิงความหมายแบบขั้นแรกและความหมายในเชิงลึก โดยความ พิเศษของมนุษย์ก็คือ ความสามารถที่จะใช้สิ่งต่างๆ เหล่านี้มาสื่อสารความหมาย ความรู้สึกนึกคิดได้อย่าง หลากหลาย ทั้งจากสีหน้า อารมณ์ การแต่งกาย อากัปกริยา หรือ อื่นๆ เช่น ควีนไฟ การแสดงดนตรี ศิลปะ ภาพถ่าย รวมทั้งเรื่องเล่า ตำนาน นิทาน บทกลอน คติประจำใจ ฯลฯ ก็สามารถสื่อความหมายได้เช่นเดียวกับ เครื่องมือการสื่อสารต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ โทรทัศน์และ วิทยุกระจายเสียง ซึ่งก็ต้องอาศัยกระบวนการสร้างความหมายขึ้นมาใช้เพื่อสื่อกับผู้ชม โดยลักษณะของ กระบวนการสร้างความหมายนี้ผู้สร้าง(ผู้กำกับ) อาจจะมีการใช้สัญลักษณ์ทางภาพ และสัญลักษณ์ทาง เสียง เช่น การใช้มุกกลอง เทคนิคการจัดองค์ประกอบภาพ รวมทั้งเทคนิคการใส่เสียงพิเศษต่างๆ ให้กับ ภาพ เพื่อสื่ออารมณ์ของตัวละครและเรื่องราวให้ดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของผู้สร้าง โดยเฉพาะงานทาง ด้านภาพยนตร์และโทรทัศน์มีการใช้สัญลักษณ์พิเศษเพื่อสื่อความหมาย เช่น นางเอกสวมใส่ชุดสีขาวตลอด ทั้งเรื่อง ทั้งที่ในบางตอนเธอได้ถูกข่มขืนจนชีวิตตกไปเป็นโสเภณีจำเป็น แล้วก็ตาม นั้นหมายความว่าผู้ กำกับต้องการสื่อสารไปยังคนดูว่าความบริสุทธิ์ของเธอนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องมาแสดงออกให้เห็นเพียงแต่ ภาพลักษณ์ภายนอกเท่านั้น หากแต่อยู่ที่จิตใจอันดีงามของเธอต่างหาก(เน็บทอง ทองใบ, 2553: 50 และ ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 55)

ดังที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นว่า ความละเอียดอ่อนและลึกซึ้งของความหมายที่ได้จากการใช้สัญลักษณ์ดังกล่าวมานั้น มีรูปแบบที่เป็นการใช้สัญลักษณ์ ดัชนี หรือแม้แต่รูปเหมือน ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการก่อตัวของความหมายแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะในการสร้างและการถอดรหัสความหมายของสัญลักษณ์ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วจะอยู่ในบริบทของการสื่อสารที่มักจะมีองค์ประกอบของ “รหัส” (Code) เป็นสิ่งสำคัญในสร้างความหมายขึ้นมาให้สามารถสื่อสารร่วมกันได้ และในขณะเดียวกันในแต่ละสังคมก็จะมีรหัสที่สร้างขึ้นแตกต่างกันออกไป เช่นเดียวกันกับระบบภาษาที่มีอยู่มากมายหลายชนิดในโลก สิ่งที่น่าสนใจก็คือผู้ที่สนใจจะเข้าใจในความหมายของรหัสนั้นได้จะต้องมีการเรียนและมีประสบการณ์ร่วมกันจึงจะสามารถเข้าใจความหมายนั้นได้อย่างถ่องแท้

4.4 รหัสแห่งความหมาย

ในกระบวนการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์เพื่อให้สามารถสื่อสารร่วมกันได้นั้น ในแนวทางการวิเคราะห์สัญลักษณ์จะเริ่มต้นจากการค้นหาความหมายของตัวบท (Text) หนึ่งๆ ที่จะถูกอ่านความหมายออกมาในแบบใดนั้น จำเป็นต้องสัมพันธ์และขึ้นอยู่กับบริบท (Context) ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ตัวบทนั้นๆ เกิดขึ้นมา เช่น “หมู” อาจจะมีความหมายว่า “เป็นอาหารชนิดหนึ่ง” แต่ในวัฒนธรรมมุสลิมมีความหมายว่าเป็นอาหารไม่ได้ ส่วนในวัฒนธรรมจีนจะมีความหมายว่า “เป็นของหมั่น” ที่ใช้ในพิธีแต่งงาน เป็นต้น ทั้งนี้ในการรับรู้ความหมายตามแนวทางของสัญลักษณ์วิทยานั้น โดยธรรมชาติแล้วจะไม่มีคู่มือการแปลหรือพจนานุกรมมาให้เพื่อเปิดดูความหมายของคำแปลเหล่านั้น ผู้อ่านสัญลักษณ์จะต้องสร้างคู่มือการแปลของตนขึ้นมาเองโดยใช้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ มาช่วยในการตีความสิ่งที่ตนเองได้สัมผัสจากอายตนะทั้ง 5 เช่น รูปภาพ เสียง หรือการสัมผัสอย่างอื่นๆ ที่ทำให้เรานึกถึง (Refer) วัตถุหรือความเป็นจริงขึ้นมา เช่น เมื่อมองดูภาพหรือเครื่องหมาย ตามพื้นที่สาธารณะทุกคนก็จะทราบถึงทันทีว่าหมายถึง “โทรศัพท์” ซึ่งในการรับรู้ความหมายของสัญลักษณ์โดยการใช้คำพูดหรือภาษาเขียนนี้จะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของผู้ที่อ่านสัญลักษณ์ เช่นกรณี คนในกรุงเทพฯ พบเห็นแหล่งน้ำที่มารวมอยู่กันมากๆ ก็อาจจะเรียกว่าคลอง แม่น้ำ ทะเลสาบ แต่สำหรับคนในต่างจังหวัด อาจจะเป็น ห้วย หนอง คลอง บึง ฯลฯ (กาญจนา แก้วเทพ, 2547:401-402)

สำหรับการวิเคราะห์สื่อโดยเน้นไปที่ “รหัสความหมาย” สามารถนำไปใช้ได้กับสื่อทุกๆ แขนง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นสื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวอย่างภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่เกิดจากการประกอบสร้างของมนุษย์ โดยสิ่งที่เห็นอาจจะเป็นภาพ เสียง กราฟิก ฯลฯ ที่ปรากฏในสื่ออื่นๆ นับเป็นใส่ “รหัสความหมาย” ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสารที่จะต้องทำการใส่รหัส - ถอดรหัสความหมายที่ได้จากสื่อ ถือว่าเป็นกระบวนการสื่อสารอย่างหนึ่งที่ผ่านการเลือกสัญลักษณ์ รหัส ไวยากรณ์ การนำเสนอ ฯลฯ เช่น ในกรณีของภาพถ่ายจะมีการถ่ายทอดเรื่องราวซึ่งแต่งแต้มไปด้วยแสงเงาของชีวิตและธรรมชาติ การจัดฉาก การเลือกใช้มุมมองในการสื่อความหมาย รวมทั้งเทคนิคการ

ถ่ายภาพ ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นรูปแบบที่ช่างภาพหรือผู้ส่งสารต้องการสื่อความหมายบางอย่างให้ผู้ชม “อ่าน” ด้วยกระบวนการมองเห็น ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้รับสาร โดยเฉพาะภาพนิ่งที่โดยธรรมชาติแล้วเป็นได้ทั้งข่าวสาร บันเทิง และความทรงจำที่ตืออย่างหนึ่งที่คนในสังคมมักจะเลือกใช้ในการบรรจุเรื่องราวต่างๆ เพื่อสื่อความหมาย (ทัศนีย์ บุนนาค, 2546:150-151)

ธีรยุทธ บุญมี (2551:185-186) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสารตามแนวทางของ โรมัน จากอบสัน(1960) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการสื่อความหมาย ดังความสรุปได้ว่า วงจรการสื่อสาร(Communication Circuit) ประกอบด้วย สาร (Message) ฝ่ายส่งสาร (Addresser)ฝ่ายรับสาร(Addressee) บริบท (Context) หน้าที่อ้างอิง (Referential) ลักษณะความสัมพันธ์และเชื่อมโยง(Contact) และรหัส(Code) ที่เป็นกฎเกณฑ์โครงสร้างค่านิยมซึ่งจะแฝงอยู่ในกระบวนการสื่อสาร โดยอาจจะอยู่ในส่วนองค์ประกอบใดก็ได้ ทั้งนี้ในการศึกษาความหมายของภาษาภายใต้แนวความคิดโครงสร้างนิยม มีนักการสื่อสารอย่าง S.Hall (1980:28) ได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับ “การเข้ารหัส” (Encoding) และ “การถอดรหัส” (Decoding) เพื่อทำความเข้าใจกับความหมายทางสังคมที่มักจะปรากฏตัวให้เห็นจากการใช้ระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในทางการสื่อสาร เช่น ในภาพยนตร์มักจะเห็นการใส่รหัสประเภทของภาพยนตร์ไว้อย่างชัดเจน เช่น ถ้าเป็นภาพยนตร์ตลกมักจะเริ่มต้นด้วยองค์ประกอบฉากที่มีสีสันฉูดฉาด แบบการ์ตูน ดูไม่ค่อยสมจริง หรือไม่เป็นระเบียบ แต่ถ้าเป็นภาพยนตร์แนวบู๊ (Action) อย่างกรณีของ เจมส์ บอนด์ มักจะเริ่มต้นด้วยฉากที่ปฏิบัติการเสี่ยงตายของพระเอก ตามด้วยการไล่ล่า และการผจญภัยด้วยฉากที่ตื่นเต้นตื้นใจ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อเข้ารหัสให้ผู้ชมสามารถเข้าใจว่าเป็นภาพยนตร์ประเภทใดได้อย่างรวดเร็ว

การรับรู้ความหมายของสัญลักษณ์องค์ประกอบที่เป็นผลมาจากกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร โดยความหมายที่อยู่ในตัวสารนั้นเกิดจากระบบของการประกอบสร้างสัญลักษณ์(Construction of Sign) จากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทั้งหมด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นผู้รับสารและผู้ส่งสาร ซึ่งถ้าหากจะพิจารณาภายใต้องค์ประกอบของการสื่อสารจะเริ่มจากผู้ส่งสารใช้ระบบสัญลักษณ์ต่างๆ มาสร้างเนื้อหาหรือใส่ความหมาย(Encoding) เพื่อสื่อไปยังผู้รับสาร จากนั้นผู้รับสารก็ต้องใช้ประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับระบบสัญลักษณ์นั้นๆ(ใช้รหัสชุดเดียวกัน) มาอ่านหรือตีความเพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้(Decoding) ทั้งนี้การตีความเนื้อหาเพื่อที่จะทำความเข้าใจความหมายจากตัวสารนี้ บางกรณีผู้รับสารอาจจะรับรู้ความหมายได้ไม่ตรงตามเจตนาธรรมของผู้ส่งสารก็อาจจะเป็นไปได้ เช่น ภาพยนตร์ของบริษัทสร้างภาพยนตร์จากต่างประเทศที่มีวัฒนธรรมความเชื่ออย่างหนึ่งจะถูกกองเซ็นเซอร์ห้ามฉายในอีกประเทศหนึ่งซึ่งมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อย่างเช่นในกรณีภาพยนตร์ เรื่อง Anna and the King ที่บริษัทผู้สร้างจากต่างประเทศไม่มีความรู้ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เพียงพอจึงทำให้กระบวนการสร้างเนื้อหาสำคัญๆ ในภาพยนตร์ผิดเพี้ยนไปจากการรับรู้ของคนไทยในประเทศเป็นอย่างมาก (กาญจนา แก้วเทพ, 2553: 22-24)

อย่างไรก็ตามสิ่งที่นักสัญวิทยาได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ก็คือ แนวความคิดเชิงโครงสร้างนิยมที่มีความพยายามที่จะทำความเข้าใจถึงการวิเคราะห์โครงสร้างผลงานต่างๆ ที่มีมนุษย์เป็นผู้สร้าง เช่น วรรณกรรมคลาสสิก นวนิยาย ภาพยนตร์ร่วมสมัยที่ผู้ผลิตมีการวางโครงเรื่องหรือเหตุการณ์ที่เป็นตัวเดินเรื่องในภาพยนตร์อย่างไร เช่น ใช้พระเอกเป็นตัวเดินเรื่อง หรือใช้เหตุการณ์เป็นตัวเดินเรื่อง และ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เรียกว่า “ไวยากรณ์” ซึ่งเป็นโครงสร้างที่คอยกำกับในการนำเสนอเรื่องราวทั้งหมด เช่น ภาพยนตร์แนวผจญภัยจะมีโครงเรื่องที่พระเอกจะต้องเดินทางไปในดินแดนที่ห่างไกล เสี่ยงกับอันตราย หรือถูกกลุ่มคนร้ายโจมตีด้วยวิธีการต่างๆ นานา จนสุดท้ายพระเอกก็สามารถเอาชนะกลุ่มคนร้ายได้ในที่สุด ไวยากรณ์ของเรื่องในลักษณะนี้มีความสอดคล้องกับวรรณกรรม เรื่องเล่า หรือตำนานดั้งเดิมที่พบเห็นได้ในอดีตซึ่งก็จะมีแบบแผนความสัมพันธ์ของตัวละคร โครงเรื่อง ฯลฯ ปรากฏให้เห็นโดยอาจจะอยู่ในรูปของรหัสที่ซ่อนอยู่ในตัวบท (Text) นั้นๆ ดังนั้นถ้าหากผู้อ่านสามารถค้นหาวิธีการสร้างความหมายแฝงได้ก็จะเข้าใจในลำดับคุณค่าของสิ่งต่างๆ ได้ ซึ่งกระบวนการทั้งหมดถูกสร้างขึ้นมาจากภายใต้แบบแผนของระบบของภาษาที่เป็นเครื่องมือการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หรือที่เรียกว่า “วาทกรรม” (สุภางค์ จันทวานิช, 2551: 230-231) แนวความคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องอย่างมากกับที่ กฤษดา เกิดดี(2547: 10) ที่ได้ศึกษาเชิงลึกประวัติศาสตร์ภาพยนตร์โดยใช้กรอบแนวความคิดเชิงสัญวิทยาของ อุมแบร์โต เอโค ซึ่งเขาได้เน้นย้ำให้เห็นว่ากระบวนการสร้างภาพยนตร์ ผลงานศิลปะ งานวรรณกรรม และงานสื่อสารมวลชน รวมทั้งผลผลิตทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นการ “สร้าง” หรือ “ปรุงแต่ง” จากแบบแผนหรือโครงเรื่องเก่าๆ จากผู้ที่เคยสร้างมาก่อนแทบทั้งสิ้น ซึ่งก็มีด้วยกันหลายลักษณะ เช่น สร้างต่อ (Reteke) สร้างใหม่ (Remake) เป็นต้น

วิธีการทำความเข้าใจกับสัญวิทยาเพื่อเข้าถึงความหมายหรือองค์ประกอบของสัญวิทยาย่อยๆ ในกระบวนการสื่อสารผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพิจารณาถึงขั้นตอนของการเข้ารหัสและถอดรหัสที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการสื่อความหมายของสัญวิทยาในรูปแบบต่างๆ ซึ่งในลำดับต่อไปจะขอเสนอความคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2547: 401-402) ได้ได้กล่าวสรุปถึงการเข้ารหัสและการถอดรหัสไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

1. การเข้ารหัส (Eecoding) ถือว่าเป็นขั้นตอนแรกของการสร้างความหมายให้เกิดขึ้นตามเจตนาารมณ์ของผู้รับสาร ซึ่งโดยปกติแล้วจะเริ่มต้นจากขั้นตอนของการใส่รหัส โดยรหัสความหมายนี้จะถูกกำหนดมาจากอุดมการณ์ของผู้ผลิตเอง เช่น ถ้าเป็นช่องรายการโทรทัศน์ของรัฐบาล จะมีรหัสอย่างหนึ่งก็คือ การไม่สร้างความแตกแยกในสังคม ซึ่งในทางปฏิบัติก็อาจจะเป็นเลือกภาพที่ดูแล้วไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง ไม่ขึ้นนำสังคม ฯลฯ

2. การถอดรหัส (Decoding) เป็นขั้นตอนที่ผู้รับสารจะต้องทำความเข้าใจกับความหมายของสารที่อยู่ในตัวเนื้อหา ซึ่งโดยปกติปฏิกริยาของผู้รับสารนั้นจะมีลักษณะของการถอดรหัสอยู่สองแบบด้วยกัน คือ ถ้าผู้รับสารสามารถเข้าใจความหมายของสารนั้นได้ก็จะรู้เรื่อง ก็จะทำให้ความหมายกับสารนั้น กับอีกปฏิกริยาหนึ่งก็คือ ถ้าผู้รับสารเกิดถอดรหัสสารนั้นไม่ได้ ก็จะส่งผลให้เนื้อหาสารนั้นไม่สามารถ

สร้างความหมายให้เกิดขึ้นได้ กรณีนี้จะเป็นเพียงแค่การเปิดรับ(Exposure) เท่านั้น เช่น ในกรณีที่พบเห็นได้ทั่วไป คือ การโฆษณาขายสินค้าวัยรุ่นบางเรื่อง เมื่อให้คุณปู่ คุณย่า ดูแล้วไม่สื่อความหมายใดๆ เลย ก็มีให้เห็นมากมายในสังคมทั่วไป

ขณะเดียวกัน กาญจนา แก้วเทพ ยังชี้ให้เห็นว่าการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายตามแนวทางของสัญวิทยา การศึกษา “ตัวบท” หนึ่งๆ จำเป็นที่จะต้องดูความสัมพันธ์ระหว่างสัญญะย่อยๆ ในตัวบทนั้นๆ จึงจะเข้าใจความหมายนั้นได้ ยกตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์งานโฆษณาสินค้าประเภทหุรหามักจะมีภาพของชายหนุ่ม-หญิงสาวสวมใส่เสื้อผ้า เครื่องประดับที่มีราคาแพง และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมชั้นสูง รวมทั้งขับซิ่งรถยนต์ยี่ห้อดังจากต่างประเทศ ฯลฯ ทั้งนี้สัญญะย่อยๆ เหล่านี้จะนำไปสู่ภาพตัวแทนของการใช้ชีวิตตามแบบอย่างของคนรวย มีฐานะ

4.5 แนวทางการวิเคราะห์สัญญะ : ความหมาย

ความหมายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทางสัญญะ นับว่าเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับแนวความคิดทางด้านภาษาศาสตร์ ซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นระบบภาษาที่ใช้เป็นกฎเกณฑ์ในการสร้างความหมายขึ้นมา สำหรับแนวทางการวิเคราะห์สัญญะ ผู้วิจัยได้อาศัยกรอบการวิเคราะห์สัญญะของนักวิชาการไทยหลายท่านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านของสัญญะ ในเบื้องต้นนี้จะขอใช้กรอบแนวทางการความคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2543: 112-117) ที่ได้นำเอาแนวความคิดของนักสัญวิทยามาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพอให้เห็นสังเขป ดังนี้

4.5.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Relation)

การค้นหาความหมายเชิงสัญญะเพื่อทำความเข้าใจกับนัยความหมายแฝงนั้น ในเชิงการวิเคราะห์ทางด้านภาษาศาสตร์ได้มีมุมมองว่า ความหมายที่เกิดขึ้นทุกอย่างมีส่วนประกอบมาจากส่วนย่อย เช่นในกรณีของภาษาไทย “ประโยค” จะมีองค์ประกอบมาจาก “คำ” หรือส่วนย่อยๆ ที่มาผสมรวมตัวกันจนทำให้สามารถสื่อความหมายตามที่ต้องการได้ เช่น

ประโยคที่ 1 : พี่ ตะ น่อง

ประโยคที่ 2 : น่อง ตะ พี่

จากตัวอย่างประโยคจะเป็นว่า ทั้งสองประโยคจะมีคำว่า “พี่” “ตะ” และ “น่อง” เหมือนกัน เป็นองค์ประกอบย่อยเหมือนกัน แต่ถ้าเรามีการจัดลำดับใหม่ไปเป็นรูปประโยคที่สอง คือ น่อง ตะ พี่ ความหมายที่ได้จะกลับกันทันที ปรากฏการณ์ในลักษณะเช่นนี้เป็นความสัมพันธ์ด้านลำดับ(Order Relation) ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์นี้จะทำให้ความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม หรือในบาง

กรณี ถ้ามีการจัดเรียงหรือจัดวางรูปประโยคมีความหมายที่สื่อออกมาจะผิดเพี้ยนไปด้วย เช่น

ประโยคที่ 1 : ยานี้กินแล้ว แข็งแรงดี

ประโยคที่ 2 : ยานี้กินแล้วแข็ง แรงดี

หรือ

ประโยคที่ 1 : ห้ามผู้หญิง นุ่งกางเกงใน ที่ทำงาน

ประโยคที่ 2 : ห้ามผู้หญิง นุ่งกางเกง ในที่ทำงาน

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดลำดับความสำคัญของส่วนย่อยต่างๆ ต่างก็มีกฎเกณฑ์ทางด้านภาษาศาสตร์กำกับไว้ เช่น ภาษาไทยจะมีพยัญชนะทั้งหมด 44 ตัว มีสระ 21 รูป ให้เราสามารถประกอบสร้างความหมายขึ้นมาใช้สื่อสารกันได้ ดังนั้น หน้าที่ของนักวิเคราะห์สัทญะคือ การเข้าไปค้นหาแบบแผนหรือโครงสร้างความหมายดังกล่าวเพื่อที่จะทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ที่เกิดจากความสามารถทางการใช้ภาษาของมนุษย์เอง นักภาษาศาสตร์ต้องอธิบายให้ได้ว่ากระบวนการค้นหาความหมายต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างและถ่ายทอดขึ้นมาถูกกำหนดหรือกำกับโดยภาษาอย่างไร มีรูปแบบการเข้ารหัสและถอดรหัสอย่างไร และทั้งหมดนี้ก็คือ “ลัทธิโครงสร้างนิยม” ที่มองว่าการเกิดขึ้นของความหมายนั้นเป็นระบบของสัทญะที่นำมาถอดและเข้ารหัสทางภาษานิ่งเอง (ธีรยุทธ บุญมี, 2551:87-88)

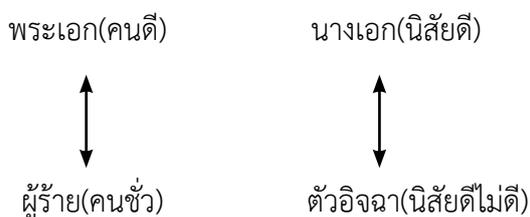
ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับสัทญะเพิ่มเติม ก็คือ แนวความคิดเกี่ยวเรื่องของคำและประโยคในทางด้านภาษาศาสตร์ดังที่กล่าวมานี้สามารถนำไปใช้อธิบายเรื่องของการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ได้ โดยเฉพาะในเชิงภาษาศาสตร์ลักษณะของภาษาจะ “ดื่น” และจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยพื้นฐานแล้วอย่างความหมายจากสัทญะที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง “คำ” กับสิ่งที่เรียกว่า “ความหมาย” นั้นจะไม่ตายตัวเสมอไป ขึ้นอยู่กับกาลเวลาและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น ในแวดวงยานยนต์ สมรรถนะของรถยนต์คันดีเมื่อ 20 ปีที่แล้ว อาจจะไม่มีความหมายเลยถ้าถูกเปรียบเทียบกับรถยนต์ที่ผลิตในยุคปัจจุบันที่สมรรถนะค่อยข้างจะเหนือกว่าทุกๆ ด้าน และนี่คือตัวอย่างสายสัมพันธ์ของคำกับสิ่งที่เรียกว่าความหมายซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบไม่แน่นอนและตายตัวเสมอไป ทั้งนี้ นักภาษาศาสตร์อย่าง โซซูร์ ได้นิยามความแตกต่างของความหมายเหล่านี้ว่ามีทั้งที่ไม่ขึ้นและขึ้นอยู่กับช่วงเวลา ลักษณะแรกเรียกว่า Synchrony แบบนี้ไม่คำนึงถึงช่วงเวลา ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา เรียกว่า Diachrony อย่างไรก็ตามทั้งสองแบบนี้ นักภาษาศาสตร์ได้พยายามวิเคราะห์หาว่ามีโครงสร้างอะไรบ้างที่เหมือนกันในภาษาที่ต่างยุคสมัยกัน และใช้ทดแทนกันได้โดยที่ไม่มีการเปลี่ยนความหมาย รวมทั้งการศึกษาในแง่ของคำและประโยคที่ใช้กันในภาษาด้วย (สุภางค์ จันทวานิช, 2551:147-148)

ลำดับต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ความหมายที่เป็นคู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม ซึ่งถือว่า

แนวความคิดของมนุษย์ที่มักจะใช้ในกิจกรรมทางด้านการสื่อสารเสมอๆ ซึ่งในที่นี้สามารถนำเสนอหลักการวิเคราะห์ ได้ดังนี้

4.5.2 การวิเคราะห์คู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม (Binary Opposition)

นอกเหนือไปจากหลักการวิเคราะห์ในข้างต้นแล้ว ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ ความหมายที่ได้จากสัญลักษณ์นั้นจะมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นก็ต่อเมื่อถูกนำไปเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์อื่นที่อยู่ในระบบ แนวความคิดนี้มีความสอดคล้องอย่างมากกับที่ ธีรยุทธ บุญมี (2551:94-95) ที่ได้กล่าวถึงความหมายหรือคุณค่าของสัญลักษณ์จะมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์อื่นๆ เช่น การที่บอกว่าสมชายเป็นคนเรียนเก่ง จึงไม่ได้หมายความว่าสมชายเก่งเสมอไป ต้องนำไปเปรียบเทียบกับคนอื่นๆ ด้วย หรืออย่างกรณี ราคาที่ดินแถวจังหวัดสุพรรณบุรี มีราคาสูงถึงตารางวาละ 1 ล้านบาท อาจจะฟังดูไม่มีความหมายเท่าไร แต่ถ้าบอกว่ามันอยู่ในช่วงภาวะทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2600 ที่ขณะนั้นประเทศไทยกำลังประสบปัญหาค่าเงินเพื่อจนข้าวแกงมีราคาจานละ 30,000 บาท และเมื่อเป็นดังนั้นราคาที่ดินตารางวาละ 10 ล้านบาท ก็ถือว่าถูกมากเกินไปเสียด้วยซ้ำ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการนำเสนอความหมายโดยนำไปเปรียบเทียบจนเห็นคู่ความสัมพันธ์ที่เป็นคุณสมบัติตรงข้ามจะเป็นวิธีการที่สื่อความหมายได้ชัดเจนมากที่สุด หลักการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้มักจะถูกนำมาใช้ในการสร้างเรื่องราวในภาพยนตร์ละคร นิทาน นวนิยาย ฯลฯ ที่ผู้สร้างมักจะเชิดชูตัวละครให้มีลักษณะที่ตรงข้ามกัน เช่น ตัวละครที่เป็นพระเอกให้เป็นคนดีคู่หน้าศรัทธา ส่วนผู้ร้ายเป็นคนเลวดูต่ำช้า ส่วนในขณะที่สร้างภาพนางเอกให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี เรียบร้อย และสร้างตัวอิจฉาให้สร้างให้มีบุคลิกนิสัยที่ตรงข้ามกับนางเอก กล่าวคือ มีความอิจฉาริษยา ปากจัด ฯลฯ ทั้งนี้หากอาศัยแนวความคิดดังกล่าวจะทำให้เห็นภาพของความหมายได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างที่จะนำเสนอ ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 ความหมายที่เกิดจากความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้าม

สำหรับการทำความเข้าใจกับความหมายโดยอาศัยวิธีการเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะตรงข้ามกัน เป็นโครงสร้างวิธีคิดของมนุษย์ที่มักจะมีกรอบคิดเชิงเปรียบเทียบระหว่างคำหรือความหมายตรงข้ามกันอยู่แล้ว ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ได้ปรากฏให้เห็นจากผลงานการสร้างสรรคของมนุษย์เองที่มัก

จะแสดงออกมาในรูปแบบของศิลปะ วรรณกรรม ละคร ภาพยนตร์ เรื่องเล่า นวนิยาย สื่อพื้นบ้าน ฯลฯ เช่น ในงานภาพยนตร์ถ้าต้องการสร้างให้ผู้ชมเห็นว่าพระเอกเป็นคนดี ชอบช่วยเหลือสังคม ผดุงความยุติธรรม ก็ต้องสร้างผู้ร้ายให้มีบุคลิกที่ตรงข้ามกัน คือ เป็นคนประพฤติชั่ว มีนิสัยเอาเปรียบสังคม ชอบรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ฯลฯ ซึ่งลักษณะการนำเนื้อหาแบบนี้จะช่วยให้ความแตกต่างกันอย่างชัดเจน และในขณะเดียวกัน ก็ส่งผลต่อการสื่อความหมายของผู้สร้าง-ผู้กำกับที่ต้องการจะให้เนื้อเรื่องดำเนินไปตามที่ตนต้องการ ทั้งนี้ก็จะมีชุดของสัญลักษณ์ที่ช่วยเรื่องของการเป็นคนดี-เลว ย่อยๆ มาประกอบสร้างความหมายเพื่อสื่อให้ผู้ชมได้รับรู้ (นับทอง ทองใบ, 2553: 59)

ลักษณะของการสร้างความหมายจากความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้ามจนกลายเป็นความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้ง (Opposition) เป็นปรากฏการณ์ที่อยู่คู่กับโลกมานานจนกลายมาเป็นคู่ของความหมายที่คนทั่วไปก็สามารถรับรู้ได้เป็นอย่างดี การคิดแบบแบบคู่ตรงข้ามหรือขัดแย้งนี้เป็นลักษณะเด่นของมนุษย์มาตั้งแต่โบราณ ขณะเดียวกันมันก็ถูกถ่ายทอดผ่านให้เห็นจากโครงเรื่องของภาพยนตร์ ละคร เรื่องเล่า หรือแม้แต่ในนวนิยายที่มักจะมีขั้วของความขัดแย้งเป็นประเด็นในการนำเสนอเรื่องราวให้คนดูได้รับรู้และติดตาม เช่น แนวคิดในเรื่องของฟ้าสูง - แผ่นดินต่ำ, ทำดีขึ้นสวรรค์ - ทำชั่วลงนรก ซึ่งลักษณะของความหมายที่เกิดจากความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้งนี้อาจจะถูกถ่ายทอดให้เห็นผ่านตัวละครหรือเหตุการณ์ต่างๆ ของเรื่อง อย่างกรณี พระเอกมักจะถูกวางบุคลิกให้เป็นคนดี พุดจามีเหตุมีผล ส่วนผู้ร้ายมักจะมีบุคลิกหรือพฤติกรรมที่ตรงข้ามกันอย่างชัดเจน เช่น มีบุคลิกเป็นคนหยามกระด้าง ไม่ค่อยใช้เหตุผล ชอบความรุนแรงรวมทั้งมีประพฤติก่อทำชั่ว ดังนั้นในการสร้างความหมายนี้จึงต้องมีการใส่รหัสทางภาษาเข้าไป เช่น บทพูด เทคนิคการจัดแสง การใส่ดนตรี และ ฯลฯ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 107-108)

จากข้อมูลดังกล่าวมาในข้างต้น ช่วยสะท้อนให้เห็นว่าการนิยามความหมายให้กับสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวของมนุษย์ เกิดจากระบบวิถีคิดและคุณสมบัติเฉพาะตัวที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน ในลำดับต่อไปจะเน้นไปที่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท” กับ “บริบท” ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการตีความและการรับรู้ความหมายของผู้ใช้สัญลักษณ์โดยตรง

4.5.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท”(Text) กับ “บริบท”(Context)

เพื่อให้ผู้อ่านสัญลักษณ์มีความเข้าใจในความหมายที่เกิดจากสัญลักษณ์มากยิ่งขึ้น การค้นหาความหมายที่ซ่อนเร้นจากตัวบทซึ่งในที่นี้อาจจะเป็นอะไรก็ได้ที่เราต้องการจะศึกษา สิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากก็คือ การตีความตัวบทภายใต้บริบทนั้นๆ ทั้งนี้เนื่องจากว่าความหมายไม่ได้อยู่ที่ตัวสัญลักษณ์เท่านั้น หากแต่ความหมายจะเกิดขึ้นภายใต้บริบทที่สัญลักษณ์ตัวนั้นๆ ดำรงอยู่ เช่นกรณี ชุมชนทางภาคอีสานของประเทศไทยเมื่อเห็นฝนตกหนักมีเมฆและฟ้าร้อง อาจจะคิดว่าเป็นผลมาจากภูตผี หรือไม่ก็เกิดจากสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ในทางตรงข้ามกับกลุ่มนักวิทยาศาสตร์ที่มองปรากฏการณ์ในลักษณะนี้ว่าเป็นเพียงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดจากผิวน้ำในมหาสมุทรระเหยกลายเป็นไอน้ำ ควบแน่นเป็นละอองน้ำ

ในอากาศรวมตัวกันเป็นเมฆและเกิดฝนตกลงมาในที่สุด จะเห็นได้ว่าในเรื่องเดียวกันการอ่านตัวบทและการแปลความก็จะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกันกับชุมชนบนที่สูงที่เป็นแหล่งอาศัยของชาวเขา ผู้ชายวัยรุ่นมักนิยมพกพาวิทยุทรานซิสเตอร์ขนาดใหญ่เพื่อแสดงถึงความโดดเด่น นำสมัย แต่ในขณะที่หนุ่มๆ ในเมืองอาจจะพกพาเครื่องเล่นเพลงแบบเอ็มพีสาม แทน เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทยแนวทางการศึกษาวรรณกรรม สื่อ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นโดยอาศัยหลักการอ่านความหมายเชิงสัญลักษณ์วิทยาเป็นเครื่องมือในการค้นหาความหมายในระดับโครงสร้างที่อยู่ลึกลงไป ซึ่งมีนักวิชาการแนววัฒนธรรมศึกษาได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยนักวิชาการกลุ่มนี้มองว่า การศึกษาตัวบททุกประเภทไม่ว่าจะเป็นทัศนศิลป์หรือวาทศิลป์ต้องนำตัวบทมาศึกษาในลักษณะของกระบวนการ (Textuality) โดยแนวทางการศึกษาจะต้องผสมผสานเป็นลักษณะของ “สหวิทยาการ” ที่ขยายพรมแดนความรู้ไปสู่การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับสิ่งที่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมของมนุษย์ ซึ่งปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่แต่ในแวดวงวรรณกรรมหรือภาษาศาสตร์เท่านั้น หากแต่รวมไปถึงการศึกษางานสร้างสรรค์อย่าง ภาพยนตร์ วรรณกรรม และสิ่งที่อยู่ในวัฒนธรรมทางสายตาหรือ “ทัศนวัฒนธรรม” (Visual Culture) อื่นๆ เช่น ละคร ศิลปะ ภาพถ่าย สถาปัตยกรรม แฟชั่น กิจกรรมทางการตลาด รวมทั้งวัฒนธรรมที่อยู่ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ ทั้งนี้วิธีวิทยาตามแนวทาง “วัฒนธรรมศึกษา” (Cultural Studies) จะเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงและเป็นต้นกำเนิดของสาขาวิชาใหม่ๆ จำนวนมาก เป็นต้นว่าการศึกษเกี่ยวกับภาพยนตร์ศึกษา (Film Studies) สตรีศึกษา (Women Studies) ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) และอื่นๆ (นันทนัย ประสานนาม, 2551:19-21)

จากข้อมูลดังกล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแนวทางการวิเคราะห์สัญลักษณ์นั้นมีแนวทางในการศึกษาค่อนข้างชัดเจน รวมทั้งเป็นศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับศาสตร์สาขาต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะวัฒนธรรมศึกษาซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่คล้ายกันนั่นก็คือ การเน้นไปที่การวิเคราะห์ตัวบทต่างๆ อย่างที่ปรากฏอยู่ในสังคม อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์สัญลักษณ์ยังมีหลักและวิธีการอื่นๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งในที่นี้จะได้นำเสนอต่อไปให้เห็นดังนี้

4.5.4 การวิเคราะห์วากยสัมพันธ์(Syntagmatic)และเชิงกระบวนการ(Paradigmatic)

ลำดับต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ความหมายโดยจะใช้กรอบความคิดทางด้านภาษาศาสตร์เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจสัญลักษณ์ ซึ่งในที่นี้จะขอนำเอาแนวความคิดของนักวิชาการอย่าง กาญจนา แก้วเทพ (2553: 46-49) ที่ได้จำแนกแนวทางการวิเคราะห์สัญลักษณ์ไว้สองแนวทาง คือ

- 1.) การวิเคราะห์เชิงวากยสัมพันธ์ หรือที่เรียกว่า Syntagmatic เป็นวิธีการประกอบสัญลักษณ์ย่อยๆ เข้าด้วยกันตามลำดับขั้นตอน(Sequence) เพื่อให้ได้ความหมายตามที่ต้องการ ตัวอย่างที่สังเกตได้ง่ายๆ ก็คือ สิ่งที่เราคุ้นเคยอยู่ในชีวิตประจำวันอย่างกรณีเรื่องของภาษาไทยจะมีรหัสหรือ

โครงสร้างของการประกอบประโยคโดยการนำเอาคำประเภทต่างๆ มาจัดเรียงกันไปตามลำดับชั้นเพื่อให้เป็นประโยคที่สื่อสารกันได้ เช่น

	ประธาน	กริยา	กรรม
ตัวอย่าง	เขา	ตอบ	เธอ

ความหมายที่เกิดขึ้นจากการสร้างประโยคดังตัวอย่างข้างต้นนี้ เกิดจากการนำเอาคำย่อยต่างๆ มาผสมผสานหรือจัดเรียงกันไปตามลำดับที่ความต้องการจะมีกฎเกณฑ์ทางภาษาเป็นกรอบในการควบคุมที่ค่อนข้างชัดเจน ถ้าในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงลำดับหรือชั้นตอน เช่น อาจจะมีการสลับตำแหน่งของคำหรือรหัสก็จะส่งผลต่อความหมายที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

	ประธาน	กริยา	กรรม
ตัวอย่าง	เธอ	ตอบ	เขา

จากหลักการในข้างต้น ถ้าเราลองไปประยุกต์ใช้ในกรณีที่เป็นคำในภาษาอังกฤษจะมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหากมีการสลับตำแหน่งหรือลำดับชั้นตอนผิด ความหมายก็จะมี ความผิดเพี้ยนไปด้วย เช่น

ตัวอย่าง	d	o	g
	g	o	d

การจัดลำดับสัญญาณในข้างต้นนี้ โดยใช้องค์ประกอบย่อยๆ มาจัดเรียงเสียใหม่ความหมายที่ได้ก็จะแตกต่างกันออกไป แนวความคิดดังกล่าวนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือเทียบเคียงกับวงการสื่อสารมวลชนได้ในเรื่องของการจัดเรียงลำดับตอนหรือช่วงเวลา ยกตัวอย่างเช่น การถ่ายทอดรายการโทรทัศน์จะมีลักษณะของการจัดเรียงลำดับตอนหรือเนื้อหาแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับรูปแบบของแต่ละสถานี เช่น บางสถานีจะเอารายการข่าวมาก่อนรายการบันเทิง และถ้าเป็นข่าวก็จะเอาข่าวหนัก หรือข่าวคุณภาพ (Hard News) มาก่อนข่าวเบา (Soft News) เสมอ ทั้งนี้เพื่อจัดลำดับความสำคัญและคุณค่าของข่าวที่นำเสนอ ในทางกลับกันบางสถานีอาจจะเลือกนำเสนอข่าวนันทนาการมาก่อนก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าให้ความหมายกับรายการประเภทนี้มากกว่า เช่นเดียวกับ การจัดโต๊ะในการประชุม ประธานก็มักจะนั่งหัวโต๊ะซึ่งถือว่าเป็นคนสำคัญ ส่วนในลำดับต่อไปก็จะเป็นรองประธานหรือผู้บริหารที่มีความสำคัญรองลงมา ซึ่งก็จะต้องนั่งไล่เรียงกันไปจนถึงอันดับสุดท้าย (นับทอง ทองใบ, 253: 60)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นว่าความหมายที่เกิดจากการจัดเรียงลำดับหรือช่วงของสัญลักษณ์สามารถนำมาใช้สื่อสารเป็นโครงสร้างเชิงประโยค หรือถ้อยคำได้นั้นจะต้องมีเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ทางภาษาเป็นตัวควบคุมเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ผู้อ่านสัญลักษณ์จึงจะต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับรหัสหรือสัญลักษณ์ย่อยๆ เหล่านั้นควบคู่ไปกับทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นขณะนั้น ทั้งนี้เพื่อที่จะเข้าใจและใช้สัญลักษณ์นั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นในมุมมองของสัญลักษณ์วิทยาแล้วแนวทางการศึกษาเชิงสัญลักษณ์จึงไม่ได้ถูกจำกัดแต่เฉพาะแวดวงภาษาศาสตร์เพียงเท่านั้น หากแต่ได้ขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่วรรณกรรม นวนิยาย นาฏกรรม แพชั่น ดนตรี วิธีการดำรงชีวิต ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนับเป็นทักษะและความสามารถของมนุษย์ที่เกิดจากการใช้สัญลักษณ์อย่างเป็นระบบจนทำให้เกิดความหมายที่ทับซ้อนขึ้นมาได้ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 99)

2.) การวิเคราะห์เชิงกระบวนทัศน์ หรือที่เรียกว่า Paradigmatic เป็นความสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งของสัญลักษณ์ ซึ่งเกิดจากชุดของสัญลักษณ์ในชุดหนึ่งที่มีความหมายเหมือนกัน (Set of Sign) โดยที่สัญลักษณ์ย่อยๆ (Unit) แต่ละตัวอยู่ในกระบวนทัศน์ หรือ Paradigm เดียวกัน ยกตัวอย่างง่ายๆ คือ ชุดอาหารอาหารไทยภาคกลาง จะประกอบไปด้วย ข้าวสวย น้ำพริก ปลาหู และต้มจืด ซึ่งทั้งหมดนี้ต่างแสดงความเป็นอาหารไทยภาคกลาง เป็นต้น

สรุปข้อมูลดังที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นว่า Paradigmatic จะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกชุดของกระบวนทัศน์ เช่น การเลือกเมนูอาหารคาว อาหารหวาน และผลไม้ ก็จะมีรายการอาหารหลักๆ ของแต่ละประเภทให้เลือกสรรกัน และจะไม่นำมาปะปนกัน เช่น ไม่เอารายการอาหารคาวไปไว้ในรายการอาหารหวาน ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วคนทั่วไปมักจะมึลไกในการวิเคราะห์ความหมายในลักษณะของกระบวนทัศน์ติดตัวอยู่แล้ว จนอาจจะกลายเป็นการรับรู้ของสังคมกันโดยทั่วไป เช่น ถ้าพูดถึงกระบวนทัศน์ของความเป็น “ผู้หญิง” ก็จะมีเรื่องเกี่ยวกับ ความสวยความงาม ความอ่อนโยน ฯลฯ เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงความเป็นผู้หญิง หรือในกรณี ถ้าพูดถึงความทันสมัยในเรื่องการใช้ชีวิต หลายคนอาจจะมองไปที่การได้มีรถยนต์รุ่นใหม่ๆ หรือโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนใช้ เป็นต้น

ลำดับต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ความหมายในอีกลักษณะหนึ่งที่มีมักจะปรากฏให้เห็นในเชิงสัญลักษณ์วิทยา ซึ่งในที่นี้ก็คือ Metaphor และ Metonymy

4.4.5 การวิเคราะห์แบบ Metaphor และ Metonymy

1.) การวิเคราะห์แบบ Metaphor เป็นวิธีการถ่ายทอดความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์สองตัวที่คล้ายคลึงกันและนำมาถ่ายทอดความหมายด้วยวิธี “เปรียบเทียบอุปมาอุปไมย” เพื่อช่วยในการหาความหมายจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม ถ้าเป็นในภาษาไทยอาจจะเป็นประโยคหรือวลีที่ทำให้เกิดการก้าวกระโดดจากความหมายหนึ่งไปสู่อีกความหมายหนึ่ง หรือจากภาพหนึ่งไปเป็นอีกภาพหนึ่ง เช่น ประโยคที่บอกว่า ความรักหอมหวานเหมือนดอกกุหลาบ เร็วอย่างกับลิง ดำเป็นตอตะโก สิ่งที่น่า

ลักษณะของการสื่อความหมายโดยอาศัยวิธีการ Metonymy เป็นการเรียงรูปภาพที่ใช้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์กับตัวความหมายโดยอาศัยการเกี่ยวเนื่องของรูปทรง สี ตำแหน่ง องค์ประกอบ ตลอดจนลักษณะทางกายภาพ และ ฯลฯ เช่น กรณีเอาวัตถุมาแทนผู้ใช้หรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่างที่ชัดเจน คือ “ตึกไทยคู่ฟ้า” แทนความหมาย “รัฐบาลไทย” รองเท้า “ท้อปบูต” แทนความหมาย “ทหาร” หรือในกรณีการนำเอาสถานที่หรือเหตุการณ์ อย่าง “เลียดนงธรรมศาสตร์” แทนความหมาย “6 ตุลาคม” ก็ปรากฏให้เห็นได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียงภาพถ่ายหรือภาพยนตร์ ในลักษณะของเรียงรูป ลดรูป - เพิ่มรูป (Visual Metonymy Visual Synecdoch) เช่น การใช้ภาพระยะใกล้ หรือ Clos Up เพื่อให้เห็นบางส่วนแทนทั้งหมด ส่วนในงานโฆษณาจะนิยมใช้การตัดภาพบางส่วน เพื่อให้ผู้ชมสามารถเกิดจินตนาการหรือเติมเต็มบางส่วนที่ขาดหายไปด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความต้องการและความปรารถนาของผู้ซื้อให้เกิดขึ้น ส่วนในงานด้านสื่อสารมวลชนมักจะพบเห็นในสื่อต่างๆ ที่มีการนำเอาภาพบางภาพมาใช้เป็นตัวแทนของเรื่องราวทั้งหมด เช่น โปสเตอร์หนัง บัตรเข้าชมคอนเสิร์ต หรือในกรณีที่เป็นงานวรรณกรรมบางประเภทจะนำเอาความคิดของคนชั้นกลางมาแทนคนทั้งประเทศ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 226-228)

ในการทบทวนวรรณกรรมดังที่กล่าวมาข้างต้น นับว่าเป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งกับการทำความเข้าใจถึงประเด็นการวิจัยในครั้งนี้ ขณะเดียวกันก็จะส่งผลให้การมองปรากฏการณ์ในพื้นที่ศึกษามีความลุ่มลึกและชัดเจนมากยิ่งขึ้นต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้พยายามสืบค้นเอกสารในเชิงวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย ซึ่งในที่นี้สามารถนำมาสรุปรวบรวมได้ ดังต่อไปนี้

มาริสสา ล่ามกิจจา (2549: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่ององค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยรัฐบาลและเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนเว็บไซต์มหาวิทยาลัยของรัฐบาลและเอกชน ผลการวิจัยพบว่าเว็บไซต์ของรัฐบาลมีองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์หลักคือ ชื่อสถาบันภาษาไทยและอังกฤษ ตราสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นการแสดงความหมายโดยอรรถที่สื่อความหมายถึงความเป็นมหาวิทยาลัยนั้นๆ องค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์หลักนี้มักจะอยู่ในส่วนหน้าของเว็บไซต์ ส่วนองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์อื่นๆ อย่างเช่น ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย อาคารที่เป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย จะปรากฏอยู่ในส่วนของเนื้อหาของเว็บไซต์เพื่อสื่อความหมายโดยนัยของมหาวิทยาลัยนั้นๆ ส่วนเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยเอกชนมีองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์หลักคือ ชื่อสถาบันภาษาไทยและอังกฤษ ตราสัญลักษณ์ เช่นเดียวกับของรัฐบาลซึ่งเป็นการสื่อความหมายโดยอรรถของมหาวิทยาลัยนั้น และมีความหมายโดยนัยที่สื่อถึงความหมายของปณิธาน หรือคำขวัญของมหาวิทยาลัยนั้นๆ มีภาพอาคารที่เป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ภาพเกี่ยวกับความสำเร็จของนักศึกษาที่เป็นรูปแบบของภาพเคลื่อนไหว ซึ่งทั้งหมดอยู่ใน

ส่วนหน้าของเว็บไซต์ ส่วนโทสนีจะใช้สีของมหาวิทยาลัยเป็นหลักแต่ก็มีสีอื่น ๆ เข้ามาผสมผสานเป็นองค์ประกอบเพื่อให้ดูสวยงาม สะดุดตา และน่าสนใจยิ่งขึ้น ในส่วนความแตกต่างขององค์ประกอบเว็บไซต์ของทั้งสองมหาวิทยาลัยพบว่า มหาวิทยาลัยเอกชนมีองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ที่มีรายละเอียดและซับซ้อนมากกว่ามหาวิทยาลัยรัฐบาล ทั้งในด้านของการใช้โทสนี การเลือกภาพที่อยู่ในองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย ซึ่งทำให้หน้าเว็บมีความสวยงามและน่าสนใจมากกว่าหน้าของมหาวิทยาลัยรัฐบาล

กิตติ คงตุก(2550:บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง เพลงทยอยใน 3 ชั้น ในมุมมองของสัญลักษณ์วิทยา ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้กรอบแนวความคิดสัญลักษณ์วิทยามาเป็นเครื่องมือในการสะท้อนภาพความหมายของคีตกวี ว่าดนตรีไทยมีกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อสื่อความหมายให้ผู้ฟังรับรู้ได้อย่างไร ผลการวิจัยพบว่า เพลงทยอยใน 3 ชั้นที่เดิมมักนำไปใช้ประกอบการแสดงในคอนเสิร์ตในอารมณโศกเศร้านั้น มีการใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายโดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับความหมายโดยตรงเป็นลักษณะที่มุ่งแสดงความสัมพันธ์เชิงดนตรีผ่านการสะท้อนให้เห็นถึงที่มาที่ไป และยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางการสื่อความหมายของเพลงทยอยใน 2 ชั้นเอาไว้ได้ ส่วนในระดับความหมายแฝงเกิดจากการที่สังคมได้ใส่ความหมายด้านวัฒนธรรมทับลงไปในความหมายเบื้องต้นหรือขั้นแรก จนสามารถเกิดความหมายในระดับที่สองตามมา ซึ่งเป็นการสะท้อนค่านิยมการจัดระดับความสามารถและสถานภาพของนักดนตรีผู้ประพันธ์เพลง รวมไปถึงรสนิยมและการให้คุณค่างานศิลปะของผู้คนในสังคมด้วย ประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมก็คือ การสื่อความหมายทั้งสองระดับนั้นเกิดขึ้นได้เพราะปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์กระบวนการคิดสร้างสรรค์และการรับรู้ความหมายของคนในสังคม หรือถ้าอีกนัยหนึ่งก็คือ ความหมายที่ปรากฏขึ้นนั้นเป็นผลมาจากระบบของวัฒนธรรมที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาใช้ นั่นเอง

ฐิติวัฒน์ นงนุช(2550: 269-299) ได้วิจัยเรื่อง สัญลักษณ์แห่งสถานที่ กรณีศึกษาชุมชนชาวจีนย่านตลาดน้ำ กรุงเทพฯ โดยใช้แนวความคิดปรากฏการณ์ศาสตร์และสัญลักษณ์วิทยาเป็นกรอบในการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อขยายขอบเขตความเข้าใจทางปรากฏการณ์เกี่ยวกับการเมือง ที่ว่าง และสถาปัตยกรรม ผลการวิจัยพบว่า สัมผัสการรับรู้สถานที่เกิดจากองค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญ 5 ประการคือ 1) ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงเหลืออยู่ 2) วิถีชีวิตในรูปแบบพุทธของชาวจีน 3) การซ้อนทับของกิจกรรมในสถานที่เดียวกันอย่างแยกไม่ออก 4) ผู้คนเชื้อสายจีน และ 5) สัญลักษณ์ทางพิธีกรรมความเชื่อ ตลอดจนสถาปัตยกรรมและภาษาที่ใช้สื่อสารกัน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับอาคารและที่ว่างในย่านตลาดน้ำซึ่งพบว่า สัมผัสการรับรู้สถานที่นั้นเกิดจากสัญลักษณ์ที่สำคัญสี่ประการ คือ ผู้คนที่อยู่อาศัย ระบบที่ว่างที่ยังมีความหมายทางสัญลักษณ์ รวมทั้งพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากความเชื่อดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีรูปแบบทางเศรษฐกิจสังคม ทั้งนี้สัญลักษณ์ทั้งหมดนี้นำไปสู่การตีความและสร้างความหมายให้เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งก็เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่แน่นอนของคนในชุมชนที่ได้ใช้ชีวิตร่วมกันมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

สุรียา สมุทรคุปต์ และคณะ(2550: 12-14) ได้วิจัยเรื่องระหัดวิดน้ำลำตะคอง : สัญลักษณ์ของเทคโนโลยีพลังน้ำพื้นบ้าน โดยพิจารณาระหัดวิดน้ำในฐานะที่เป็น “สัญลักษณ์” สำคัญของปรากฏการณ์ทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า ระหัดวิดน้ำเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ลึ้นไหลและกินความหมายที่ครอบคลุมวิถีชีวิต และชุมชนลุ่มน้ำลำตะคองที่หลากหลาย เป็นตัวอย่างสำคัญของการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อนิยามการพัฒนาหรือจัดการกับทรัพยากรลุ่มน้ำที่ชาวบ้านรายย่อยและคนธรรมดาสามัญมักถูกเบียดขับให้กลายมาเป็นคนจนหรือคนชายขอบ ทั้งๆ ที่ระหัดวิดน้ำที่ครั้งหนึ่งเคยมีบทบาทสำคัญต่อสภาพวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่มาในขณะนี้ต้องกลายมาเป็นสัญลักษณ์แห่งมายาคติของสินค้าสมัยใหม่ที่หลุดลอยไปจากรากฐานเดิมของชุมชนอย่างสิ้นเชิง

ภาวิณี บุริมปรัชญ์ (2551:1) ได้วิจัยเรื่อง การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน อ.สามโคก จ.ปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยว และศึกษาการใช้สื่อต่างๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า จ.ปทุมธานี มีศักยภาพและความโดดเด่นในเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมา และความเก่าแก่ของประวัติศาสตร์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่น่าสนใจ มีความงดงามทางจาริตประเพณี ซึ่งทั้งหมดนับว่าเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันประชาชนในท้องถิ่นก็มีส่วนร่วมกันสร้างความเข้มแข็งในด้านของการท่องเที่ยว ส่งผลให้การท่องเที่ยวในพื้นที่มีความยั่งยืนต่อไป

ทศพร กรกิจ(2551: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างความน่าสะพรั่งกลัวในหนังสืออเมริกันเกาหลี และไทย โดยใช้แนวการวิเคราะห์หัตถบาทจากแผ่นวีดิทัศน์ที่เป็นหนังสือจำนวนทั้งสิ้น 50 เรื่อง ที่ได้ฉายในโรงภาพยนตร์ในช่วงปี พ.ศ. 2542 - 2551 ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ทำให้เกิดความน่าสะพรั่งกลัวในหนังสืออเมริกัน เกาหลี และไทย นั้นประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลักๆ คือ 1) ตัวละครผี โดยในตัวละครผีในหนังสืออเมริกันมักจะเป็นผีที่เชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องการต่อต้านพระคริสต์ศาสนา ส่วนตัวละครเกาหลีมักจะเป็นผีสาวที่ได้รับอิทธิพลมาจากผีในประเทศญี่ปุ่น สำหรับตัวละครผีไทยจะมีทั้งที่เป็นผีในลักษณะแบบดั้งเดิมแต่ถูกรื้อถอนความหมายและผ่านการตีความใหม่กับผีที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอื่นเข้ามาผสมผสาน 2) รหัสจะแบ่งออกเป็นรหัสทั่วไปและรหัสทางวัฒนธรรมที่มักจะเกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในสังคม และ 3) ความสัมพันธ์ของภาพและเสียง ซึ่งภาพยนตร์ทั้งสามชาติมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เนื่องจากภาพและเสียงจัดเป็นภาษาสากลที่ไม่ว่าใครดูหรือฟังแล้วก็จะเข้าใจความหมายได้ตรงกัน

ปฐมพร เนตินันท์ (2552: 41-42) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารตราสินค้าของ พรรคการเมืองไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทย รวมทั้งเพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทย 2 พรรค คือ พรรคไทยรักไทย และพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งการศึกษาคั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสื่อที่เผยแพร่ข้อมูลตามลำดับเวลา เช่น จากข่าวรายวัน รายสามวัน รายสัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 25 ฉบับ ในช่วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ทั้งนี้โดยใช้แนวความคิดการตลาดเพื่อการเมือง (Political Marketing) ของตอมินิค ริง และแนวคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้า(Brand Communication Process) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ผลการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจคือ พรรคการเมืองทั้งสองพรรคมีขั้นตอนในกระบวนการสื่อสารตราสินค้าสอดคล้องกับแนวความคิดด้านการตลาดและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารตราสินค้าเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันทั้งสองพรรคมีขั้นตอนของการใช้กระบวนการสื่อสารตราสินค้าคล้ายคลึงกัน และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบพบว่า ในการนำเอาแนวความคิดการตลาดเพื่อการเมืองมาใช้ พรรคการเมืองได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของแนวความคิดการตลาดเพื่อการเมือง และแนวความคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้า แต่พรรคไทยรักไทยจะเน้นกลยุทธ์ในแต่ละกระบวนการมากกว่าพรรคประชาธิปัตย์

พงศ์กฤษฎี พลเลิศ (2553: 87-91) ได้ทำวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดแนวความคิดความเชื่อ ผ่านการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน กรณีศึกษาบ้านบางสะพาน อ. สองพี่น้อง จ. สุพรรณบุรี โดยใช้ทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวความคิดเชิงโครงสร้างนิยมมาเป็นกรอบในการศึกษาเพื่อค้นหาคุณค่าความหมายของภาพถ่ายตกแต่งบ้านว่ามีแนวความคิดความเชื่ออะไรปรากฏให้เห็น ผลจากการวิจัยพบว่าภาพถ่ายตกแต่งบ้านมีแนวความคิดความเชื่อปรากฏให้เห็นใน 3 ลักษณะ คือ 1) คุณค่าทางสังคม อันได้แก่ ความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และการประพฤติตามจารีตประเพณีของสังคม 2) ความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ ความรักและศรัทธาในบรรพบุรุษ และ 3) คือ แนวความคิดเกี่ยวกับการนำเสนอตัวเอง ซึ่งมีภาพความสำเร็จในชีวิต และการนิยมในยศถาบรรดาศักดิ์ เป็นเนื้อหาที่แฝงเร้นอยู่ในภาพถ่ายตกแต่งบ้าน สำหรับวิธีการนำเสนอ นั้น พบว่า ความหมายที่เกิดจากภาพถ่ายจะมีสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบในการสร้างความหมาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความหมายโดยนัย นอกจากนี้ประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติม ก็คือ การรับรู้ความหมายของสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้จะมีการใช้รูปแบบการสื่อความหมายในหลายๆ ลักษณะ เช่น การเปรียบเทียบอุปมาอุปมัย การใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ และการใช้ชุดของสัญลักษณ์สื่อความหมายในกระบวนการที่สัมพันธ์กัน รวมทั้งยังพบว่าแต่ละแนวความคิดความเชื่อที่ปรากฏให้เห็นผ่านการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้านมีการหยิบยืมสัญลักษณ์ในบริบทอื่นมาใช้ในการสื่อความหมายภายใต้อีกบริบทหนึ่งด้วย ซึ่งนั่นย่อมแสดงให้เห็นว่าความหมายต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการใช้ชุดของสัญลักษณ์ย่อยๆ มาประกอบสร้างกันขึ้นมาเพื่อให้มันสามารถถ่ายทอดความหมายตามที่ต้องการ

จากผลการวิจัยดังที่กล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแนวทางการศึกษาความหมายเกี่ยวกับสัญญาะนั้นเป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง และก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวิธีวิทยาอื่นๆ ในทางสังคมศาสตร์ ขณะเดียวกันก็แนวทางการศึกษาในด้านสัญญาวิทยาก็นับว่าเป็นวิธีวิทยาหนึ่งที่สามารถจะอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะในเรื่องของความหมายที่มนุษย์ที่ได้สร้างและถ่ายทอดผ่านระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่มีนัยให้นำค้นหาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นงานวิจัยเรื่องนี้จึงได้มีความเพียรพยายามในการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์เชิงสัญญาะที่มักจะซ่อนตัวอยู่สังคม

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมผ่านการวิเคราะห์การใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าห้อง อ. บางปلام้า จ.สุพรรณบุรี ทั้งนี้เพื่อที่จะค้นหาคุณค่าหรือความหมายทางสังคมบางอย่างจากบทบาทของสื่อพื้นบ้านภายในชุมชนแห่งนี้ ซึ่งถือว่าเป็น “สัญญาณ” (Sign) ประเภทหนึ่งที่มีความหมายลึกซึ้งและมักจะซ่อนตัวอยู่ในระดับลึกเกินกว่าที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้โดยง่าย โดยเฉพาะชุมชนแห่งนี้ นับเป็นชุมชนท้องถิ่นที่มีความเก่าแก่ ดั้งเดิม มีมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาเที่ยวชม ขณะเดียวกันก็มีคุณค่าความหมายต่างๆ แฝงเร้นไว้ให้นักศึกษาและติดตามเป็นอย่างดี สำหรับกรอบการวิจัยในครั้งนี้จะอยู่ภายใต้ประเด็นที่ว่าด้วยเรื่องของความหมาย (Meaning) และแนวคิดทางด้านสัญวิทยา (Semiotic) เป็นหลัก การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะขอเสนอเนื้อหาออกเป็นประเด็นๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเรื่องนี้ มีลักษณะที่พิเศษ ก็คือ เป็นการดำเนินงานภายใต้กรอบทฤษฎีสัญวิทยาซึ่งได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากกับการวิเคราะห์ความหมายต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างและใช้ถ่ายทอดความหมายขึ้นมาในสังคม สำหรับแหล่งข้อมูลและพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรีแห่งหนึ่งที่มีปรากฏการณ์ของการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาเป็นพื้นที่วิจัย โดยในที่นี้ ก็คือ “ชุมชนตลาดเก่าห้อง” อ. บางปلام้า มาเป็นพื้นที่วิจัย ซึ่งในที่นี้ได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Selective Sampling) โดยในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำการออกสำรวจพื้นที่ซึ่งคาดว่าจะเป็แหล่งข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ พร้อมกันนั้นได้นำเอากรอบแนวความคิดเชิงสัญวิทยาและแนวคิดเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านมาเป็นฐานคิดและมุมมองในการพิจารณาคัดเลือกชุมชนดังกล่าว ซึ่งผลจากการคัดเลือกพบว่า ชุมชนแห่งนี้มีปรากฏการณ์ของการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและสอดคล้องกับประเด็นการวิจัยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะร่องรอยทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นจากตัวสื่อพื้นบ้านต่างๆ ก็ล้วนแล้วแต่มีนัยทางสังคมปรากฏให้ได้พบเห็น ขณะเดียวกันเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับแนวความคิดทางด้านการท่องเที่ยวก็ยิ่งจะทำให้ชุมชนแห่งนี้มีลักษณะที่เด่นชัดและเป็นจุดร่วมที่สำคัญอย่างหนึ่งในประเด็นเรื่องของการท่องเที่ยว ซึ่งนั่นก็คือ “จุดขาย” ทางวัฒนธรรมที่มีความดั้งเดิม เก่าแก่ เช่น ตัวตลาดที่เป็นเรือนไม้อายุร่วมร้อยปีซึ่งถูกใช้เป็นทั้งบ้านอาศัยและใช้เป็นสถานที่ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว และจุดนี้ถือว่าเป็นจุดสำคัญที่ใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยวนอกเหนือจากชื่อคำว่า “ตลาดเก่าห้อง” และ “หอดูโจร” ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนที่มาท่องเที่ยวใน จ. สุพรรณบุรี แห่งนี้

จากปรากฏการณ์และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมด เมื่อนำมาประมวลและวิเคราะห์เข้าด้วยกัน พบประเด็นที่น่าสนใจ ก็คือ การใช้สื่อพื้นบ้านของชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก หรืออีกนัยหนึ่งหากมองภายใต้บริบทของการท่องเที่ยว ประเด็นในเรื่องของสื่อพื้นบ้านนั้นจะมีสถานะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นมา โดยเฉพาะธรรมชาติของ “สื่อพื้นบ้าน” ก็จะมีกลิ่นอายของวัฒนธรรมท้องถิ่นปรากฏอยู่ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าและมีความหมายต่างๆ แฝงเร้นอยู่ อย่างเช่น หอดูใจ ซึ่งถือว่าเป็นสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวอันน่าสนใจ หรือเรือนแถวโบราณอายุเก่าแก่ที่ทำด้วยไม้ก็ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าและมีนัยต่อการศึกษาในครั้งนี้อย่างสิ้น และด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงเลือกชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้เป็นแหล่งข้อมูลหลักในการศึกษาปรากฏการณ์เชิงสัญญา ควบคู่ไปกับการจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม(Field Work) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์จริง ทั้งนี้เพื่อที่จะพยายามค้นหาคุณค่า ความหมายของสื่อพื้นบ้านที่ปรากฏในชุมชนแห่งนี้ว่ามีบทบาทเป็นอย่างไร และมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในมิติใดบ้าง

2. ประเภทของแหล่งข้อมูล

งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาถึงบทบาทการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าห้อง โดยมุ่งเน้น (Approch) ไปที่การวิเคราะห์ตัว “สื่อพื้นบ้าน” ที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในที่นี้จะขอแบ่งประเภทของข้อมูล ดังนี้

2.1. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวสื่อพื้นบ้าน

ในงานวิจัยเรื่องนี้ “สื่อพื้นบ้าน” นับว่าเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่งานวิจัยเรื่องนี้ได้ให้ความสำคัญในการวิเคราะห์เป็นอย่างมาก สำหรับการคัดเลือกสื่อพื้นบ้านที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจสื่อพื้นบ้านในชุมชนตลาดเก่าห้องเพื่อจัดแบ่งประเภทของสื่อ โดยในเบื้องต้นผู้วิจัยได้นำเอาแนวความคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2549ก:38-39) ที่ได้แบ่งเกณฑ์หรือประเภทของสื่อพื้นบ้านออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งจากการตรวจสอบคุณสมบัติของสื่อพื้นบ้านในพื้นที่ศึกษาโดยการใช้เกณฑ์ดังกล่าวมาทำการคัดแยก ร่วมกับการพิจารณาคูณค่าของสื่อ (Media Value) แต่ละชนิดว่ามีบทบาทความสำคัญในการทำหน้าที่ “สื่อ” มากน้อยอย่างไร เช่น การพิจารณาจากการทำหน้าที่และความสำคัญ รวมทั้งความโดดเด่นเฉพาะตัวของตัวสื่อเหล่านั้นๆ จนทำให้กลายมาเป็นสื่อที่ชุมชนใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและคนทั่วไปได้รู้จัก โดยในที่นี้สามารถแยกแยะสื่อพื้นบ้านออกเป็น ดังนี้

1.) สื่อพื้นบ้านที่เป็นวจนภาษา (Verbal Form)

1.1 แผ่นพับประชาสัมพันธ์ตลาดเก่าห้อง เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ทางชุมชนจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวของตลาดเก่าห้อง ภายในมีเนื้อหาสำคัญต่างๆ ที่ใช้เชิญชวนให้นัก

ท่องเที่ยวได้รู้จักและเข้าใจ พิมพ์แบบสี่สี มีภาพประกอบที่สวยงาม

1.2 วารสาร เป็นสื่อสิ่งพิมพ์อีกประเภทหนึ่งที่มีความโดดเด่นในการส่งเสริมและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้คนทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้รู้จัก ภายในมีภาพถ่ายและเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่สำคัญๆ ให้ได้ติดตามและศึกษา ซึ่งถูกจัดพิมพ์ด้วยระบบการพิมพ์สมัยใหม่ มีสีสันสวยงาม

1.3 ตำนาน “ตลาดเก่าห้อง” นับเป็นสื่อพื้นบ้านเก่าแก่ “ดั้งเดิม” ที่ทุกวันนี้ยังคงมีบทบาทในการชักจูงให้ผู้สนใจได้เดินทางมาเที่ยวชม เนื่องจากเป็นที่มาที่ไปของชื่อตลาดเก่าห้องแห่งนี้

2.) สื่อพื้นบ้านที่เป็นพฤติกรรม (Behavior Form)

2.1 กรรมวิธีการผลิตแบบ “มือทำ” ในชุมชนตลาดเก่าห้อง สิ่งหนึ่งที่เป็นลักษณะเด่นที่ทำให้ตลาดแห่งนี้ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไป ก็คือ ร้ายขาย “ขนมเปียะ” ที่ยังใช้กรรมวิธีการผลิตแบบ “มือทำ” (Manual) ไม่เน้นทำในปริมาณมากๆ และก็ไม่ใส่วัตถุสารกันบูด อีกทั้งยังไม่ใช้เครื่องจักรกลขนาดใหญ่หรือเทคโนโลยีมาทำการผลิตมากนัก จึงทำให้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันในส่วนของกำลังคนก็จะใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นปัจจัยในการผลิตสินค้า ซึ่งจะมีการทำกันสดๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ชมด้วย

2.2 การพิมพ์ด้วยระบบ “ดั้งเดิม” นับเป็นสื่อพื้นบ้านที่มีความเก่าแก่อย่างหนึ่งของชุมชนตลาดเก่าห้อง ซึ่งก็คือ “โรงพิมพ์เก่า” ที่ปัจจุบันยังคงรับผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เล็กๆ น้อยๆ อยู่ โรงพิมพ์แห่งนี้ได้ใช้ระบบการพิมพ์แบบ “ตัวเรียงพิมพ์” (Letterpress Printing) ซึ่งเป็นระบบการพิมพ์เก่าแก่ที่ยังคงใช้ตัวอักษรมาจัดเรียงเป็นข้อความต่างๆ (เวลาเรียงพิมพ์ตัวอักษรจะกลับด้านและอ่านยาก) และนำไปทำเป็นแม่พิมพ์หรือต้นฉบับทางการพิมพ์อีกครั้งหนึ่ง นับว่าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว

2.3 ประเพณีการไหว้ศาลเจ้า ในเรื่องของสื่อพื้นบ้านที่เป็นพฤติกรรมที่น่าสนใจของชุมชนแห่งนี้ ก็คือ ในแต่ละปีชาวบ้านและเทศบาลจะร่วมกันจัดงาน ไหว้ศาลเจ้า ซึ่งเป็นงานประจำปี ที่จัดขึ้นเพื่อเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชุมชนแห่งนี้ได้นับถือ เช่น ศาลเจ้าพ่อทุ่งแค ศาลเจ้าแม่ทับทิม และศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

3.) สื่อพื้นบ้านที่เป็นวัตถุ (Material Form)

3.1 ของเก่าเก็บ ภายในชุมชนตลาดเก่าห้อง ประกอบไปด้วยร้านค้าต่างๆ มากมาย ทั้งขายของชำ ของกิน ของที่ระลึก ฯลฯ แต่สิ่งที่น่าสนใจและจดจำก็คือ ร้านขายของเก่า ซึ่งเป็นร้านเล็กๆ ที่เป็นศูนย์รวมของใช้ในอดีตที่ในปัจจุบันมักจะหาได้ยาก ร้านแห่งนี้มีสินค้าค่อนข้างหลากหลาย คือ มีทั้งเครื่องใช้ในบ้าน ของประดับ ของใช้ส่วนตัว เครื่องแต่งกาย เพอร์เนเจอร์ ตลอดจนเงิน

ตราสมัยก่อน รวมทั้ง ม่านซักรอก ซึ่งถือว่าเป็นสื่อพื้นบ้านดั้งเดิมที่ได้แสดงออกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดกันมา เป็นสิ่งที่หาดูยากในปัจจุบันและสะท้อนถึงวิถีคิดและการจัดการของคนในอดีตที่ใช้ทรัพยากรรอบๆ ตัวมาประยุกต์ใช้ในการทำมาเนเปิด-ปิด ช่องรับแสงภายในบ้านได้อย่างลงตัวและสอดคล้องประสานเข้ากับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

3.2 หอดูโจร นับเป็นสัญลักษณ์ของตลาดเก่าห้อง ที่มีมาเก่าแก่ ตัวหอดูมีลักษณะก่อเป็นอิฐถือปูน กว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 4 เมตร สูงราวตึก 4-5 ชั้น แต่ละชั้นจะมีฝ้าผนังสีด้านเจาะรูโตขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว มีไว้ให้ปืนส่องออกไปข้างนอก เพื่อดูโจรที่จะเข้ามาปล้นหมู่บ้านชั้นบนสุดสามารถมองเห็นทัศนียภาพทั้งทางบกและทางน้ำ หอดูโจรแห่งนี้เป็นสถาปัตยกรรมแบบไทย-จีนที่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2477 โดยเจ้าแก้วบุญรอด เหลียงพานิช ผู้ก่อตั้งตลาดเก่าห้อง

3.3 อาหารและขนมไทยโบราณ ตลาดเก่าห้องเป็นที่รวมของอาหารและขนมไทยโบราณที่มีชื่อเสียงและขึ้นชื่อมาก ภายในตลาดมีร้านค้าขายขนมอร่อยๆ มากมาย เช่น ขนมเปี๊ยะ ขนมไข่ปลา กระหรี่ปั๊พ ตลอดจนผัดไทย ราดหน้า ก๋วยเตี๋ยว และกาแฟโบราณ ฯลฯ นับเป็นสื่อพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่สร้างชื่อเสียงให้กับตลาดแห่งนี้มานาน

4.) สื่อพื้นบ้านที่เป็นอวจนภาษา (Non-Verbal Form)

4.1 การจัดและตกแต่งร้านแบบโบราณ ลักษณะการจัดและการตกแต่งร้านค้าภายในตลาดเก่าห้อง ส่วนใหญ่จะเน้นให้ดูมีบรรยากาศแบบ เก๋าๆ มีการหาข้าวของเครื่องใช้ในอดีตมาประกอบตกแต่งร้านค้า ทำให้ดูย้อนยุค ซึ่งก็เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวเสมอมา

4.2 สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์และละครย้อนยุค ภายในตลาดเก่าห้องแห่งนี้เคยถูกใช้เป็นสถานที่ในการผลิตและถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร มิวสิควิดีโอ และภาพยนตร์โฆษณาที่โด่งดังต่างๆ มากมาย ด้วยบรรยากาศที่ดูย้อนยุคประกอบกับสถานที่ซึ่งเคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนเก่าคนแก่ สถานที่แห่งนี้จึงหลงเหลือร่องรอยของภาพในอดีตให้หน้าค้นหา โดยเฉพาะวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยในอดีตที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ

4.3 ป้ายชื่อตลาดและร้านค้า เป็นสื่อพื้นบ้านที่สามารถแสดงอัตลักษณ์ที่ชัดเจนอย่างหนึ่งในหลายๆ สื่อที่ปรากฏในชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้ ด้วยรูปแบบของตัวอักษร วัสดุที่ใช้ทำ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่มีนัยแฝงเร้นอยู่แทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะรูปแบบตัวอักษรที่ออกจะสื่อไปทางวัฒนธรรมจีน

ทั้งหมดดังที่กล่าวมาในข้างต้น นับเป็นสื่อพื้นบ้านที่ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิเคราะห์เพื่อศึกษาถึงคุณค่าความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็นในสื่อพื้นบ้านแต่ละประเภท ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์จะดำเนินงานภายใต้กรอบทฤษฎีสัญญะวิทยา และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย

2.2 ข้อมูลประเภทเอกสาร

ส่วนแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในทุกๆ ประเด็น อาทิ หนังสือ แผ่นพับ โปสเตอร์ และสื่อประชาสัมพันธ์อื่นๆ เช่น แผนดำเนินงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ชุมชนตลาดเก่าห้องใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ฯลฯ รวมทั้งการวิเคราะห์วรรณกรรมต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดหลักของการวิจัยในเรื่องนี้ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจกับปรากฏทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้มีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

2.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

นอกเหนือจากสื่อพื้นบ้านและข้อมูลประเภทเอกสารแล้ว ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยยังได้อาศัยแหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง (Stakeholder) กับประเด็นการวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนและเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ขายสินค้า กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำในชุมชน และเจ้าหน้าที่เทศบาลที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในตลาดเก่าห้อง รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชม

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน

หลังจากที่ได้ทำการศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการวิจัยทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลพร้อมทั้งทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปในขณะเดียวกัน ประเด็นนี้เน้นว่ามีความสอดคล้องอย่างมากกับที่ นิสา ซูโต (2551:132) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพไว้อย่างน่าสนใจสรุปความได้ว่า การทำวิจัยเชิงคุณภาพการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่ดำเนินงานไปพร้อมๆ กัน และนักวิจัยก็คือ “เครื่องมือวิจัย” ที่มีความสำคัญมากที่สุด และเนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพซึ่งมีข้อมูลหลักเป็นสื่อพื้นบ้าน ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความหมายเชิงสัญลักษณ์ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบและจัดทำ “แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์” สื่อพื้นบ้านขึ้น โดยได้พัฒนามาจากทฤษฎีสัญญาวิทยามาใช้เป็นเครื่องมือควบคู่ไปกับการจัดเก็บข้อมูลในภาคสนาม ซึ่งในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านนั้น ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนสำคัญๆ ในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

3.1.1. รวบรวมเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาใช้เป็นฐานคิดในการวางโครงสร้าง (Structure) การวิเคราะห์สัญลักษณ์สื่อพื้นบ้าน

3.1.2. ออกแบบและพัฒนาเครื่องมือวิจัย โดยอาศัยแนวความคิดเชิงสัญญาวิทยาของ โรลิ่ง บาร์ตส์ (1915-1980) มาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์ ดังนี้

1.) แบบวิเคราะห์องค์ประกอบของสัญลักษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย สัญลักษณ์ (Sign) รูป

สัญลักษณ์ (Signifier) และความหมายของสัญลักษณ์ (Signified)

2.) แบบวิเคราะห์ความหมายโดยตรง (Denotative Meaning) และความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) โดยในที่นี้จะพิจารณาตีความหมายภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวและแนวความคิดสังคมการบริโภคนิยม เท่านั้น

3.) แบบวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Relation) โดยพิจารณาจากคู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม (Binary Opposition) แบบวากยสัมพันธ์ (Syntagmatic) และแบบเชิงกระบวนทัศน์ (Paradigmatic) รวมทั้งการวิเคราะห์ Metaphor และ Metonymy

3.1.3. บันทึกและจัดเก็บข้อมูลที่ได้จากวิเคราะห์ มีการตรวจสอบผลการวิเคราะห์โดยเทียบเคียงกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่างๆ พร้อมกันนี้ได้บันทึกภาพถ่ายประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นจะนำผลการวิเคราะห์มาประมวลเข้าด้วยกัน

3.1.4. สรุปผลการวิเคราะห์และทำการลดทอนข้อมูล (Data Reduction) ออกเป็นประเด็นต่างๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นกลุ่มเป็นก้อน โดยพยายามค้นหาจุดเน้น (Approach) อันที่จะทำให้นำไปสู่การตอบโจทย์วิจัย

3.2 ข้อมูลประเภทเอกสาร

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสาร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลพร้อมกับการวิเคราะห์ข้อมูลไปในขณะเดียวกัน ซึ่งในเบื้องต้นได้ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย เช่น ทฤษฎีสัญญาวิทยา แนวความคิดเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน และอื่นๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ความหมายในเชิงสัญลักษณ์ร่วมกับการจัดเก็บข้อมูลที่ได้จากตัวสื่อพื้นบ้าน สำหรับข้อมูลสำคัญที่จะจัดเก็บ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับตลาดเก่าห้อง เช่น หนังสือ รายงานประจำปี ตำนาน ตลอดจนแผ่นพับโปสเตอร์ ป้ายโฆษณา รวมทั้งสื่อประชาสัมพันธ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแห่งนี้

3.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล

การวิจัยเรื่องนี้ จะใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ “บุคคลหลัก” (Key Informant) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ได้แก่ ผู้แทนชุมชน เจ้าของร้านค้า นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนี้ โดยจะใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อหลักๆ ที่จะใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบกว้างๆ ไว้ก่อนล่วงหน้า ส่วนลักษณะคำถามจะเป็นแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้สนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้วิจัยได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยคำถามที่จะใช้ในการซักถามนั้นผู้วิจัยได้คำนึงถึงโจทย์วิจัยเป็นหลัก ขณะเดียวกันก็จะมีการปรับแนวคำถามให้มีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่วิจัย นอกจากนี้ยังใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน หลังจากนั้นจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์

แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความคิดความเชื่อของคน และในบางประเด็นที่มีความสำคัญกับคำถามการวิจัยจะเน้นถึงรายละเอียดของข้อซักถามเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกยิ่งขึ้นต่อไป

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น นับเป็นการนำเสนอให้เห็นถึงสาระสำคัญเกี่ยวแหล่งข้อมูล และวิธีการดำเนินวิจัยในเรื่องนี้ ในลำดับต่อไปจะขอกกล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งถือว่าเป็นเด่นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์และความหมายของสัญลักษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้หลักการเชิงทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลและความน่าเชื่อถือของปัจจัยต่างๆ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยสามารถแยกแยะให้เห็นได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1. หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำกลับมาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในทันที โดยทำการเชื่อมโยงและตรวจสอบความสัมพันธ์กับประเด็นคำถามการวิจัย

4.2 การวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็นจากการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มาทำความเข้าใจกับสื่อพื้นบ้านที่เลือกมาเป็นกลุ่มศึกษา ซึ่งในเบื้องต้นได้ใช้แบบการวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการอ่านหรือตีความข้อมูล อันได้แก่ ตัวหมาย (Signifier) กับ ตัวหมายถึง (Signified) โดยจะเน้นไปที่การอ่านความหมายโดยตรงและโดยนัยร่วมกัน

4.3 ความหมายหรือข้อมูลที่ได้อ้างอิงมาสรุปแจ่มแจ้งพร้อมกับจำแนกออกเป็นประเด็นต่างๆ โดยข้อมูลจากการวิเคราะห์จะต้องสามารถตอบโจทย์ของการวิจัยได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าและความหมายต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์สัญลักษณ์

4.4 ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเรื่องนี้ จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดทางด้านการสื่อสารเป็นหลัก และจะถูกนำมาสรุปเชื่อมโยงกับแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและบริบททางสังคมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งผู้วิจัยจะพรรณนาให้เห็นถึงความหมายของสัญลักษณ์เหล่านั้นว่ามีคุณค่าทางสังคมอย่างไร โดยจะต้องนำมาสรุปและเชื่อมโยงกับวรรณกรรม งานวิจัย ตลอดจนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่างๆ จากนั้นจึงนำมาพัฒนาเป็นสรุปของการวิจัยในลักษณะการสรุปแบบ “อุปนัย” (Inductive) หรือ อีกนัยหนึ่ง ก็คือ การปะติดปะต่อเรื่องราวต่างๆ เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ตรวจสอบความถูกต้องและแม่นยำของข้อมูลโดยทำการเทียบเคียงกับผลการวิจัยในงานลักษณะอื่นๆ ที่มีความใกล้เคียงกัน ขณะเดียวกันหากยังพบว่าประเด็นใดที่ยังไม่สมบูรณ์และไม่ชัดเจนผู้วิจัยจะย้อนกลับไปเก็บข้อมูลใหม่เป็น

ระยะๆ สุดท้ายจะนำข้อสรุปมานำเสนอในรูปแบบของการเขียนบรรยายหรือพรรณนาเป็นหลัก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังที่ปรากฏให้เห็นในข้างต้น ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่าการดำเนินงานตามแบบแผนที่กล่าวมานี้จะเป็นแนวทางสำคัญที่จะนำไปสู่ประเด็นคำตอบของการวิจัยในเรื่องนี้ทั้งหมด

5 การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกประเภท (Categories) เนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่และประเด็นต่างๆ พร้อมกับนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ซึ่งเป็นการบรรยายและอธิบายให้เห็นลักษณะของการตีความและแปลความหมายในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยมีการจำแนกหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ และพร้อมกันนี้ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลที่น่าเสนอโดยทำการเชื่อมโยงกับแนวความคิดความที่เกี่ยวข้องต่างๆ อาทิ การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน และแนวคิดทางการท่องเที่ยว รวมทั้งบริบททางสังคมที่ปรากฏการณ์นั้นๆ ดำรงอยู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเนื้อหาที่สำคัญๆ ออกเป็น ดังนี้

บทที่ 4 เป็นการนำเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเริ่มตั้งแต่ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของชุมชนตลาดเก่าห้อง รวมทั้งบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ ที่จะเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ จากนั้นจะเป็นการแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาสัญลักษณ์ที่ปรากฏใน “สื่อพื้นบ้าน” ซึ่งเป็นการแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลภายใต้ทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยาพร้อมกับผลของการสังเกตและการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องต่างๆ สำหรับข้อมูลในส่วนนี้จะเน้นการนำเสนอถึงผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์ว่าแท้ที่จริงแล้วสื่อพื้นบ้านที่เลือกมาเป็นกลุ่มศึกษานั้นมีคุณค่าความหมายอะไรแฝงเร้นอยู่ และในขณะที่เดียวกันความหมายเหล่านั้นมีวิธีการประกอบสร้างขึ้นมาให้สามารถสื่อสารภายใต้บริบทสังคมอย่างไร โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวซึ่งในที่นี้ “สื่อพื้นบ้าน” ก็ถือว่าเป็น “ทรัพยากรการท่องเที่ยว” อย่างหนึ่งที่มีบทบาทความสำคัญต่ออุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยว

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำในการทำวิจัย ในบทนี้จะเป็นการนำเอาความคิดทั้งหมดที่ได้จากการศึกษามาประมวลผลการวิจัย โดยเนื้อหาที่ได้จะนำมาสรุปนั้นผู้วิจัยจะทำการเทียบเคียงและเชื่อมโยงกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎี ผลงานวิจัย หนังสือ ตลอดจนความคิดความเชื่อและค่านิยมทางสังคม ซึ่งจะช่วยให้มีประโยชน์ต่อการแสวงหาแนวทางในการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

จากการนำเสนอข้อมูลดังที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยได้พยายามชี้ให้เห็นถึงสาระสำคัญของระเบียบวิธีวิจัยในเรื่องนี้ โดยได้แยกเนื้อหาออกมาเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้ผลการดำเนินงานวิจัยมีความชัดเจน คล่องตัว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การรายงานผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผลของการวิเคราะห์สื่อพื้นบ้าน รวมทั้งข้อมูลที่เป็นบริบทของชุมชนตลาดเก่าห้อง อ.บางปลาหมอ จ.สุพรรณบุรี โดยได้ใช้การพรรณนาข้อมูลร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางเพื่อแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดและความสัมพันธ์ของเนื้อหาในแต่ละประเด็น ซึ่งผลการวิจัยสามารถจัดแบ่งเนื้อหาออกเป็น ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนตลาดเก่าห้อง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์สื่อพื้นบ้าน

ตอนที่ 3 เนื้อหา/คุณค่าความหมายในสื่อพื้นบ้าน

ตอนที่ 4 วิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนตลาดเก่าห้อง

การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนตลาดเก่าห้อง นับเป็นการรายงานปรากฏการณ์ทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการวิเคราะห์สัญลักษณ์สื่อพื้นบ้านที่จะได้นำเสนอต่อไป ในที่นี้ขอสรุปเนื้อหาสำคัญๆ ให้เห็นพอสังเขป ดังนี้

1.1. สภาพทั่วไป

ตลาดเก่าห้อง อยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของเทศบาลตำบลบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 2 และ 7 ตำบลบางปลาหมอ ซึ่งมีอาณาเขตพื้นที่อยู่ประมาณ 3.98 ตารางกิโลเมตร ตัวตลาดอยู่ห่างจากอำเภอบางปลาหมอประมาณ 3 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากศูนย์ราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ประมาณ 10 กิโลเมตร ในขณะที่ห่างจากกรุงเทพฯ มาทางทิศเหนือมา ประมาณ 110 กิโลเมตร ปัจจุบันมีประชากร จำนวนทั้งสิ้นประมาณ 2,044 คน มีจำนวนครัวเรือนอยู่ราว 613 ครัวเรือน ส่วนอาณาเขตมีพื้นที่ติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เทศบาลตำบลบางปลาหมอ-จังหวัดชัยนาท ระยะทางประมาณ 110 กิโลเมตร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เทศบาลตำบลบางปลาหมอ-จังหวัดนครปฐม ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เทศบาลตำบลบางปลาหมอ-จังหวัดอยุธยา ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เทศบาลตำบลบางปลาหมอ-จังหวัดกาญจนบุรี ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร

สำหรับสภาพทางภูมิศาสตร์นั้น ตลาดเก่าห้องตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีนถือเป็นแม่น้ำสายหลักที่ให้ความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานทำมาหากินของชุมชนชายน้ำ ตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ดี เทศบาลตำบลบางปลาหมอ มีลักษณะรูปร่างของพื้นที่คล้ายกับเกือกม้า มีคลองอยู่หลายสาย ได้แก่ คลองบ้านสูตร คลองบ้านเก่า และคลองบ้านหมี่ ซึ่งในฤดูฝนจะมีปัญหาน้ำท่วมขังอยู่เป็นประจำ ในส่วนของชุมชนข้างเคียงที่อยู่ภายในเขตเทศบาลตำบลบางปลาหมื่อนั้น มีเขตการปกครองครอบคลุมหมู่บ้าน 2 หมู่ ในตำบลบางปลาหมอ คือ หมู่ 2 และ หมู่ 7 ซึ่งได้แบ่งการปกครองออกเป็น 5 ชุมชน คือ

- 1.) ชุมชนบ้านสูตร - บ้านเก่า
- 2.) ชุมชนตลาดเก่าห้อง
- 3.) ชุมชนบ้านหมี่
- 4.) ชุมชนบ้านกม่วง
- 5.) ชุมชนบ้านทุ่งเจริญ - ท้ายคลอง

สิ่งที่น่าสนใจเพิ่มเติม ก็คือ ชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้มีระบบโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการคมนาคมที่ค่อนข้างสะดวกสบาย เหมาะแก่การเดินทางมาท่องเที่ยว มีถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนสุพรรณบุรี - เก้าห้อง ซึ่งเป็นถนนที่จะเชื่อมโยงไปสู่จังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งการเดินทางไปสู่กรุงเทพฯ ที่มีระยะทางประมาณ 110 กิโลเมตร

1.2. ประวัติและตำนานตลาดเก่าห้อง

ตลาดเก่าห้อง เป็นตลาดห้องแถวเก่าแก่แห่งหนึ่งในอำเภอบางปลาหมอ ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน จังหวัดสุพรรณบุรี ตัวตลาดสร้างประมาณต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในอดีตเคยเป็นเส้นทางการสัญจรทางน้ำที่สำคัญในจังหวัด ผู้คนอาศัยอยู่ท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ ปัจจุบันตลาดแห่งนี้อยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี จากการสืบค้นเอกสารต่างๆ ที่มีผู้เขียนเกี่ยวกับประวัติของตลาดเก่าห้อง และจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุภายในชุมชนพบว่า คำว่า **“ตลาดเก่าห้อง”** นั้น น่าจะนำมาจากชื่อของบ้านเก่าห้องที่ตั้งอยู่บริเวณริมน้ำ โดยที่ตัวบ้านนั้นมีลักษณะแบบโบราณและมีประวัติที่น่าสนใจ ซึ่งจากคำบอกเล่าที่ได้สืบทอดกันมานานบ้านเก่าห้องแห่งนี้เดิมทีสร้างขึ้นโดยชาวจีนคนหนึ่งชื่อ **“นายฮอง”** หรือ **“เจ๊กฮอง”** ที่ได้ทำการค้าขายและอพยพมาจากกรุงเทพฯ และมาตั้งรกรากค้าขายอยู่ในบริเวณบ้านเก่าห้องขายสินค้างานกิจการค้ารุ่งเรืองดี ต่อมาในราว พ.ศ. 2424 นายฮองได้แต่งงานกับ **“นางแพ”** ซึ่งเป็นหลานสาวของขุนกำแหงฤทธิ์ (เป็นนายกองส่วยเก็บส่วยให้กับราชการและเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน) แห่งบ้านเก่าห้อง โดยที่ในขณะนั้นได้ทำการค้าขายอยู่ใน **“แพ”** เล็กๆ หลังหนึ่งซึ่งได้จอดให้บริการแก่ชาวบ้านที่สัญจรไปมาอยู่ในบริเวณนั้น ลักษณะการค้าขายสินค้าของนายฮองนั้นในสมัยก่อนเป็นย่านค้าขายที่มีเรือแพขายของ

อยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำ นายฮง มีชื่อที่ชาวบ้านมักนิยมเรียกว่า “เจ็กรอด” ได้ทำการค้าขายสินค้าทุกประเภท โดยเฉพาะเครื่องบวช เครื่องมืออุปกรณ์การทำการเกษตร และเครื่องอุปโภคและบริโภคทั้งของกินของใช้ ทั้งหลายจนมีฐานะที่ร่ำรวยเป็นที่รู้จักขึ้นเรื่อยๆ กาลต่อมา นายฮงได้เป็นที่รู้จักกันในนามว่า “**นายบุญรอด เหลียงพานิช**” ในปี พ.ศ. 2467 ได้เกิดเหตุโจรปล้นแพขนงนายบุญรอดที่อยู่ริมน้ำจนทำให้นางแพซึ่งเป็นภรรยาถึงแก่ชีวิต หลังจากนั้นไม่นานนายบุญรอดก็ได้สมรสใหม่อีกครั้งกับนางสัมจัน นายบุญรอดเริ่มวางแผนในการย้ายกิจการจากการค้าขายในแพมาปักหลักค้าขายอยู่บนบก และได้สร้างตลาดขึ้นที่บริเวณฝั่งตรงข้ามบ้านเก่าห้องแห่งเดิมและได้ทำการโยกย้ายสินค้าต่างๆ ขึ้นไปค้าขายยังบนบกเพื่อความสะดวกสบาย พร้อมกันนี้ได้นำเอาชื่อ “**บ้านเก่าห้อง**” มาตั้งเป็นชื่อตลาด คือ “**ตลาดเก่าห้อง**”

การค้าขายสินค้าของนายบุญรอดได้ดำเนินกิจการเรื่อยมา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2477 นายบุญรอดได้สร้าง “**ป้อม**” ซึ่งมีขนาดกว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 4 เมตร สูง 5 ชั้น ชั้นบนสุดเป็นดาดฟ้า แต่ละชั้น บริเวณฝาผนังของทุกด้านมีรูปกลมโต ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว โดยมีพระยารามราชภักดี เจ้าเมืองสุพรรณบุรีในสมัยนั้นมาเป็นผู้ทำพิธีเปิด ซึ่งเล่ากันว่าสาเหตุที่สร้างป้อมขึ้นมา ก็เพราะในระยษนั้นพวกโจรหรือที่เรียกว่า “**เสือ**” มีจำนวนมาก และมักจะออกปล้นร้านค้าและบ้านเรือนของราษฎรที่อยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีนเสมอ ขณะเดียวกันก็อยู่ห่างไกลจากหน่วยงานราชการ ด้วยเหตุนี้ นายบุญรอดจึงได้สร้างป้อมไว้สังเกตการณ์โจรที่จะบุกมา และให้ชาวบ้านจัดเวรยามเพื่อเตรียมการป้องกันการปล้นสะดมของเสือทั้งหลายที่จะเดินทางเข้ามาปล้น ถ้าเสือมากคนจะขึ้นไปประจำอยู่ในป้อมตามชั้นต่างๆ ที่แต่ละด้านของป้อมจะเจาะรูเอาไว้เพื่อให้เอาปืนส่องยิงตามรูทั้ง 4 ด้านของป้อม เป็นการต่อสู้ป้องกันตัวจากเสือร้ายต่างๆ ที่มาปล้น และจากคำบอกเล่าเพิ่มเติมว่าในสมัยของสงครามโลกเวลากลางคืนจะมียามขึ้นไปคอยสังเกตการณ์บนป้อมตลอดเวลา และถ้ามีเครื่องบินบินมาก็จะส่งสัญญาณให้คนในตลาดหรือดับตะเกียงเพื่อเป็นการพรางไม่ให้เครื่องบินมองเห็นจะได้ไม่ทิ้งระเบิดลงมา

ในอดีตตลาดเก่าห้องเคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายแล้วยังเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำที่สำคัญของคนในจังหวัดสุพรรณบุรีและผู้คนจากในพื้นที่ใกล้เคียงที่จะเดินทางหรือไปทำการค้าขายหรือทำธุระในตัวเมืองสุพรรณบุรีและกรุงเทพฯ จะต้องมาต่อหรือลงเรือโดยสารที่แห่งนี้ เนื่องจากสมัยก่อนเส้นทางคมนาคมยังไม่ค่อยเจริญเท่าที่ควร ผู้คนจึงต้องอาศัยการเดินทางโดยทางน้ำเป็นหลัก และเมื่อสังคมเริ่มมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับสภาพในอดีตของตลาดเก่าห้องที่เคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายและศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำก็ค่อยๆ จางหายไป เนื่องจากมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกหรือทางถนนเข้ามาแทนที่แม่น้ำ ตลาดเก่าห้องก็เลยมีสภาพความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่คึกคักเหมือนเช่นในอดีต ประชาชนที่อาศัยส่วนใหญ่ต่างก็มีวิถีชีวิตที่เน้นการพึ่งพาอาศัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ในชุมชนขณะเดียวกันเยาวชนในวัยศึกษาและวัยแรงงานต่างก็มักจะนิยมไปเรียนหนังสือในตัวเมืองสุพรรณบุรีหรือที่บางส่วนของไปไกลถึงกรุงเทพฯ ก็มีให้ได้พบเห็นอยู่มากมาย และถึงแม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยผ่านไปนานเท่าใดก็ตาม ชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้ก็ยังคงยืนหยัดตระหง่านอยู่คู่แม่น้ำสายท่าจีนสืบไป

1.3. สภาพพื้นที่ทางกายภาพของตลาดเก่าห้อง

ปัจจุบันตลาดเก่าห้อง ประกอบไปด้วย 3 พื้นที่สำคัญๆ คือ

1.) **ตลาดบน** มีอายุประมาณ 74 ปี ลักษณะเป็นห้องแถวไม้ 2 ชั้น คุมด้วยหลังคาสูง แบบสถาปัตยกรรมจีนปนไทย มีร้านอยู่ประมาณ 20 ห้อง พระชาณุสุวรรณเขต เป็นผู้สร้าง และสิ่งที่น่าสนใจคือ “ฮู้” ใหญ่โบราณ และภายในบ้านบางหลังจะมีม่านแบบซักรอก (ม่านบังแสงภูมิปัญญาชาวบ้าน) ปรากฏอยู่ให้เห็น ซึ่งในจุดนี้ก็ถือว่าเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของตลาดที่สามารถใช้สร้างเสน่ห์ให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

2.) **ตลาดกลาง** พื้นที่ของตัวตลาดมีสภาพเดิมเป็นโรงสีของ “นายทองดี” ต่อมาสร้างเพิ่มเติมอีก 10 ห้อง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมจีนในอดีต มีท่าเรือที่สำคัญในการขนส่งซื้อขายสินค้าข้าวสาร อีกทั้งยังมีท่าเรือในการรับส่งชาวบ้านในตลาดรวมถึงหมู่บ้านใกล้เคียงที่ต้องการเดินทางไปยังตัวเมือง จ.สุพรรณบุรี และกรุงเทพฯ ฯลฯ สิ่งที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ก็คือ เคยเป็นโรงสีเก่า และใช้เป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ มิวสิควิดีโอ นอกจากนี้ยังมีเครื่องพิมพ์โบราณอายุเก่าแก่ให้ได้ชม และบ้านที่สะสมเหล่าเก่าให้ผู้สนใจทั่วไปได้เข้าชม

3.) **ตลาดล่าง** สำหรับตลาดล่างนี้ มีอายุอยู่ที่ประมาณ 104 ปี ลักษณะที่เป็นจุดเด่นก็คือ เป็นห้องแถวเรือนไม้สองชั้นแบบสถาปัตยกรรมจีนโบราณ มีความเรียบง่ายและงดงามในคุณค่าของเรือนเก่าแก่ดั้งเดิม ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดย “นายบุญรอด เหลียงพานิช” หรือ เจ้าแก่ง ผู้ที่สร้างร้านขายของจาก “แพ” ที่อยู่บริเวณริมหน้าบ้านเก่าห้อง จากนั้นจึงได้โยกย้ายมาตั้งร้านอยู่บนบกและได้นำเอาชื่อเก่าห้องมาตั้งเป็นชื่อตลาดจนกลายมาเป็นชื่อเรียกตลาดเก่าห้องจนถึงทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามตลาดแห่งนี้ในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่เจริญรุ่งเรืองมากที่สุดแห่งหนึ่ง และในขณะเดียวกันสิ่งที่น่าสนใจอย่าง หอดูใจ และพิพิธภัณฑสถานบ้านเก่าห้องก็ตั้งอยู่ในสถานที่แห่งนี้อีกด้วย

1.4. ชุมชนตลาดเก่าห้อง : แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจ

จากนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นประกอบกับการกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคของรัฐบาล ส่งผลให้ตลาดเก่าห้องในวันนี้เป็นที่รู้จักเป็นอย่างดีของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชื่อเสียงของคำว่า “ตลาดเก่าห้อง” แห่งนี้ได้กลายมาเป็นจุดขายอย่างหนึ่งที่ทางจังหวัดสุพรรณบุรีใช้เป็นกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ซึ่งนับวันจะกลายเป็นที่ค้นหาชมได้ยากในโลกยุคโลกาภิวัตน์ สิ่งที่น่าสนใจของชุมชนแห่งนี้ ก็คือ ร่องรอยในอดีตที่ยังคงความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมทั้งเรื่องเล่าและตำนานที่แผ่ร่นไปด้วยประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ซึ่งในที่นี่สามารถสรุปรวบรวมลักษณะเด่นๆ และเป็นที่มียี่ชื่อเสียงของชุมชนตลาดเก่าห้องได้ ดังนี้

หอดูใจ นับเป็นสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญมาอย่างหนึ่งของตลาดเก่าห้อง เดิมทีชาวบ้านในพื้นที่เรียกกันว่าป้อมดูใจ จุดประสงค์ของการก่อสร้าง ก็คือ ใช้เป็นสถานที่ป้องกันโจรผู้ร้ายจะ

มาปล้นหมู่บ้านโดยภายในจะจัดให้มีเวรยามประจำอยู่ภายในป้อม ซึ่งในแต่ละด้านจะเจาะรูหรือช่องไว้สำหรับส่องดูโจรผู้ร้ายและให้ปืนสามารถส่องออกมาได้เพื่อจะได้ใช้ยิงโจรผู้ร้ายที่จะมาปล้นได้ ซึ่งมีเรื่องเล่ากันว่าในสมัยนั้นมีโจรผู้ร้ายชุกชุมมาก มีการปล้นสะดมกันเป็นประจำ และหนึ่งในนั้นก็มิเสือด่าและเสือดอมเหศวรเป็นโจรที่มีชื่อเสียงมาก มักจะชอบมาปล้นตลาดเก่าห้องแห่งนี้ แต่เมื่อได้ทำการสร้างหอดูโจรขึ้นสำเร็จ เมื่อปี พ.ศ. 2477 โดยนายบุญรอด ตลาดแห่งนี้ก็ไม่เคยมีประวัติโดนปล้นอีกเลย ประชาชนจึงได้อยู่กันอย่างสงบสุขและร่มเย็น หอดูโจรแห่งนี้นับเป็นสิ่งก่อสร้างที่ทำด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ใช้เวลาสร้าง 1 ปีเศษ ตัวหอดูมีขนาดกว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 4 เมตร และสูง 5 ชั้น โดยเมื่อปลูกสร้างเสร็จพระยารามราชภัทติเจ้าเมืองสุพรรณบุรีเดินทางมาเป็นผู้ทำพิธีเปิดป้อมดูโจร สิ่งที่น่าสนใจก็คือ หอดูโจรแห่งนี้มีลักษณะเป็นป้อมก่ออิฐถือปูนซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมของจีนที่ดูน่าสนใจ ปัจจุบันไม่ได้ถูกใช้เพื่อการป้องกันโจรผู้ร้ายอีกต่อไปแล้ว แต่กลายเป็นสัญลักษณ์ของตลาดเก่าห้องจนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงเป็นอย่างดี สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนชุมชนที่ได้กล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า

“หอดูโจรนี้ มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษหลายชั่วอายุคนแล้ว ถือว่าเป็นจุดขายเลยก็ว่าได้ และหลายคนก็อยากจะรู้ว่าจริงๆ แล้วหอนี้ ! มีประวัติเป็นอย่างไร ไม่เคยเห็นแล้วมันเป็นอย่างไร อยากจะมาดูด้วย ตาตัวเอง...”

คำสัมภาษณ์นายสุรินทร์ จำเริญศรี, 3 ตุลาคม 2554

เรือนแถวเก่าสองชั้นแบบโบราณ นอกเหนือจากหอดูโจรที่ดูโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์แล้ว จุดเด่นที่น่าสนใจของตลาดเก่าห้องอีกประการหนึ่ง ก็คือ เรือนแถวเก่าแก่สองชั้นทำด้วยไม้มีลักษณะเป็นแบบโบราณดั้งเดิม ซึ่งตั้งอยู่ในส่วนของตัวตลาดบน สิ่งที่น่าสนใจก็คือ เรือนแถวไม้สองชั้นนี้จะมีสองฝั่งหันหน้าเข้าหากัน แล้วตรงกลางตัวตลาดมีการมุงหลังคาคลุมทางเดินตลอดจนสุดซอย ทำให้เวลาฝนตกจะไม่เปียกฝนอีกทั้งยังคุมแดดได้อีก เรือนแถวแห่งนี้มีผู้อยู่อาศัยเพื่อทำการค้าขายของกินของใช้ต่างๆ เช่น ร้านขายขนมเปี๊ยะที่มีกรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม โดยทำมือเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีร้านขายกาแฟโบราณ ร้านขายของที่ระลึก รวมทั้งร้านขายของชำเล็กๆ น้อยๆ คอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและชาวบ้านในละแวกนั้นได้หาซื้อกัน เมื่อพิจารณาตัวเรือนไม้และการประดับประดาร้านค้าจะพบว่าหลายร้านมีการใช้ป้ายชื่อทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาจีนควบคู่กันไป ซึ่งมีลักษณะตัวอักษรแบบโบราณทำให้เพิ่มความขลังและความโดดเด่นแก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก จากการสังเกตเพิ่มเติมพบว่า มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมและมักจะถ่ายรูปเรือนไม้แห่งนี้เก็บเป็นที่ระลึกเสมอ โดยเฉพาะบางช่วงเวลากลางวันแสงพระอาทิตย์ได้ส่องลงมาทำมุมตกกระทบที่งดงามประทับใจ ทำให้เมื่อเวลาถ่ายภาพออกมาแล้วจะได้ภาพที่มีความสวยงามตรึงตราใจยิ่งนัก เหมาะแก่การเป็นสถานที่ใช้ถ่ายทำภาพยนตร์และละครไทยที่มีชื่อเสียงหลายเรื่อง เช่น แม่เปี้ย ลอดลายมังกร ดงดอกเหมย ฯลฯ

นอกจากนี้ภายในบริเวณตลาดเก่าห้องยังมีสิ่งที่น่าสนใจอื่นๆ ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาชมมากมาย อาทิ ศาลเจ้าทุ่งแค ศาลเจ้าแม่ทับทิม และศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ซึ่งเป็นสถานที่เคารพและสักการบูชาของคนในชุมชนแห่งนี้มานาน ในแต่ละปีจะมีการจัดงานเฉลิมฉลองจนกลายมาเป็นประเพณีที่ชาวบ้านแห่งนี้ได้ยึดถือและปฏิบัติ นอกจากนี้ตลาดเก่าห้องแห่งนี้ยังแวดล้อมไปด้วยความเป็นธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำ ลำคลอง ตลอดจนที่นาของชาวบ้าน รวมทั้งเป็นที่ตั้งของวัดสำคัญต่างๆ มากมาย เช่น วัดบ้านสูตร วัดบ้านหมี วัดบ้านเก่า และวัดกุ่ม่วง สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ปรากฏในชุมชนตลาดเก่าห้อง อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี นับว่ามีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจและเต็มไปด้วยเรื่องราวในอดีตที่น่าจดจำเป็นอย่างยิ่ง สัมกับคำขวัญของตลาดที่ว่า “ตำนาน อารยธรรม วิถีชุมชนเก่าแก่ ... ริมแม่น้ำท่าจีน” ที่ทางตลาดเก่าห้องได้ใช้เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชม

จากข้อมูลดังกล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นถึงบริบทต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับชุมชนตลาดเก่าห้อง ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการวิเคราะห์สื่อพื้นบ้านในลำดับต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์สื่อพื้นบ้าน

ในการวิเคราะห์สัญลักษณ์สื่อพื้นบ้าน ผู้วิจัยได้พยายามออกแบบและสร้างเครื่องในการวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวความคิดสัญลักษณ์วิทยาเป็นแนวทางในการตีความข้อมูลเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้าน อันได้แก่ แบบการวิเคราะห์องค์ประกอบของสัญลักษณ์ (Sign) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ประกอบไปด้วย รูปสัญลักษณ์ (Signifier) และความหมายของสัญลักษณ์ (Signified) แบบการวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นนี้จะนำมาใช้ในการทำความเข้าใจกับความหมายอันเกิดจากสัญลักษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะเน้นไปที่การตีความหมาย (Interpretation) ทั้งจากความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จากนั้นจะสรุปความหมายที่ได้ ออกเป็นประเด็นต่างๆ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์มาใช้ในการพรรณนาเพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าความหมายต่างๆ ที่ได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นจากสื่อพื้นบ้าน ทั้งนี้หากพบว่ามีประเด็นใดบ้างที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามการวิจัย ผู้วิจัยจะเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการสรุปวิเคราะห์ว่ามีความสอดคล้องและเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมอย่างไร โดยเฉพาะแนวความคิดทางด้านการท่องเที่ยว พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควบคู่ไปกับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ไปในคราวเดียวกัน

1. สื่อพื้นบ้านที่เป็นวจนภาษา

สำหรับการวิเคราะห์สื่อพื้นบ้านที่เป็นวจนภาษา ในงานวิจัยเรื่องนี้ได้พยายามรวบรวมสื่อพื้นบ้านที่มีลักษณะเป็นสื่อวจนภาษา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 แผ่นพับประชาสัมพันธ์

แผ่นพับประชาสัมพันธ์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าห้อง เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ทางชุมชนและเทศบาลตำบลบางปลาจัดทำขึ้นเพื่อใช้เผยแพร่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้กับผู้สนใจทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้รู้จัก ใช้รูปแบบการพิมพ์ในระบบออฟเซตสีสี่ มีสีสันสวยงาม ขนาดประมาณ A4 หรือ 29.5 x 21 เซนติเมตร ภายในมีข้อความที่เป็นข้อมูลสำคัญๆ ของตลาดเก่าห้อง เริ่มจากประวัติของตลาด ที่มาที่ไปของคำว่า “เก่าห้อง” มีการแจกแจงให้เห็นอาณาเขตของตลาดว่าประกอบไปด้วย 3 ตลาด ได้แก่ ตลาดบน ตลาดกลาง และตลาดล่าง นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาอื่นๆ ที่น่าสนใจและเป็นสถานที่สำคัญๆ ของที่นี่ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ที่เด่นๆ เช่น “หอดูโจร” ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งก่อสร้างที่เป็นตำนานให้กับตลาดเก่าห้องแห่งนี้จนกลายเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่ว และจุดนี้เองหอดูโจรจึงเป็นสัญลักษณ์ที่ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวอยากมาสัมผัสว่าเป็นอย่างไร ในเชิงการท่องเที่ยวแล้วถือว่าเป็น “จุดขาย” อย่างหนึ่งที่ใช้เชิญชวนให้คนเดินทางมาเที่ยวชม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ามีภาพถ่ายหอดูโจรขนาดใหญ่แสดงไว้ที่ปกด้านหน้าของแผ่นพับพร้อมกับพิมพ์ข้อความตัวใหญ่ว่า “ตลาดเก่าห้อง 100 ปี” ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นว่ามีความสำคัญมากนั่นเอง

ในส่วน of ข้อมูลอื่นๆ ที่ได้แสดงไว้ภายในแผ่นพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวชุดนี้ ซึ่งเมื่อหากพิจารณาแล้วจะพบว่าเนื้อหาที่ปรากฏส่วนใหญ่จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆที่อยู่ในตัวตลาดแห่งนี้ ยกตัวอย่างเช่น เรือนแถวสองชั้นแบบโบราณ โรงพิมพ์ ตลอดจนร้านค้าต่างๆ ที่จำหน่ายสินค้าขึ้นชื่อของตลาดที่เป็นของกิน อาทิ ขนมเปี๊ยะ ขนมไข่ปลา กระทู้พิพ ผัดไทย ราดหน้า ก๋วยเตี๋ยว กาแฟโบราณ ตลอดจนภาพวิถีชีวิตริมแม่น้ำท่าจีน โดยภาพเน้นไปที่สภาพบ้านเรือนที่เป็นอาคารไม้เก่าๆ แต่อยู่ในท่ามกลางธรรมชาติ ดูรวมๆ แล้วมีความกลมกลืนกันสื่อถึง “ความเรียบง่าย” และแฝงเร้นไปด้วย “เสน่ห์” ที่น่าสนใจ โดยการใช้โทนสีน้ำตาลเป็นสีพื้นทำให้ชวนนึกถึงบรรยากาศเก่าๆ ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์เก่าห้องซึ่งเป็นสถานที่จัดแสดงของใช้เก่าๆ ที่ในปัจจุบันมักจะหาดูยาก และที่สำคัญ ก็คือ มีภาพถ่ายแผ่นโปสเตอร์หนัง ไทยดั่งๆ บางเรื่องแสดงไว้โดยมีข้อความที่เป็นหัวเรื่องเขียนว่า “ฉากภาพยนตร์และละครย้อนยุค” พร้อมกับมีภาพถ่ายที่เป็นบรรยากาศเบื้องหลังของกระบวนการผลิตภาพยนตร์ ละคร ที่ได้มาถ่ายทำยังตลาดเก่าห้องแห่งนี้แสดงไว้ด้วย แสดงให้เห็นว่าตลาดเก่าห้องมีสถานที่ที่สวยงาม มีบรรยากาศแบบเก่าๆ หรือย้อนยุคให้คนได้สัมผัสกับอดีต โดยผู้ออกแบบได้พยายามใช้โทนสีน้ำตาลซีเปียเป็นพื้นของสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อสื่อความหมายของความเก่าแก่และอดีต ที่ผ่านมา

สำหรับตัวอักษรนำที่ใช้ในปกด้านหน้าของแผ่นพับ จะใช้รูปแบบตัวอักษรหรือ Font แบบจีน เพื่อสื่อถึงวัฒนธรรมจีน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วได้มีความสอดคล้องกับตำนานและเรื่องเล่าของตลาดแห่งนี้ว่า ผู้สร้างตลาดเก่าห้องเป็นชายเชื้อสายจีนที่ชื่อเจ้าแก้วบุญรอดหรือนายฮงที่มาตั้งรกรากและค้าขายสินค้าจนกระทั่งร่ำรวย จากนั้นจึงสร้างตลาดแห่งนี้ขึ้นมาและได้ตั้งชื่อว่า ตลาดเก่าห้อง นอกจากนี้เนื้อหา

ในแผ่นพับที่บริเวณด้านหลังยังมีแผนที่แสดงที่ตั้งของตลาด เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่มีต้องการจะเดินทางมาเที่ยวชม โดยแสดงเป็นภาพกราฟิกบอกอาณาบริเวณตลาดอย่างชัดเจน ส่วนข้อมูลในส่วนท้ายยังมีข้อความที่แสดงชื่อและที่อยู่ของผู้ผลิตและจัดทำ ซึ่งก็คือ เทศบาลตำบลบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แสดงไว้ร่วมกับที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ และเว็บไซต์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่สนใจติดตามและสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สัญลักษณ์แผ่นพับประชาสัมพันธ์ตลาดเก่าห้อง(ด้านหน้า)

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- อาคาร หอดูโจร	- สถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมที่เป็นตำนาน สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ป้องกันโจรที่จะมาปล้นตลาด ที่ผนังภายในหึ่งสี่ด้านเจาะรู เพื่อให้ปืนส่องออกมาใช้ยิงโจรที่บุกเข้ามาได้ แสดงถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน
	- ข้อความ“ตลาดเก่าห้อง 100 ปี” ตัวอักษรแบบจีน ขนาดที่ใหญ่ สีน้ำตาล	- ตอกย้ำชื่อตลาดอย่างชัดเจน แสดงถึงความสำคัญของสถานที่ และเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีน ซึ่งดูได้จากรูปแบบตัวอักษรคล้ายกับตัวหนังสือเขียนจากพู่กันของจีน
ด้านหน้า	- ข้อความที่เป็นรายละเอียดทั้งหมดของแผ่นพับ	- ข้อมูลที่มีสำคัญๆ เ่นๆ เกี่ยวกับเรื่องราวในสถานที่ท่องเที่ยวของตลาดเก่าห้อง เช่น ของกินต่างๆ ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป รวมทั้งในตอนท้ายได้บอกชื่อและที่อยู่ของผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับตลาดเก่าห้อง
	- แผนที่ “ตลาดเก่าห้อง”	- บอกสถานที่ตั้งและอาณาเขตของชุมชนอย่างชัดเจน และสื่อให้เห็นถึงการเดินทางที่สะดวกสบายเหมาะแก่การเดินทางมาชม
	- ข้อความ“ตำนาน อารธรรม วิถีชุมชนเก่าแก่ ริมน้ำท่าจีน”	- เน้นถึงการเป็นสถานที่เก่าแก่ ผู้คนมีวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมท่ามกลางธรรมชาติ
	- โทนพื้น “สีน้ำตาล” ออกแนวซีเปีย	- เน้นถึงความเก่าแก่คลาสสิก ดูย้อนไปอดีตที่สื่อถึงคุณค่าในของเก่าๆ ทำให้น่าสนใจและน่าติดตาม

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สัญลักษณ์แผ่นพับประชาสัมพันธ์ตลาดเก่าห้อง(ต่อ)

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- ภาพสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญต่างๆ	- การนำเสนอให้เห็นถึงสถานที่ท่องเที่ยวในตลาดเก่าห้องที่เด่นๆ และมีชื่อเสียง เช่น โบราณสถาน วัด ต้วตลาดเก่า รวมทั้งศาลเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สัญลักษณ์แผ่นพับประชาสัมพันธ์ตลาดเก่าห้อง(ด้านหลัง)

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- ภาพ “หอดูใจร”	- สถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่มีความโดดเด่น - เน้นถึงความสำคัญของสถานที่
	- ภาพโปสเตอร์ภาพยนตร์เรื่อง “แม่เบี้ย”	- สื่อถึงสถานที่แห่งนี้เคยถูกใช้เป็นฉากถ่ายภาพยนตร์ ละคร ที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก
	- ภาพพิพิธภัณฑ์ตลาดเก่าห้อง	- การเป็นศูนย์รวมของเก่าแก่ที่ทรงคุณค่าและหาได้ยาก
	- ภาพชุมชนริมน้ำ	- วิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ
	- ภาพพิพิธภัณฑ์	- ของเก่าแก่และคุณค่าทางประวัติศาสตร์
	- ภาพสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญต่างๆ	- ย้ำให้เห็นถึงความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและทำให้ดูอยากมาสัมผัสด้วยตัวเอง
	- ข้อความที่เป็นรายละเอียดทั้งหมดของแผ่นพับ	- แสดงเนื้อหาที่มีความสำคัญของสถานที่ในตลาดเก่าห้อง โดยแบ่งออกเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน เช่น ความเป็นมา และ ฯลฯ
	- แผนที่ “ตลาดเก่าห้อง”	- บอกอาณาเขตและที่ตั้งของตัวตลาดไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งร้านค้าที่เด่นและมีชื่อเสียง

ด้านหลัง

จากตารางในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แผ่นพับประชาสัมพันธ์ได้พยายามนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับตลาดเก่าห้อง โดยการนำเอารูปสัญลักษณ์ที่เป็นวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ สิ่งสักการะ โบราณสถาน ฯลฯ ตลอดจนสถานที่ในอดีตที่เต็มไปด้วยเรื่องราวและร่องรอยทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการสื่อความหมายเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าในอดีตที่ผ่านมาของชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้ มีการเน้นย้ำให้เห็นถึงสถานที่สำคัญๆ ด้วยการออกแบบตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ และใช้สีสันทันตึงแตกต่างเพื่อสื่อถึงความเด่นและความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะหอดูโจร ซึ่งนับเป็นภาพที่ดูเด่นมากที่สุดและเนื่องจากเป็นภาพที่อยู่ด้านหน้าของแผ่นพับ ในขณะที่ตัวอักษรนำคำว่า “ตลาดเก่าห้อง” ผู้ออกแบบได้ใช้รูปแบบตัวอักษรในลักษณะที่ดูคล้ายกับตัวอักษรเขียนในภาษาจีน ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่าตลาดแห่งนี้มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับ “คนจีน” หรือ “วัฒนธรรมจีน”

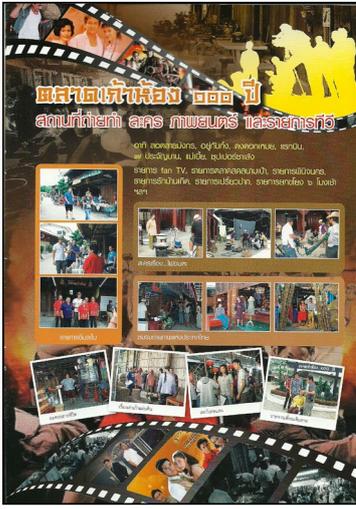
สำหรับลักษณะเด่นๆ ที่ปรากฏในแผ่นพับนี้ ก็คือ การนำเอาภาพถ่ายวิถีชีวิตของชาวชุมชนแห่งนี้มาเสนอด้วยการใช้ภาพถ่ายที่แสดงทัศนียภาพของบ้านเรือน การค้าขายสินค้า ฯลฯ มาแสดงให้ผู้ชมเห็น พร้อมกับมีข้อความบรรยายสั้นๆ ร่วมด้วย นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งที่รับรู้ได้ถึงความหมายเกี่ยวกับการเป็นสถานที่ “ทรงคุณค่า” ก็คือ การเป็นฉากถ่ายภาพยนตร์และละครแบบย้อนยุค ซึ่งในที่นี้ได้นำเอา โปสเตอร์ภาพยนตร์ชื่อดังอย่างเรื่อง “แม่เบี้ย” มาเป็นตัวแทนหรือตัวหมายที่สื่อถึง “อดีตที่ยิ่งใหญ่และน่าจดจำ” ของสถานที่แห่งนี้

ในส่วนของการใช้โทน “สีน้ำตาล” มาเป็นสีพื้นนั้น แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศเก่าๆ ให้ดูย้อนกลับไปในอดีต เมื่อพิจารณาดูแล้วก็มีความเหมาะสมกับแนวคิดของตลาดเก่าห้องที่เป็นตลาดเก่าแก่อายุร้อยกว่าปี มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจมากมาย ไม่ว่าจะเป็นตำนานตลาด หรือหอดูโจร ซึ่งก็สอดคล้องกับที่คำขวัญในแผ่นพับที่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “ตำนาน อารยธรรม วิถีชุมชนเก่าแก่ ริมแม่น้ำท่าจีน”

1.2 วารสาร

นับเป็นสื่อพื้นบ้านอีกลักษณะหนึ่งที่ชุมชนร่วมกับเทศบาลตำบลบางปลามาได้สร้างสรรค์ขึ้นมา โดยมีเนื้อหาหลักที่ต้องการจะแนะนำแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าห้อง ตัวสื่อมีเนื้อหาอยู่ทั้งสิ้นจำนวน 2 หน้ากระดาษขนาด A4 ใช้ลักษณะการพิมพ์แบบออฟเซตสีสี่ สวยงาม ภายในมีภาพถ่ายและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจมาท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วพบว่า มีข้อมูลสำคัญๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในตลาดเก่าห้องมากมาย เริ่มจากการแนะนำประวัติความเป็นมาของตลาดแห่งนี้ จากนั้นก็เป็นสถานที่เด่นๆ อย่างเช่น หอดูโจร สินค้าท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวไทยพวน นอกจากนี้ยังได้นำเสนอถึงการใช้เป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร รายการทีวี มิวสิควิดีโอ อาทิ ลอดลายมังกร อยู่กับก๋ง แม่เบี้ย ฯลฯ ส่วนรายการโทรทัศน์ก็เป็นการถ่ายทำรายการสารคดีต่างๆ โดยมีเนื้อหาที่เป็นภาพถ่ายเบื้องหลังในขณะทำการบันทึกเทปและการออกอากาศ(On air) ซึ่งมีทีมงานเป็นกองถ่ายภาพยนตร์และละครเป็นสื่อที่ต้องการยืนยันว่าสถานที่แห่งนี้เคยถูกใช้ให้เป็นสถานที่ถ่ายทำมาก่อน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สัญลักษณ์วารสาร

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- ภาพ “หอดูใจ”	- สถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมที่มีความสำคัญสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ให้คนเข้าไปสังเกตและเฝ้าระวังโจรที่จะบุกเข้ามาปล้นตลาด
	- ภาพสถานที่ท่องเที่ยวและ”สถานที่สำคัญต่างๆ	- ย้ำให้เห็นถึงความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวแบ่งเป็นหมวดหมู่ต่างๆ เช่น ศาลเจ้า บ้านเก่าห้อง รวมทั้งภาพกิจกรรมที่เทศบาลได้ดำเนินการจัดงานต่างๆ
	- ข้อความที่เป็นรายละเอียดทั้งหมดของแผ่นพับ	- พยายามบอกถึงลักษณะเด่นๆ ของตลาดเก่าห้อง โดยแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ต่างๆ ชัดเจน เช่น ความเป็นมา หอดูใจ รวมถึงการแนะนำย่านการค้าจังหวัดตลาดเก่าห้อง
	- ข้อความ “ตลาดเก่าห้อง 100 ปี” รูปแบบจีน	- ตอกย้ำความสำคัญของชื่อและการเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมจีน
	- ข้อความ “สถานที่ถ่ายทำละคร ภาพยนตร์...”	- ความโดดเด่นของสถานที่ที่ทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและความงามของสถาปัตยกรรม
	- ภาพ “เบื้องหลัง” การถ่ายทำภาพยนตร์	- เป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ มีเสน่ห์ให้ชวนให้หลงใหลและอยากมาท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตลาดเก่าห้องมีความมั่งคั่งทางด้านวัฒนธรรมและจารีตประเพณี
	- กราฟิกรูปฟิล์มภาพยนตร์	- ตอกย้ำว่าเป็นสถานที่สำคัญและมีความโดดเด่นทางด้านความสวยงามของสถานที่เหมาะแก่การถ่ายทำภาพยนตร์และละคร
	- โทนพื้น “สีน้ำตาล” ออกแนวซีเปีย	- เน้นถึงความเก่าแก่คลาสสิก ดูย้อนไปอดีตที่สื่อถึงคุณค่าในของเก่าๆ โบราณๆ

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ นั่นคือ มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าและเต็มไปด้วยเรื่องราวให้หาค้นหา ทั้งนี้จะเห็นได้จากการใช้รูปสัญลักษณ์ที่เป็นสถานที่สำคัญ ในตลาด เช่น ภาพถ่าย หอดูโจร บ้านเก่าห้อง ศาลเจ้าที่เป็นที่สักการะบูชา หรือแม้กระทั่งภาพถ่าย “เบื้องหลัง” การถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร รายการโทรทัศน์ต่างๆ เป็นตัวแทนในการสื่อความหมาย โดยเฉพาะในด้านของการออกแบบโดยรวมแล้วพบว่า ใช้แนวคิดในเรื่องของ “บรรยากาศย้อนยุค” เป็นรูปแบบในการสร้างเรื่องราวให้ดูน่าสนใจและติดตาม ประกอบกับมีการใช้ภาพถ่ายที่เป็นภาพเบื้องหลังการผลิตรายการโทรทัศน์มาต่อกย้ำให้เห็นว่าสถานที่แห่งนี้ในอดีตเคยถูกใช้เป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์และละครมาก่อน ซึ่งย่อมแสดงให้เห็นว่าชุมชนตลาดเก่าห้องนี้มีสถานที่ที่สวยงามและเป็นแหล่งรวมของเก่าๆ มากมาย อีกทั้งยังเต็มไปด้วยร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่า

สำหรับการใช้โทน “สีน้ำตาล” มาเป็นสีพื้นนั้น ในเชิงสัญลักษณ์นั้นมองว่าเป็นสีที่แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศเก่าๆ แบบดั้งเดิม เมื่อมองดูรวมๆ แล้วทำให้หวนนึกถึงบรรยากาศในอดีตเก่า เช่น ร้านขายกาแฟโบราณ วิถีชีวิตริมน้ำ หรือการทำขนมไทยโดยใช้กรรมวิธีการผลิตแบบเน้นธรรมชาติคือไม่ใช้สารกันบูด ฯลฯ จากภาพที่ปรากฏจึงตีความได้ว่าผู้ออกแบบต้องการที่จะสื่อถึงความเก่าแก่(อายุร้อยกว่าปี) ให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจได้รับรู้คุณค่าของสถานที่แห่งนี้ ซึ่งเป็นอรรถรสทางด้านการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยวทั่วไปอยากสัมผัส ดังเช่นในคำขวัญที่ระบุไว้ในตอนท้ายของวารสารว่า **“มนตร์เสน่ห์สองฝั่งคลอง เก้าห้องตลาดร้อยปี จันอัปติ กระทิงตั้ง เทศกาลบั้งไฟไทยพวน เก้าแก้วล้นหอดูโจร”**

1.3 ตำนาน “ตลาดเก่าห้อง”

ตลาดเก่าห้อง เป็นแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรีที่ได้รับความสนใจจากผู้คนและนักท่องเที่ยวทั่วไป ภายในตัวตลาดจะประกอบไปด้วย 3 ตลาด คือ ตลาดบน ตลาดกลาง และตลาดล่าง ซึ่งตลาดบนและตลาดกลางมีอายุประมาณ 74 ปี ส่วนตลาดล่างจะมีอายุมากที่สุดคือประมาณ 104 ปี จากลักษณะร่องรอยที่ดูเก่าแก่และดั้งเดิมของตลาดได้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเรือนแถวไม้สองชั้นแบบโบราณซึ่งได้ถูกสร้างขึ้นจนมีอายุกว่าร้อยปีถือว่าเป็นสถานที่สำคัญอย่างมากสำหรับตลาดแห่งนี้ เนื่องจากประวัติความเป็นมาของตลาดเกิดมาจากเรื่องเล่าที่เล่าสืบทอดกันต่อๆ มาจนปัจจุบันได้กลายเป็น “ตำนาน” ที่ถูกเล่าขานสู่รุ่นแล้วรุ่นเล่า ใครๆ ที่อาจจะเคยได้ยินชื่อเสียงมาบ้างเล็กๆ น้อยๆ ก็อยากจะมาสัมผัสว่าแท้ที่จริงแล้วตลาดเก่าห้องเป็นอย่างไรกันแน่ เช่น มีห้องอยู่จำนวน 9 ห้อง หรืออย่างไร

สำหรับตำนานตลาดเก่าห้อง อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี ถือเป็นตลาดเก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี ในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำที่มีความสำคัญกับผู้คนในสมัยนั้นค่อนข้างมาก ขณะเดียวกันก็เป็นชุมชนริมสองฝั่งแม่น้ำท่าจีนที่มีประชาชนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอาศัย

ภาพประกอบที่ 1 เรือนแถวไม้แบบสองชั้นในตลาดเก่าห้อง

ทรัพยากรทางธรรมชาติรอบๆ ตัวเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงชีวิต ส่วนประเด็นที่น่าสนใจ ก็คือ คำว่า “เก่าห้อง” นั้น นำมาจากชื่อของบ้านเก่าห้อง ที่สร้างขึ้นโดยนายบุญรอด เหลียงพานิช หรือเจ้าแก้ว ฮง ชาวจีนผู้มีอาชีพค้าขายและรับเหมาก่อสร้าง และได้แต่งงานกับนางแพซึ่งเป็นหลานของขุนกำแหงฤทธิ์ โดยได้ทำการค้าขายสินค้าใน “แพ” ที่สร้างขึ้นในบริเวณแม่น้ำท่าจีน และต่อมาในปี พ.ศ. 2467 โจรได้บุกปล้นแพของนายบุญรอด และได้ทำการประทุษร้ายนางแพจนถึงแก่ชีวิต จากนั้นไม่นานเจ้าแก้วบุญรอดก็ได้สมรสใหม่กับ “นางส้มจิ้น” และเริ่มทำการขายกิจการเรื่อยมาจนสุดท้ายได้ย้ายกิจการทางการค้าของตนเองทั้งหมดมาค้าขายสินค้าบนบกจนกระทั่งกลายเป็นตลาดขึ้นมา ทั้งนี้ได้นำเอาชื่อบ้านเก่าห้องดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อ “ตลาดเก่าห้อง” อย่างไรก็ตามบ้านเก่าห้องของขุนกำแหงฤทธิ์ที่ถูกนำมาตั้งเป็นชื่อตลาดนั้นอยู่ตรงข้ามกับตัวตลาดในปัจจุบันนี้ ซึ่งเดิมที่ได้ปลูกเป็นเรือนไทยฝาประกัน ใต้ถุนสูง อยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีน และภายในบ้านนั้นแบ่งย่อยออกเป็น 9 ห้อง คือ

ห้องที่ 1 ห้องรับแขกที่มาติดต่อ

ห้องที่ 2 ห้องเก็บหลักฐานภาษีอากรสวยต่างๆ

ห้องที่ 3 ห้องเก็บรักษาตำรายาแผนโบราณ

ห้องที่ 4 ห้องดูฤกษ์ยาม พิธีกรรมต่างๆ

ห้องที่ 5 ห้องเก็บรักษาตำราฤกษ์ตัดตน ตำรานวดแผนโบราณ

ห้องที่ 6 ห้องกักขังผู้กระทำความผิดลหุโทษต่างๆ มีโซ่ตรวนไว้ล่าม

ห้องที่ 7 ห้องเก็บสิ่งของพัสดุและเครื่องใช้

ห้องที่ 8 ห้องนอน

ห้องที่ 9 ห้องครัว

จากนั้นนายบุญรอดได้ทำการค้าขายจนมีกิจการที่รุ่งเรืองและเติบโตขึ้นเรื่อยๆ และต่อมา นายบุญรอดได้สร้างหอจอร์จขึ้นมา ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมไทยกับจีนที่มีชื่อเสียงในปัจจุบันค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะมาเยี่ยมชมยังสถานที่แห่งนี้

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ตำนานตลาดเก่าห้อง

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
ตำนาน ตลาดคำว่า “เก่าห้อง” นั้น นำเอา มาจากชื่อของบ้านเก่าห้องที่สร้างขึ้น โดยนายบุญรอด เหลียงพานิช หรือ เจ้าแก “อง” ชาวจีนผู้มีอาชีพค้าขาย และรับเหมาก่อสร้างและได้แต่งงาน กับนางแพซึ่งเป็นหลานของขุน กำแหงฤทธิ์ โดยได้ทำการค้าขาย สินค้าใน “แพ” ที่สร้างขึ้นในบริเวณ แม่น้ำท่าจีน ต่อมาในปี พ.ศ. 2467 จอร์ได้บุกปล้นแพของนายบุญรอด และได้ทำการประทุษร้ายนางแพ จนถึงแก่ชีวิต จากนั้นไม่นานเจ้าแก บุญรอดก็ได้สมรสใหม่กับนางส้มเงิน และเริ่มทำการขายกิจการเรื่อยมา จนสุดท้ายได้ย้ายกิจการทางการค้า ของตนเองทั้งหมดมาค้าขายสินค้า บนบกจนกระทั่งกลายเป็นตลาด ขึ้นมา ทั้งนี้ได้นำเอาชื่อบ้านเก่าห้อง ดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อ “ตลาดเก่า ห้อง” โดยมีลักษณะเป็นเรือนไม้หลัง แบบฝาเพ็ญ อย่างไรก็ตามบ้านเก่า ห้องของขุนกำแหงฤทธิ์ที่ถูกนำมา ตั้งเป็นชื่อตลาดนั้นอยู่ตรงข้ามกับตัว ตลาดในปัจจุบันนี้ ซึ่งเดิมที่ได้ปลูก เป็นเรือนไทยฝาประกัน ใต้ถุนสูง อยู่ บริเวณริมแม่น้ำท่าจีน และภายใน บ้านนั้นแบ่งย่อยออกเป็น 9 ห้อง	- นายอง ผู้สร้างตลาดเป็น ชาวจีน อาชีพค้าขาย - ปี พ.ศ. 2467 - การค้าขายบนแพ - การแต่งงาน	- คนจีน(วัฒนธรรมจีน) เป็นคนมีความมึมนะ อดทน ฯลฯ - อดีตที่ยาวนาน และเก่าแก่ - ใกล้ชิดกับธรรมชาติ และแสดงถึงสภาพวิถี ชีวิตของผู้คนในอดีตที่มีดูเรียบง่าย - การเริ่มต้นในการสร้างฐานะและครอบครัว
	- นางแพถูกประทุษร้ายจน ถึงแก่ชีวิต แต่นายองก็ยัง ตั้งหน้าตั้งตาทำมาหากิน	- ความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ และการไม่ย่อท้อ ต่อโชคชะตาในชีวิตที่ผ่านมา
	- การแต่งงานใหม่กับนาง ส้มเงิน	- การเริ่มต้นชีวิตใหม่ ซึ่งเป็นธรรมชาติของ มนุษย์ที่จะต้องมีการช่วยกันทำกิน
	- เปลี่ยนจากการค้าขายใน แพมาสร้างตลาดบนบก	- เป็นคนที่มีหัวคิดก้าวหน้า รู้จักพัฒนา ธุรกิจของตนเองให้เติบโตใหญ่ขึ้น และ กล้าตัดสินใจ(เสี่ยง) เป็นผู้นำ
	- บ้านของขุนกำแหงฤทธิ์ มีห้องย่อยถึง 9 ห้อง	- การมียศถาบรรดาศักดิ์ มีหน้ามีตา และ เป็นผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูง
	- นายองได้นางแพเป็นภรรยา ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลานของขุน กำแหงฤทธิ์	- การเกี่ยวข้องกับผู้มียศถาบรรดาศักดิ์

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ตำนานตลาดเก่าห้อง(ต่อ)

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- เรือนไม้เก่าแบบฝาเพี้ยม ที่อยู่ในตัวตลาด	- ความเก่าแก่ที่เป็นตำนาน และเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมจีน
	- การสร้างตลาดบนบก	- ความมั่นคง ถาวร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการ วางแผนในอนาคต
	- โจรปล้น	- เป็นเรื่องที่ระทึกขวัญ ตูตื้นตันและน่ากลัว

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสื่อพื้นบ้านที่เป็นตำนานหรือเรื่องเล่า ได้แฝงเร้นไปด้วยความหมายและค่านิยมทางสังคมบางอย่างที่ถูกถ่ายทอดจากเรื่องเล่าผ่านตัวบุคคล เหตุการณ์ รวมทั้งพฤติกรรม ฯลฯ ที่ได้ปรากฏในตำนาน ซึ่งเมื่อตีความหมายโดยรวมแล้วพบว่า ตลาดเก่าห้องแห่งนี้ได้ถือกำเนิดขึ้นมาจากเรื่องเล่าในอดีตของชายชาวจีนคนหนึ่งที่มีอาชีพค้าขายในแพริมน้ำและต่อมาได้แต่งงานมีครอบครัวจากนั้นก็ย้ายมาประกอบอาชีพค้าขายบนบก และนำชื่อของบ้านเก่าห้องที่อยู่ริมน้ำแม่จันมาตั้งเป็นชื่อตลาดเก่าห้องจนมีกิจการที่ร่ำรวยและเป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องราวทั้งหมดได้แสดงให้เห็นถึงความมีเมตตา ก้าวทันสติใจ และการเป็นผู้ยึดมั่นในอุดมการณ์ในการกระทำใดๆ สักอย่างให้ประสบความสำเร็จ ในขณะที่ชื่อตลาดก็เป็นการนำเอาบ้านเก่าห้องซึ่งเป็นของคบดีชั้นผู้ใหญ่ซึ่งภายในบ้านมีห้องอยู่ถึง 9 ห้อง มาตั้งเป็นชื่อตลาด นับเป็นการเรียงร้อยเรื่องราวที่ดูน่าสนใจ และน่าติดตาม โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่โจรได้เข้าปล้นและทำร้ายนางแพจนกระทั่งเสียชีวิต เมื่อคนทั่วไปได้ฟังก็พลอยตื่นเต้น และดูมีความสูญเสียไปกับเรื่องราวนั้นด้วย

2. สื่อพื้นบ้านที่เป็นพฤติกรรม

การวิเคราะห์สื่อพื้นบ้านที่เป็นพฤติกรรม นับเป็นสื่ออีกประเภทหนึ่งที่มีความน่าสนใจและในงานวิจัยเรื่องนี้ได้ศึกษาสื่อพื้นบ้านที่เป็นพฤติกรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กรรมวิธีการผลิตแบบ “มือทำ”

ในชุมชนตลาดเก่าห้อง สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งนอกเหนือไปจากสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถานที่สำคัญแล้ว ในเรื่องของอาหารการกินที่ตลาดแห่งนี้ก็มีความโดดเด่นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน โดยเฉพาะ กรรมวิธีการผลิตที่อาศัย “มือทำ” ไม่เน้นพึ่งพาเทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตมากนัก หากแต่จะเน้นไปที่ขั้นตอนการลงมือทำเองโดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นปัจจัยในการผลิต เช่น กรณี ร้านขายเป็ยจะใช้เตาอบที่มีใช้ในชุมชนทั่วไปอบขนมแทนเครื่องอบในระบบอุตสาหกรรมที่เน้น

การผลิตคราวละมาก (Mass Production) หรือถ้าเป็นในกรณีร้านขายขนมไทยกระบวนการผลิตก็จะใส่ใจกับวัตถุดิบที่ต้องมีการคัดสรรสิ่งที่ดีๆ มาใช้ในการทำขนม เช่น มะพร้าวก็ต้องชูดเองแบบสดๆ จะไม่นิยมซื้อมะพร้าวที่ทำสำเร็จรูปแล้วมาใช้ในการทำขนม ซึ่งทั้งหมดถือว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพิถีพิถันและประณีตใส่ในทุกขั้นตอนของการผลิตจนทำให้สินค้ามีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป และด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ขนมที่ทำเสร็จจากตลาดแห่งนี้มีรสชาติที่อร่อยถูกปากและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะขนมที่ขึ้นชื่อของตลาดเก่าห้องซึ่งมีอยู่หลายชนิดด้วยกัน เช่น ขนมเปียะ ขนมไข่ปลา ขนมเปียกปูน กระจ่างฟ้า ฯลฯ

นอกจากนี้พฤติกรรมอย่างหนึ่งที่เป็นเหมือนแรงจูงใจให้คนเดินทางมาท่องเที่ยวตลาด ก็คือ “การทำไป-ขายไป” ซึ่งได้เปิดโอกาสให้ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวได้ “เห็น” ขั้นตอนหรือกรรมวิธีในการผลิตกันแบบสดๆ ที่อย่างน้อยก็ช่วยสร้างความมั่นใจว่า “สด” และ “ใหม่”

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์สัญลักษณ์กรรมวิธีการผลิตแบบมือทำ

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- การใช้มือทำแทนการใช้เครื่องจักร	- การอนุรักษ์นิยม การผลิตแบบดั้งเดิม - ความมีคุณค่า ประณีตศิลป์ และไม่เน้นการผลิตจำนวนมากๆ
	- ทำสดๆและขายที่หน้าร้าน - ลักษณะการนั่งด้วยเตาไฟ	- สร้างความมั่นใจให้ลูกค้าว่าใหม่ สด และเป็นของที่มีคุณภาพทำจากผู้ขายโดยตรง - ความเป็นธรรมชาติ ดูมีเสน่ห์ เป็นวิธีการผลิตแบบพื้นบ้าน
	- การใช้ฟืนแทนแก๊ส	- การผลิตแบบเรียบง่าย และพึงพิงธรรมชาติ - รวมทั้งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร
	- ใช้แรงงานในครอบครัว	- วิธีการผลิตแบบพอกินพอใช้ และเศรษฐกิจแบบพอเพียง
	- สภาพการวางขายสินค้า	- เน้นตามความสะดวก ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว และเปิดโอกาสให้ลูกค้ามองเห็นถึงกรรมวิธีการผลิตที่อยู่ภายในร้านได้ง่าย

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสัญญาณที่สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมการค้าขาย ในลักษณะการลงมือทำกันแบบสดๆ การใช้แรงงานในครอบครัวแทนการจ้างลูกจ้าง หรือแม้แต่การใช้มือ ทำแทนการใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ก็นับเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งทั้งหมดได้สื่อถึงความมีเสน่ห์ใน วิธีการผลิตแบบพื้นบ้านดั้งเดิมที่ต้องอาศัยกรรมวิธีง่ายๆ และทรัพยากรรอบๆ ตัวมาประยุกต์ใช้ในการผลิต โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวหรือลูกค้าสามารถมองเห็นถึงการผลิตภายในร้านได้อย่างสะดวก ก็นับว่าเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวได้

นอกจากนี้พฤติกรรมการผลิตที่ใช้พื้นและเตาถ่านแทนการใช้แก๊สยังได้สื่อถึงความ สมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็ตีความได้ว่าผู้ขายมีวิธีการผลิตที่อยู่บนพื้นฐานของความเกื้อกูลกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ซึ่งนั่นก็คือจุดสนใจอย่างหนึ่งในวัฒนธรรมการท่องเที่ยว แบบท้องถิ่นหรือพื้นบ้าน นั่นเอง

2.2 การพิมพ์ด้วยระบบ “ดั้งเดิม”

สิ่งที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับอย่างหนึ่งของชุมชนตลาดเก่าห้อง ก็คือ “โรงพิมพ์เก่า” ที่ ขณะนี้ยังคงใช้ระบบการพิมพ์โดยอาศัยวิธี “การเรียงพิมพ์ด้วยมือ” หรือที่เรียกว่า “เล็ทเตอร์เพลส” ในการจัดพิมพ์หนังสือหรือสิ่งพิมพ์อยู่ โดยกระบวนการเรียงพิมพ์จะต้องใช้ทักษะความชำนาญของผู้เรียง ทำให้ต้องอาศัยเวลาในการผลิตที่ค่อนข้างจะยาวนาน ระบบนี้เป็นการพิมพ์แบบดั้งเดิมที่ปัจจุบันไม่ค่อย มีผู้ใช้นิยมใช้มากนัก เนื่องจากได้เปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาทำการผลิต เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ กราฟิกมาดำเนินการออกแบบและจัดพิมพ์แทน ทำให้ผลงานมีความสวยงามและรวดเร็วเป็นอย่างมาก และด้วยเหตุที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้นักจึงทำให้โรงพิมพ์แห่งนี้กลายเป็นที่สนใจของผู้คนทั่วไปที่ต้องการอยาก มาชมวิธีการพิมพ์หนังสือด้วยระบบเก่าที่ได้เคยใช้ในอดีต ซึ่งมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและยุ่งยากกว่า

ปัจจุบันโรงพิมพ์แห่งนี้ยังเปิดให้บริการพิมพ์เอกสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น การ์ดงาน บวช งานแต่งงาน ซองกุฐินและผ้าป่า ตลอดจนสิ่งพิมพ์อื่นๆ ตามที่ลูกค้าต้องการ การดำเนินกิจการโรง พิมพ์นี้ได้สร้างความน่าใจให้กับผู้มาเที่ยวชมเป็นอย่างมาก ซึ่งทางเจ้าของร้านก็จะให้บริการคำแนะนำและ เล่าถึงเรื่องราวตลอดจนความเป็นของโรงพิมพ์ด้วยความยิ้มแย้มเสมอ

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์สัญญาณการพิมพ์ด้วยระบบดั้งเดิม

รูปสัญญาณ(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- การทำต้นฉบับต้องใช้มือทำ ในการเรียงตัวอักษรแทนที่ จะใช้คอมพิวเตอร์	- การผลิตแบบเก่า ดั้งเดิม ต้องใช้ทักษะฝีมือ และเวลาในการผลิตมากกว่าในปัจจุบัน ซึ่ง อาจจะทำให้ดูมีเสน่ห์และน่าสนใจ
	- ตัวเครื่องมีระบบกลไกการ ผลิตที่ไม่มีความซับซ้อน	- การเป็นเทคโนโลยีเก่าแก่ ไม่ทันสมัย ดูเรียบง่าย ซึ่ง
	- ไม่มีระบบอัตโนมัติ	- การอนุรักษ์นิยม ไม่เน้นความสะดวกมากนัก
	- การทำงานของเครื่องยังต้อง อาศัยคนร่วมในการผลิต	- ยังต้องอาศัยทักษะฝีมือของคนร่วมด้วย ไม่ ใช้ฟังก์ชันเครื่องจักรเพียงอย่างเดียว
	- พิมพ์ได้ในปริมาณไม่มาก	- เป็นการใช้นโยบายเก่าที่ไม่สูงมากนัก
	- ชิ้นส่วนของเครื่องจักรส่วน ใหญ่เป็นเหล็กและโลหะ	- เป็นเครื่องจักรในอุตสาหกรรมแบบเก่า ต่าง จากสมัยปัจจุบันที่ใช้วัสดุอื่นทดแทนเหล็ก ซึ่งความคงทนอาจจะไม่สูงพอ

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสัญญาณที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการผลิตแบบดั้งเดิมที่ต้องอาศัยทักษะฝีมือและความประณีตของคนในการผลิตเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถสื่อให้เห็นภาพของความเก่าแก่ และแนวคิดด้านการอนุรักษ์นิยมซึ่งได้สะท้อนให้เห็นจากพฤติกรรมในกระบวนการพิมพ์ดังกล่าวที่ปัจจุบันยังคงใช้อยู่ จึงนับเป็นสีสันที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมได้เป็นอย่างดี

สำหรับในกระบวนการผลิตงานพิมพ์โดยใช้ระบบนี้ จะต้องอาศัยความชำนาญในการเรียงพิมพ์ตัวอักษร เนื่องจากเวลาเรียงพิมพ์ตัวอักษรมันจะต้องกลับด้านซึ่งทำให้อ่านค่อนข้างยาก ผู้ทำต้องมีความคุ้นเคยและทักษะเฉพาะตัวจึงจะสามารถเรียงพิมพ์ด้วยวิธีนี้ได้ ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นถึงความละเอียดและประณีตของคนทำเป็นอย่างมาก และจุดนี้เองที่เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยวหรือคนทั่วไปอยากมาชมเพื่อดูเครื่องพิมพ์รวมทั้งวิธีการพิมพ์หนังสือในระบบนี้ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันหาได้ค่อนข้างยาก

2.3 ประเพณีการไหว้ศาลเจ้า

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ตลาดเก่าห้องแห่งนี้มีชาวจีนเป็นผู้บุกเบิกและสร้างตลาดขึ้นมา ซึ่งมีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปี โดยทั่วไปก็ย่อมจะพบเห็นร่องรอยวัฒนธรรมจีนที่เก่าแก่และเป็นมรดกอันทรงคุณค่า เช่น ประเพณีการไหว้เจ้าที่ชาวจีนแห่งนี้ได้สืบทอดกันมาเป็นประจำทุกปี นับเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมที่ตั้งมาอย่างหนึ่งของตลาดเก่าห้อง ในแต่ละปีจะมีผู้เข้ามาร่วมงานกันอย่างมากมาย ซึ่งภายในงานจะมีกิจกรรมการเช่นไหว้ที่ยิ่งใหญ่ รวมทั้งมีโหรสพด้วยเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ประเพณีการไหว้ศาลเจ้า

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- ศาลเจ้า	- ตัวแทนวัฒนธรรมทางความเชื่อของจีน - สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่เคารพบูชา
	- การไหว้เจ้าทุกๆ ปี	- ความสม่ำเสมอ ต่อเนื่องจนเป็นประเพณี - ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ
	- การจัดพิธีการไหว้เจ้า	- ความสนุกสนาน - เป็นการสร้างความสนใจอย่างหนึ่งให้นักท่องเที่ยว - เป็นลักษณะการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน อย่างหนึ่ง

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีการไหว้ศาลเจ้า ซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งของชุมชนชาวตลาดเก่าห้องที่ได้สืบทอดและปฏิบัติกันมา หากมองในกรอบทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยาก็จะพบว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสื่อให้เห็นถึงคุณค่าความหมายในพิธีกรรมการไหว้เจ้าที่ได้ยึดถือและปฏิบัติกันมาจนกลายเป็นประเพณีประจำปีของตลาดแห่งนี้ อีกทั้งยังสื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมความเชื่อของคนจีนที่มีต่อบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว โดยเฉพาะเรื่องของ “ความกตัญญู” รู้คุณ ซึ่งโดยปกติทั่วไป “ชาวจีน” จะเคร่งครัดในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

สำหรับในมุมมองของการท่องเที่ยว พฤติกรรมที่เกิดขึ้นนับเป็นสีสันที่ใช้ในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชม เนื่องจากภายในงานจะมีการแสดงทางวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ซึ่งในหลายกิจกรรมนั้นเกี่ยวกับการสร้างความบันเทิง รวมทั้งจะมีสินค้าจากร้านค้าต่างๆ นำเอาของมาแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ โดยในแต่ละปีก็จะมีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ซึ่งในจุดนี้เองทำให้เชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวยังสถานที่ต่างๆ ภายในตลาดแห่งนี้ด้วย

3. สื่อพื้นบ้านที่เป็นวัตถุ

การวิเคราะห์สื่อพื้นบ้านในลำดับต่อไป จะเป็นการทำความเข้าใจกับสื่อที่เป็นวัตถุ ดังมีรายละเอียดที่น่าสนใจต่อไปนี้

3.1 ของเก่าเก็บ

ชุมชนตลาดเก่าห้อง นับเป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่ขึ้นชื่อว่า เป็นแหล่งรวม “ของเก่าเก็บ” ที่สำคัญในอดีต ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นข้าวของเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ที่เคยเป็นของใช้ของคนในอดีต เช่น เฟอร์นิเจอร์ แวนตา นาฬิกา เงินตรา ตลอดจนเครื่องประดับต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันนับว่าเป็นของที่หาดูยาก และยิ่งนานวันขึ้นจะค่อยๆ สูญหายไปกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ลักษณะของเก่าเก็บที่ทรงคุณค่าเหล่านี้ ไม่เพียงแต่จะถูกจัดเก็บและแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์บ้านเก่าห้องเท่านั้น หากแต่ยังได้ปรากฏอยู่ภายในร้านค้าและเรือนแถวที่มีคนอาศัยอยู่ด้วย เหมือนกับว่าเป็นสิ่งของเครื่องใช้ปกติที่ใช้ในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว อาทิ ม่านซักรอก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ของเก่าเก็บ

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- สิ่งของเครื่องใช้เก่าๆ ในอดีต	- สิ่งของที่หาดูยากในสังคมปัจจุบัน - มีคุณค่าทางด้านจิตใจ - เป็นของโบราณ
	- ของใช้เก่าที่ทำด้วยด้วยมือ	- ทักษะฝีมือทางด้านช่าง - เป็นของที่ใช้มือทำ(Handmade) - วัฒนธรรมของคนเก่าแก่ดั้งเดิม
	- ม่านซักรอก	- ภูมิปัญญาชาวบ้าน - ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว - เป็นสิ่งที่แปลก และดูน่าสนใจ

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์ที่เป็นของเก่าเก็บนั้นซ่อนเร้นไปด้วยความน่าสนใจ มีคุณค่าทางด้านจิตใจ เป็นสื่อที่เชื่อมโยงให้เห็นอดีตโดยการสะท้อนผ่านวัตถุ และยังเป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หาชมยากในสังคมปัจจุบัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ในมุมมองของการท่องเที่ยว นับเป็นประเด็นที่มีความดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างโลกอดีตกับโลกปัจจุบันเข้าด้วยกัน และคราวใดที่ได้มีโอกาสพบเห็นหรือสัมผัสก็ทำให้หวนนึกถึงบรรยากาศเก่าๆ ในอดีตที่ผ่านมาเสมอ

3.2 หอดูโจร

หอดูโจร นับเป็นสถาปัตยกรรมเก่าแก่อย่างหนึ่งที่ยังคงสร้างความโดดเด่นให้กับตลาดแห่งนี้ เนื่องจากไม่เพียงแต่เป็นวัตถุหรือโบราณสถานเท่านั้น หากแต่ยังได้เป็นตำนานหรือเรื่องเล่าที่สืบทอดกันมาจนกลายเป็นที่รู้จักหรือสัญลักษณ์ของตลาดเก่าห้อง ซึ่งปัจจุบันหากใครได้มีโอกาสมาท่องเที่ยวที่ยังตลาดเก่าห้องก็มักจะเข้ามาสัมผัสกับสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมไทยเสมอ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังตลาดแห่งนี้นอกจากจะมาชมหอแล้วยังอยากจะรับฟังเรื่องเล่าที่เป็นตำนานด้วย

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์สัญลักษณ์หอดูโจร

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
เรื่องเล่า หอดูโจรได้ถูกสร้างขึ้นโดยนาย บุญรอด เหลียงพานิช หรือเจ้าแก่ง เจ้าของตลาด จุดประสงค์ของการ ก่อสร้าง ก็คือ ใช้เป็นสถานที่ป้องกัน โจรผู้ร้ายจะมาปล้นหมู่บ้านโดย ภายในจะจัดให้มีเวรยามประจำอยู่ ภายในป้อม ซึ่งในแต่ละด้านจะเจาะ รูหรือช่องไว้สำหรับส่องดูโจรผู้ร้าย และให้ปืนสามารถส่องออกมาได้เพื่อ จะได้ใช้ยิงโจรต่อสู้กับผู้ร้ายที่จะเข้า มาปล้น โดยในสมัยนั้นมีโจรผู้ร้าย ชุกชุมมาก มีการปล้นสะดมกันเป็น ประจำ และหนึ่งในนั้นก็มีเสือดำและ เสืออมเหศวรเป็นโจรที่มีชื่อเสียงมาก มักจะชอบมาปล้นตลาดเก่าห้องแห่ง นี้ แต่เมื่อได้ทำการสร้างหอดูโจรขึ้น สำเร็จ เมื่อปี พ.ศ. 2477 ตลาดแห่ง นี้ก็ไม่เคยมีประวัติโดนโจรปล้นอีกเลย ประชาชนจึงได้อยู่กันอย่างสงบสุข และร่มเย็น หอดูโจรแห่งนี้นับเป็นสิ่ง ก่อสร้างที่ทำด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ใช้เวลาสร้าง 1 ปีเศษ หอดูโจรแห่งนี้ มีลักษณะเป็นป้อมก่ออิฐถือปูนซึ่งเป็น สถาปัตยกรรมจีนผสมไทยที่ดูน่าสน ใจและมีอายุที่เก่าแก่	- อาคารเก่าที่มีลักษณะ ของสถาปัตยกรรมจีน - สร้างปี พ.ศ.2477 - ที่ผนังเจาะรูเพื่อให้ปืนส่อง ออกมาได้ทั้ง 4 ด้าน - สมัยก่อนมีการปล้นสะดม กันอยู่บ่อยๆ - คนที่ทำหน้าที่เวรยาม - “เสือดำ เสืออมเหศวร” จอมโจรชื่อดังในสมัยนั้น - สร้างปี พ.ศ.2477 จนมา ถึงปัจจุบันก็ยังคงอยู่	- อดีตที่ยิ่งใหญ่ - ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ - สถาปัตยกรรมแบบจีนโบราณ - ความเก่าแก่ และมีมนต์ขลัง - ภูมิปัญญาชาวบ้าน - ความห่างไกลจากศูนย์กลาง - การดูแลของทางราชการยังไม่ทั่วถึง - มีความกล้าหาญและเสียสละ - เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ ซึ่งเป็น ขุนโจรชื่อดังในอดีตที่เต็มไปด้วยเรื่องเล่า อันน่าผจญภัยและตื่นเต้น - การเห็นในคุณค่าที่มีอยู่ - การอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสัญญาหอดูโจร นั้น นอกจากจะทำหน้าที่เป็นสื่อวัตถุที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อันเก่าแก่แล้ว ยังได้แฝงเร้นถึงความเป็นสถาปัตยกรรมที่มีอายุมาอย่างยาวนาน แสดงถึงความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีนซึ่งได้รับการตัวโครงสร้างของอาคารที่มีลักษณะเป็นแบบจีนปรากฏอยู่ ในส่วนของผนังทึบสีดำที่ป็นสามารถส่องออกมาได้นั้นก็เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี ประกอบกับเป็นสิ่งก่อสร้างที่ใช้สำหรับการป้องกันโจรผู้ร้ายในสมัยนั้นก็ยังแสดงให้เห็นถึงการตกอยู่ในท่ามกลางอันตราย (ไม่มีทางการเข้ามาช่วยเหลือเนื่องจากบางหมู่บ้านในสมัยก่อนมีการคมนาคมยังไม่ค่อยสะดวก) จนกระทั่งชาวบ้านในตลาดต้องลงทุนสร้าง “ระบบการป้องกันภัย” ให้ตัวเอง

เมื่อวิเคราะห์ความหมายโดยรวมแล้ว สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ หอดูโจร เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งที่ผ่านมาเวลา เต็มไปด้วยเรื่องเล่าที่น่าสนใจ โดยเฉพาะเกี่ยวกับ การผจญภัย การต่อสู้ป้องกันตัวของชาวบ้านในอดีตซึ่งทั้งหมดได้แสดงให้เห็นถึง ความกล้าหาญและเสียสละของคนในยุคก่อน โดยผ่านการเล่าเรื่องต่อๆ กันมาจนกลายมาเป็นตำนานที่น่าสนใจ และในที่สุดก็เป็นสัญลักษณ์ของตลาดเก่าห้องแห่งนี้ด้วย ทั้งนี้จะเห็นว่าในสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ของตลาดเก่าห้องจะมีภาพ “หอดูโจร” ปรากฏอยู่เสมอ

3.3 อาหารและขนมไทย

ในตลาดเก่าห้อง ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งที่น่าจะเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวก็คือ มีร้านอาหารและขนมไทยที่อร่อย และเป็นที่รู้จักมีชื่อเสียงอย่างมาก เนื่องจากของกินต่างๆ ที่ทำมาจากตลาดแห่งนี้ผู้ทำหรือผู้ขายจะมีความพิถีพิถันในเรื่องของการทำเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมวัสดุหรือของที่จะทำต้องได้คุณภาพ คือ มีความสด ใหม่ และเป็นการผลิตวันต่อวัน หรือไม่มากเหมือนในระบบอุตสาหกรรม อาหารที่ขึ้นชื่อ ก็คือ ราดหน้า ผัดซีอิ๊ว กวยเตี๋ยว ส่วนขนมที่เป็นที่ขึ้นชื่อก็คจะมีขนมเปี๊ยะ กระทู้ฟัพ ขนมไข่ปลา ขนมกล้วย ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดค่อนข้างเป็นที่นิยมและรู้จักของผู้คนในบริเวณนั้นเป็นอย่างดี โดยลักษณะของการทำนั้นจะเน้นทำในปริมาณไม่มากนัก และจะใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ซึ่งในการทำก็จะอาศัยกระบวนการผลิตที่ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมากนัก แต่จะเน้นไปที่การใส่ใจกับการผลิตเป็นพิเศษ เช่น การเลือกใช้วัสดุที่ดี การใช้เตาถ่านแทนเตาแก๊ส เป็นต้น

ตารางที่ 12 การวิเคราะห์สัญลักษณ์อาหารและขนมไทย

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพร้านเก่าที่มีลักษณะของสถาปัตยกรรมจีน - เปิดขายมานาน - ใช้แรงงานในครอบครัว 	<ul style="list-style-type: none"> - ร่องรอยวัฒนธรรมจีนโบราณ - วิธีการผลิตที่เรียบง่าย - ความเก่าแก่ เป็นที่น่าเชื่อถือ - ความพอเพียง
	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้วัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติ - ลูกค้าย่อมเห็นขั้นตอนการผลิตได้อย่างใกล้ชิด สดๆ - การเลือกสรรวัตถุดิบ 	<ul style="list-style-type: none"> - อนุรักษ์นิยมและการเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ - ความสมบูรณ์ของทรัพยากร - การเปิดเผย ไม่ซ่อนเร้น ซึ่งแสดงถึงความเชื่อมั่นในสินค้า - การเลือกเอาสิ่งที่ดีๆ ให้ - ความเอาใจใส่ และความละเอียดอ่อน
	<ul style="list-style-type: none"> - ผลิตได้ครั้งละน้อยๆ - ใช้ระยะเวลาการผลิตนาน - ใช้เตาฟืนในการทำขนม - ใช้มือประดิษฐ์ประดอย 	<ul style="list-style-type: none"> - คิดแบบพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย - การบ่มเพาะที่ประณีต ทรงคุณค่า - สมถะ เรียบง่าย - คุณค่าทางด้านจิตใจ - ความประณีตศิลป์

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์อาหารและขนมไทยเป็นสื่อวัตถุชนิดหนึ่งที่ถูกใช้ในการติดต่อนักท่องเที่ยว โดยตัวหมายที่เป็นสภาพร้าน ลักษณะการทำ วัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่สื่อความหมายถึงวิธีการผลิตที่อยู่บนพื้นฐานของความเรียบง่าย สมถะ ไม่เน้นขายในปริมาณมากๆ แต่จะเน้นไปที่กระบวนการทำที่มีคุณภาพแทน แม้ว่าจะใช้ระยะเวลาในการผลิตนานกว่าก็ตาม ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีเสน่ห์ที่ชวนให้คนมาเที่ยวชม โดยเฉพาะลักษณะของการวางขายสินค้าที่ไม่มีรูปแบบที่ตายเสมอไปขึ้นอยู่กับความสะดวกสบายและความพอใจของผู้ขายเป็นหลัก

4. สื่อพื้นบ้านที่เป็นอวจนภาษา

หลังจากที่ได้วิเคราะห์สื่อพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต่อไปจะเป็นการทำ ความเข้าใจกับสื่อพื้นบ้านที่เป็นอวจนภาษา ซึ่งในที่นี้ถือว่ามืบทบาทสำคัญอย่างมากกับการส่งเสริมการ ท่องเที่ยว ดังมีรายละเอียดที่น่าสนใจต่อไปนี้

4.1 การจัดและตกแต่งร้านแบบโบราณ

ลักษณะเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งของชุมชนตลาดเก่าห้อง ก็คือ การมีสถานที่ที่ สวยงาม เป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะเรือนแถวไม้สองชั้นที่อยู่ภายในตลาดซึ่งปัจจุบันยังคงเห็นร่องรอย สิ่งของเครื่องใช้เก่าๆ อยู่ภายในบ้าน ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าเสมอ หลายร้านมีการจัดและตกแต่งร้าน ค่าด้วยรูปแบบ “โบราณ” ที่ “ดูเก่าๆ” ก็ยิ่งทำให้สถานที่แห่งนี้มีมนต์เสน่ห์ทำให้นึกถึงอดีตที่เคยผ่าน มา ลักษณะการตกแต่งและจัดร้านแบบย้อนยุคนี้เกิดขึ้นก็เนื่องจากคนในชุมชนรวมทั้งเทศบาล ได้พยายาม ส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้เพื่อให้เป็นจุดสนใจในการท่องเที่ยว และที่ผ่านมาร้าน ค่าในตลาดเก่าห้องแห่งนี้ก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งก็มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิด ของตลาดที่ว่า “ตลาดเก่ากว่าร้อยปี” นั่นเอง อนึ่งรูปแบบการจัดร้านแบบย้อนยุคนี้ นัยหนึ่งก็คือ การสื่อ ถึงคุณค่าในอดีตที่ผ่านมาจากการได้เห็น หรือการได้สัมผัสในสิ่งของเครื่องใช้เก่าๆ นั่นเอง ขณะเดียวกันก็ เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและชื่นชมกับของใช้เก่าๆ อีกด้วย

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์สัญลักษณ์การจัดและตกแต่งร้านแบบโบราณ

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- ของเก่าๆ ที่อยู่ในร้าน	- ทำให้นึกถึงอดีตที่ผ่านมาแล้ว - เป็นของใช้โบราณ ทรงคุณค่าอยู่ในตัวเอง และเป็นสิ่งที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน
	- เรือนไม้สักเก่าๆ	- ความเก่าแก่ ดั้งเดิม - คุณค่าในวัฒนธรรมที่มีมาในอดีต
	- เปิดโอกาสให้ลูกค้าได้เข้า ไกล่และหยิบดูสิ่งของได้	- ความคุ้นเคยและเป็นกันเอง - เปิดประสบการณ์ให้ได้สัมผัสกับอดีต
	- การจัดวางเป็นชุดๆ อย่าง มีระบบแบบแผน	- แสดงแนวคิดในเรื่องนั้นๆ ไม่ปะปนกัน
	- การใช้แสงไฟเข้าช่วยให้ดู โบราณ	- การนำไปสู่บรรยากาศแบบย้อนยุค หรือในอดีตที่ผ่านมาแล้ว

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์เกี่ยวกับการจัดและตกแต่งร้านแบบโบราณ เป็นรูปแบบการสื่อความหมายในเชิงอวัจนภาษาอย่างหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นในสื่อพื้นบ้าน ทั้งนี้เพื่อที่จะต้องการสื่อถึงความ เป็นบรรยากาศเก่าๆ ในอดีตที่ผ่านมา โดยมีตัวหมายที่เป็นของเก่าเก็บร่วมกับการ จัดวางสิ่งของอย่างเป็นระบบและหมวดหมู่เป็นแนวความคิดในการสื่อถึง “บรรยากาศแบบโบราณ” หรือ ย้อนยุค ซึ่งดูแล้วทำให้นึกถึงเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมา เป็นความทรงจำที่ดีๆ และมีคุณค่า ลักษณะการจัด ร้านแบบเก่านี้นี้ยังได้สอดคล้องกับภาพของความเป็น “ตลาดเก่าร้อยปี” เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะมีการ ใช้แสงไฟสีออกเหลืองๆ ภายในร้านค้าเพื่อสื่อถึงความเก่าแก่และดูเป็นอดีตย้อนมแสดงให้เห็นถึงแนวคิด ในเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของสังคมไทยที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งในจุดนี้เองหากวิเคราะห์ แล้วจะพบว่าเจ้าของร้านได้พยายามฉายภาพของความ “เก่าแก่” และ “ดั้งเดิม” ผ่านกระบวนการจัดและ ตกแต่งร้าน

4.2 สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์และละครย้อนยุค

ชุมชนตลาดเก่าห้อง เป็นชุมชนริมน้ำท่าจีนที่มีความเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี ภายในตลาด ประกอบไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญต่างๆ มากมาย และหนึ่งในนั้น ก็คือ การเป็นฉากหรือสถานที่ใน การถ่ายภาพยนตร์ ละคร มิวสิควิดีโอ ตลอดจนรายการโทรทัศน์ชื่อดังต่างๆ มากมาย เนื่องจากเป็นสถานที่ที่สวยงามและเป็นที่ยอมรับของเก่าๆ ในอดีต อีกทั้งยังมีภาพวิถีชีวิตของผู้คนที่ดูเรียบง่าย มีเสน่ห์ และดูมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และที่สำคัญ ก็คือ ความงดงามของสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมไทยที่มีอยู่ในตัว โครงสร้างเรือนแถวไม้สองชั้นนับเป็นสถานที่ที่บรรดาผู้ผลิตภาพยนตร์ ละคร รวมทั้งรายการโทรทัศน์สนใจ ที่จะมาใช้เป็นฉากในการถ่ายทำ ซึ่งนั่นก็แสดงให้เห็นถึงความสวยงามของสถานที่แห่งนี้ เป็นอย่างดี

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์สัญลักษณ์สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์และละครย้อนยุค

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพสถานที่ที่ดูเก่าแก่ และดั้งเดิม - เคยถูกใช้ในการถ่ายทำ ภาพยนตร์และละคร - อยู่ข้างเก่าๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้นึกถึงอดีตที่ผ่านมาแล้ว - มนต์เสน่ห์ของเก่า - สถานที่สวยงาม และมีความน่าสนใจ แสดงให้เห็นว่ามีความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมจน ผู้ผลิตภาพยนตร์เลือกใช้เป็นฉากในภาพยนตร์ - ความเก่าแก่ ดั้งเดิม - คุณค่าในวัฒนธรรมที่มีมาในอดีต

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์เกี่ยวกับสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์และละครแบบย้อนยุค เป็นสื่ออวัจนภาษาที่แสดงออกให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของสถานที่ที่เคยดูยิ่งใหญ่ และเต็มไปด้วยร่องรอยทางประวัติศาสตร์ในอดีตที่น่าจดจำ น่าสัมผัส เช่น ความสวยงามของสภาพทางภูมิทัศน์ที่แผ่เร้นไปด้วยเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมา ผสมผสานไปกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านให้เห็นจากวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งรุ่งเรืองมากกว่า 100 ปี โดยเฉพาะลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมแบบผสมไทยที่ยังคงสวยงามและมีเสน่ห์ในการดึงดูดให้ผู้ผลิตภาพยนตร์และละครเลือกใช้ เป็นฉากหรือสถานที่ในการถ่ายทำ เป็นสิ่งที่ตอกย้ำให้เห็นว่าตลาดเก่าห้องแห่งนี้เต็มไปด้วยวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและน่าจดจำ รวมทั้งเหมาะสมแก่การนำไปถ่ายทอดให้สังคมได้รับรู้ผ่านภาพยนตร์ ละคร ต่างๆ

4.3 ป้ายชื่อตลาดและร้านค้า

ความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่สามารถสร้างการจดจำให้กับตลาดเก่าห้อง ก็คือ กลิ่นอายของความเป็นวัฒนธรรมจีนที่ปะปนอยู่ในชุมชนเก่าแก่แห่งนี้ ซึ่งสามารถรับรู้และสัมผัสได้จากป้ายชื่อตลาดและป้ายชื่อร้านค้าที่ส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบตัวอักษรที่มีลักษณะเป็นลายมือเขียนในภาษาจีน ในขณะที่มีการใช้อักษรจีนควบคู่ไปกับการใช้ตัวอักษรไทยด้วย

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ป้ายชื่อตลาดและร้านค้า

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	- ตัวอักษร“ตลาดเก่าห้อง”	- การบอกชื่อของสถานที่(ตลาด)
	- รูปแบบตัวอักษร	- ลักษณะเป็นตัวอักษรจีน ซึ่งแสดงถึงความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีน
	- ตั้งแสดงอยู่หน้าตลาด	- การบอกกล่าวให้คนทราบตั้งแต่แรกเห็น
	- สีแดง	- เป็นสีแห่งความเป็นมงคล ที่คนจีนมักชอบในงานสำคัญต่างๆ
	- รูปหล่อสิงโตสีทอง	- เป็นสัตว์ที่เป็นมงคล และการแสดงถึงความสง่างามและยิ่งใหญ่
	- วัสดุ“หินอ่อน”ที่ใช้เป็นพื้นตัวอักษร	- ความมั่นคงแข็งแรง - ความเด่น สง่างามและเป็นสิ่งที่ควรคู่กับสิ่งที่เป็นมงคล

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์ที่เป็นชื่อตลาดและชื่อร้านมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมจีน ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นจากบุคลิกของรูปแบบตัวอักษรที่ดูคล้ายกับตัวอักษรเขียนในภาษาจีน ขณะเดียวกันในส่วนของสีของตัวอักษรที่มีสีแดงก็ยังเป็นตัวแทนที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมจีนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากสีแดงเป็นสีแห่งความเป็นสิริมงคลและส่วนใหญ่ชาวจีนชอบนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ เช่นเดียวกับสีทองซึ่งเป็นสีของชนชั้นสูงที่นิยมใช้ในงานต่างๆ ทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงร่องรอยของสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมจีน-ไทย ได้เป็นอย่างดี

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ในสื่อพื้นบ้าน ดังที่กล่าวมาทั้งหมด นับเป็นการอธิบายให้เห็นถึงความหมายที่เกิดจากการตีความสัญลักษณ์ต่างๆ และต่อจากนี้ไปจะช่วยให้สามารถเข้าใจเนื้อหาหรือคุณค่าความหมายที่แฝงเร้นอยู่ในสื่อพื้นบ้านได้ในที่สุด

ตอนที่ 3 เนื้อหา/คุณค่าความหมายที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้าน

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้านทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้ค้นพบร่องรอยของเนื้อหาที่เป็นคุณค่าความหมายสำคัญๆ ดังที่พอจะสรุปและแยกแยะให้เห็นได้ คือ

1. ร่องรอยทางประวัติศาสตร์

ผลจากการวิเคราะห์สัญลักษณ์ในสื่อพื้นบ้าน เพื่อค้นหาเนื้อหาหรือคุณค่าความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวสื่อ นั้น พบประเด็นที่น่าสนใจ ก็คือ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงเหลืออยู่ ซึ่งในที่นี้สามารถสรุปนำเสนอได้ ดังนี้

1.1 ความงามของโบราณสถานและโบราณวัตถุ

ในการทำความเข้าใจกับการวิเคราะห์สัญลักษณ์ในเชิงลึก พบว่า สื่อพื้นบ้านมีนัยของการสื่อความหมายที่เป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ปรากฏให้เห็นในรูปของ “ความงามของโบราณสถานและโบราณวัตถุ” ที่ทรงคุณค่าเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสภาพวิถีของชุมชนดั้งเดิมริมแม่น้ำท่าจีนที่ได้สะท้อนให้เห็นผ่านโบราณสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในชุมชน เช่น เรือนแถวไม้สองชั้นแบบเก่าแก่ซึ่งแฝงเร้นไปด้วยสถาปัตยกรรมจีน รวมทั้งหอดูโจรที่เป็นเหมือนสัญลักษณ์ที่ใช้ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุที่เป็นของเก่าเก็บหาตุยาก็ยังเป็นสิ่งที่มีปรากฏให้ได้พบเห็นอยู่ภายในชุมชนแห่งนี้ ทั้งจากในพิพิธภัณฑ์บ้านเก่าห้องและภายในบ้านเรือนของประชาชนที่ได้สะสมไว้ ซึ่งในที่นี้สามารถสรุปถึงความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์ดังกล่าวได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 16 สัญญาเกี่ยวกับความงามของโบราณสถานและโบราณวัตถุ

ร่องรอยทางประวัติศาสตร์	รูปสัญญา	ความหมายเชิงสัญญา
ความงามของโบราณ และสถานโบราณวัตถุ	- หอดูใจ - เรือนแถวไม้สองชั้น มีอายุเก่าแก่ - สถานที่ถ่ายภาพยนตร์ ละครย้อนยุค - โปสเตอร์ภาพยนตร์ - ของเก่าเก็บต่างๆ	- โบราณสถานที่เก่าแก่ งดงามด้วย สถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า - ความงามของโครงสร้างสถาปัตยกรรม ที่ทรงคุณค่า มีความเก่าและหาดูยาก - ความงามของสถานที่ดูเก่าแก่ ย้อนยุค - สภาพวิถีชีวิตของชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่ เรียบง่าย และมีเสน่ห์ - ความน่าสนใจและคุณค่าของสถานที่แห่งนี้ - ของใช้ในอดีตที่ทรงคุณค่า มีความหมาย ซึ่งในปัจจุบันหาชมได้ยาก

จากตารางข้างต้น นับเป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวความคิดเกี่ยวกับความงามของสถานที่ที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยเฉพาะสถานที่แห่งนี้เคยถูกใช้เป็นการถ่ายภาพยนตร์และละครย้อนยุคชื่อดังในอดีต ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันให้เห็นว่าตลาดเก่าห้องแห่งนี้มีประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ เต็มไปด้วยสถานที่ที่สวยงามเหมาะแก่การใช้ถ่ายทำภาพยนตร์เพื่อบันทึกเรื่องราวที่น่าสนใจให้กับผู้อื่นๆ ได้รับรู้ ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้มีความสอดคล้องอย่างมากกับที่เจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ตลาดที่กล่าวไว้ว่า

“โรงสีเก่า สถานที่ที่ใช้ถ่ายภาพยนตร์ จริงๆ แล้วถ้าดูมันก็เก่าๆ ไม่น่าสนใจอะไร แต่เวลาถ่ายออกมาแล้วมันดูสวยงาม... ถ้าเกิดว่ากองถ่ายจะเอามุมไหน ก็เลือกกันเอาเอง เจ้าของไม่ได้จัดหรือพัฒนาอะไรเป็นพิเศษ...”

คำสัมภาษณ์นางพิมพ์ชนา จิรวาณิชิริฎ, 26 พฤศจิกายน 2554

จะเห็นได้ว่าร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นจากโบราณสถานและโบราณวัตถุในตลาดเก่าห้องนี้มีส่วนอย่างมากต่อการใช้เป็นกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะสถานที่แห่งนี้เคยผ่านการเป็นฉากการถ่ายทำภาพยนตร์ชื่อดังมาแล้ว ยิ่งเป็นหลักฐานสำคัญในการบ่งชี้ให้คนทั่วไปรับรู้ถึงความงามที่ทรงคุณค่าของสถานที่ในบริเวณตลาดเก่าห้องนี้ได้เป็นอย่างดี

1.2 ตำนาน

ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนอีกประการหนึ่งของชุมชนตลาดเก่าห้อง ก็คือ ตำนาน หรือเรื่องเล่าเก่าๆ เกี่ยวกับตลาดแห่งนี้ ซึ่งได้สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นตำนานของ ซื่อตลาดเก่าห้องที่สร้างขึ้นมากกว่า 100 ปี หรือแม้กระทั่งแต่หอดูโจรที่เป็นตำนานเล่าขานจนกลายมาเป็น สัญลักษณ์ของตลาดที่นักท่องเที่ยวรู้จักเป็นอย่างดี

ตารางที่ 17 สัญลักษณ์เกี่ยวกับตำนาน

ร่องรอยทางประวัติศาสตร์	รูปสัญลักษณ์	ความหมายเชิงสัญลักษณ์
ตำนาน	- เรื่องเล่า“หอดูโจร” และ “ตลาดเก่าห้อง”	- ความเก่าแก่ของสถาปัตยกรรมโบราณ ที่ผ่านเหตุการณ์อันน่าตื่นเต้น ระทึกขวัญ - ความเกี่ยวเนื่องกับบุคคลสำคัญในประวัติ ศาสตร์ เช่น เสือดำ เสือเมฆสวร และความ ขยัน อดทน ของนายฮองชาวจีนที่สร้างตลาด - สื่อถึงความกล้าหาญและเสียสละของคนใน สมัยก่อนที่ต้องเสี่ยงกับอันตราย - ภูมิปัญญาชาวบ้านในการสร้างชุมชน

จากตารางในข้างต้น นับเป็นการแสดงให้เห็นถึงร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่สื่อออกมาให้เห็นในรูปแบบของ ตำนาน หรือเรื่องเล่าที่ได้เล่าสืบทอดกันมา นับเป็นรูปสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่มีการจดบันทึกไว้เป็นเรื่องราวและตำนานของชุมชน ซึ่งความหมายที่นี้เกิดจากการวิเคราะห์ “เนื้อเรื่อง” ในตำนานผสมผสานกับรูปสัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งก่อสร้างที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ ความหมายของสัญลักษณ์นี้จึงสื่อออกมาให้เห็นในรูปของร่องรอยทางวัฒนธรรมในอดีตที่ยังคงหลงเหลือให้ได้สัมผัสอยู่ โดยในที่นี้ก็คือ ตำนานที่น่าสนใจ นั่นเอง และประเด็นนี้เองก็เปรียบเสมือนจุดสนใจของนักท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่ต้องการจะ มาดูตลาดเก่าห้องให้เห็นกับตาตัวเองสักครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะชื่อตลาด ที่คนสนใจอยากจะรู้ว่าเป็นอย่างไ

“ถ้าพูดถึงเก่าห้อง ใครๆ ทัวไปก็นึกถึงว่ามีเก่าห้อง หรืออย่างไร...
และตรงไหนมันคือเก่าห้องกันแน่ ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว คำว่า เก้าห้อง นั้นมันเอามาจากชื่อ
บ้านเก้าห้อง ที่อยู่ตรงข้ามกับตลาดเก่าห้องในปัจจุบัน ...

คำสัมภาษณ์นายอุดม ฟูไพบระ, 3 ตุลาคม 2554

2. คุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง

จากการวิเคราะห์สัญญาสื่อพื้นบ้าน พบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับคุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งในที่นี้สามารถสรุปนำเสนอได้ ดังนี้

2.1 วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม

สำหรับเนื้อหาอีกประเด็นหนึ่งที่แสดงออกให้เห็นในรูปแบบของคุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลงนั้น ก็คือ วิธีการผลิตแบบดั้งเดิมหรือนัยหนึ่งคือ การผลิตแบบเก่า ซึ่งคนไทยสมัยก่อนใช้เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการกินอยู่ คำชาย ฯลฯ ล้วนแล้วแต่ดูเรียบง่าย ไม่ค่อยซับซ้อนมากนัก ส่วนใหญ่จะยึดถือการพึ่งพิงในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่รอบๆ ตัวเป็นปัจจัยในการผลิต ซึ่งในที่นี้สื่อพื้นบ้านที่แสดงให้เห็นถึงแนวความคิดดังกล่าวคือ สื่อประเภทพฤติกรรมเกี่ยวกับการทำอาหารและขนมขบเคี้ยวไทยต่างๆ ที่มีลักษณะของวิธีการผลิตแบบเก่า เช่น การใช้มือทำแทนเครื่องจักรกล การใช้เตาฟืนแทนการใช้ไฟฟ้า หรือแม้แต่การใช้แรงงานของคนในครัวเรือนแทนระบบการจ้างลูกจ้าง นอกจากนี้ยังมีโรงพิมพ์เก่าที่ให้บริการพิมพ์หนังสือและเอกสารต่างๆ โดยใช้ระบบการพิมพ์แบบตัวเรียงซึ่งถือว่าเป็นการพิมพ์แบบเก่าแก่ที่เคยมีมาในอดีต(ปัจจุบันไม่ค่อยเป็นที่นิยมใช้แล้ว) ซึ่งทั้งหมดเป็นกรรมวิธีการผลิตของคนในยุคก่อนที่เน้นความ พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ซึ่งในที่นี้สามารถแสดงความสัมพันธ์ของสัญญาและความหมายได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 สัญญาเกี่ยวกับวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม

คุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง	รูปสัญญา	ความหมายเชิงสัญญา
วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม	- การใช้มือทำ	- เน้นความเรียบง่าย แบบพอกินพอใช้
	- การใช้ฟืนแทนแก๊ส	- ความเรียบง่าย และแสดงถึงการพึ่งพิงในธรรมชาติรอบๆ ตัว - ความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้
	- การใช้แรงงานในครัวเรือน	- การผลิตแบบไม่เน้นปริมาณมากนัก - ความพอเพียง
	- การทำสดๆ วันต่อวัน	- ความสดใหม่ ซึ่งเป็นความยากลำบาก เพราะต้องทำใหม่ๆ ทุกวัน - แสดงถึงความเอาใจใส่ในการผลิต

ตารางที่ 19 สัญญาเกี่ยวกับวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม(ต่อ)

คุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง	รูปสัญญา	ความหมายเชิงสัญญา
วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้วัสดุที่มาจากธรรมชาติ เช่น ไขมะพร้าว ขุดแทนการใช้กระทิง - การใช้เครื่องพิมพ์ระบบเก่าที่ใช้ทักษะฝีมือคน และใช้เวลาในการผลิตนาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ชีวิตที่เกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติ - การผลิตแบบเก่า - ความเรียบง่าย พอกินพอใช้ - ไม่เน้นการผลิตในปริมาณมาก (Mass Productio)

จากตารางในข้างต้น นับเป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวความคิดเกี่ยวกับวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมของชุมชนตลาดเก่าห้องผ่านพฤติกรรมการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้มือทำ หรือ Hand Made ในการทำขนม การใช้ฟันแทนการใช้แก๊ส ซึ่งในที่นี่ถือ “ฟัน” ถือว่าเป็นสัญญาที่สื่อถึงทรัพยากรป่าไม้ นั้นย่อมเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าตลาดเก่าห้องยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรอยู่ ในขณะที่กรรมวิธีการผลิตโดยอาศัยแรงงานในครอบครัวก็เป็นสัญญาที่สื่อให้เห็นถึงวิธีการผลิตแบบที่ไม่เน้นปริมาณมากนัก ซึ่งดูตรงข้ามกับการผลิตเพื่ออุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยแรงงานจำนวนมาก และต้องใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่มาทำการผลิต เช่นเดียวกับระบบการพิมพ์แบบดั้งเดิมที่ต้องอาศัยทักษะฝีมือและระยะเวลาในการทำงานที่นานและยุ่งยากกว่าการผลิตในปัจจุบันที่ใช้เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์มาทำการผลิต ซึ่งทำให้ได้ผลงานที่รวดเร็วทันใจ และจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เองจึงทำให้เป็นที่กล่าวขานและรู้จักของคนทั่วไป โดยเฉพาะถ้าพูดถึงของกินอร่อยๆ และเป็นของที่หารับประทานได้ยากในปัจจุบันก็จะต้องนึกถึงที่ตลาดเก่าห้อง สอดคล้องกับผู้ชายที่ย้ำให้เห็นว่ากระบวนการทำขนมของที่นี่เป็นที่ขึ้นชื่อเป็นอย่างมาก

ของที่นี่ทำวันต่อวัน และจะไม่มีการใส่สารกันบูดเลย แม้กระทั่ง
การขูดหรือปอกมะพร้าวเราต้องทำเองเลย... ละเอียดถึงขนาดกระทั่งกระดาษ
ขูดมะพร้าวที่ต้องขูดกันใหม่ๆ ไม่เอากระดาษที่ใช้ขูดมาทั้งวันมาใช้ เนื่องจากจะทำให้มีกลิ่น...

คำสัมภาษณ์นางสาวนิภา ยงค์ไพบูลย์, 3 ตุลาคม 2554

2.2 สถาปัตยกรรมที่เก่าแก่

ลักษณะของคุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง ในที่นี่ได้ปรากฏให้เห็นในรูปแบบของสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมที่มีอายุกว่า 100 ปี ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเรือนแถวไม้สองชั้นที่เป็นที่อยู่อาศัยของ

คนในชุมชนมานาน รวมทั้งหอดูใจที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของตลาดแห่งนี้ก็มีความน่าสนใจในด้านของความเก่าแก่ผสมผสานกับการออกแบบและก่อสร้างแบบวัฒนธรรมจีน-ไทย ทำให้ทั้งเรือนแถวและหอดูใจสองสถานที่สำคัญเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวเสมอมา โดยเฉพาะหอดูใจซึ่งนอกจากจะเป็นของเก่าที่สร้างมานานแล้ว หากแต่ตัวหอยังได้แฝงเร้นไปด้วย “ตำนาน” ที่มีชีวิต เนื่องจากเป็นเรื่องราวที่สืบทอดกันมาเกี่ยวกับการผจญภัยของคนในยุคก่อนที่ยังห่างไกลความเจริญและยังคงเสี่ยงต่อการถูกปล้น จึงได้รวมตัวกันสร้างหอดูใจขึ้นเพื่อใช้ในการป้องกันตัวเอง และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เองก็ได้กลายมาเป็นตำนานที่เล่าขานสืบทอดกันมาจนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ซึ่งต่อมาทางชุมชนก็ได้ใช้เป็นดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชม นอกเหนือจากความงามทางสถาปัตยกรรมแล้วหอดูใจแห่งนี้ยังมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์แฝงเร้นไว้ให้ได้ค้นหาและศึกษา

ตารางที่ 20 สัญญาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่

คุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง	รูปสัญลักษณ์	ความหมายเชิงสัญญา
สถาปัตยกรรมที่เก่าแก่	- หอดูใจสร้างปี 2477 และมีตำนานปรากฏ	- ความเก่าแก่ และคุณค่าทางประวัติศาสตร์
	- ลักษณะของโครงสร้างและลวดลาย	- มีความเป็นสถาปัตยกรรมจีน
	- เรือนแถวไม้สองชั้น มีอายุกว่า 100 ปี และมีตำนานปรากฏ	- ความเก่าแก่ ประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าความเป็นสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่และดั้งเดิมนั้น สามารถรับรู้ได้จากสัญญาซึ่งเป็นตัวสถานที่โดยตรง ซึ่งในที่นี้ก็คือ หอดูใจและเรือนแถวไม้สองชั้นที่มีอายุเก่าแก่ด้วยกันทั้งคู่ นับเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีกลิ่นอายของวัฒนธรรมจีนผสมผสานกับไทยเข้าด้วยกัน เป็นสิ่งที่อธิบายถึงความเป็นสถาปัตยกรรมอันเก่าแก่และดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะยังมีตำนานหรือเรื่องเล่าปรากฏให้เห็นยิ่งจะเป็นสัญญาที่ตอกย้ำให้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไทยที่ผ่านมาได้ ซึ่งดูจะสอดคล้องกับผู้แทนชุมชนที่เป็นแกนนำในหมู่บ้านได้กล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า

“หอดูใจ มันมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน ถือว่าเป็นไฮไลต์หรือจุดขายเลยก็ได้ คนที่มาเที่ยวก็อยากมารู้ประวัติความเป็นมาด้วย ว่ามันเป็นยังไง !”

คำสัมภาษณ์นายสุรินทร์ จำเริญศรี, 3 ตุลาคม 2554

จากข้อมูลทีกล่าวมาในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง แสดงให้เห็นว่าบทบาทของสื่อพื้นบ้านมีนัยความหมายดังกล่าวปรากฏให้เห็น ซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นประเด็นที่การท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่ต้องอาศัยวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจ

3. คุณค่าทางสังคม

ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์สื่อพื้นบ้านในเชิงสัญลักษณ์ พบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับคุณค่าทางสังคม ซึ่งในที่นี้สามารถสรุปนำเสนอได้ ดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทย-จีน

สำหรับคุณค่าความหมายเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสองวัฒนธรรมไทย-จีน นั้นนับเป็นแนวความคิดที่ปรากฏให้เห็นผ่านร่องรอยในสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น รูปแบบการใช้ตัวอักษรซึ่งดูคล้ายภาษาเขียนของจีน รวมทั้งการใช้ตัวอักษรจีนในป้ายชื่อและชื่อร้านร่วมกับอักษรไทย เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันระหว่างวัฒนธรรมไทย-จีน อย่างชัดเจน ในขณะที่สัญลักษณ์เกี่ยวกับโบราณสถานที่สำคัญ ในตลาดเก่าห้องก็ได้รับอิทธิพลมาจากคนจีนเช่นเดียวกัน อย่างในกรณีโครงสร้างของเรือนแถวเก่าแก่ที่มีลักษณะแบบ “ฝาเพ็ชรม” ซึ่งเป็นรูปแบบการก่อสร้างของวัฒนธรรมจีนก็ยังมีให้ได้พบเห็นค่อนข้างมาก หรือที่ชัดเจนเป็นอย่างมาก ก็คือ โครงสร้างของหอดูใจที่มีบางส่วนเป็นสวดลายของจีนที่ดูพลิ้วไหวและอ่อนโยน ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยสามารถนำเสนอได้จากตาราง ดังนี้

ตารางที่ 21 สัญลักษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทย-จีน

คุณค่าทางสังคม	รูปสัญลักษณ์	ความหมายเชิงสัญลักษณ์
ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทย-จีน	- รูปแบบตัวอักษรคล้ายกับตัวเขียนจีนติดอยู่ที่ป้ายชื่อตลาด	- ความเป็นวัฒนธรรมจีน
	- ตัวอักษรไทย-จีน ที่เขียนติดอยู่ใกล้กัน	- ความใกล้ชิดของสองวัฒนธรรม
	- เรือนแถวไม้สองชั้นกับหอดูใจที่มีร่องรอยของจีนปรากฏ	- ความเกี่ยวเนื่องของสองวัฒนธรรมไทย-จีน ที่มีมาอย่างยาวนาน
	- โครงสร้างลวดลายของหอดูใจ	- วัฒนธรรมจีน

ตารางที่ 22 สัญลักษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทย-จีน(ต่อ)

คุณค่าทางสังคม	รูปสัญลักษณ์	ความหมายเชิงสัญลักษณ์
ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทย-จีน	- ตำนานตลาดเก้าห้อง ที่เกี่ยวข้องกับนายฮอง คนจีนผู้สร้างตลาด - ศาลเจ้า	- การระลึกถึงคุณงามความดีของ ชาวจีนที่สร้างตลาดขึ้นมา - แสดงถึงการให้เกียรติคนจีน - ตัวแทนของวัฒนธรรมจีน

จากตารางในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารถึงความเป็นมิตรภาพหรือความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่าง “วัฒนธรรมไทย-จีน” นั้น ได้ปรากฏให้เห็นผ่านร่องรอยสัญลักษณ์ที่เป็นรูปแบบตัวอักษรลักษณะคล้ายกับตัวหนังสือของจีนที่แสดงความพิริ้วไหว กับตัวอักษรจีนที่แสดงคู่กับอักษรไทยซึ่งอยู่ในป้ายชื่อตลาดและป้ายชื่อร้านค้าต่างๆ ภายในชุมชนแห่งนี้ นั้นย่อมเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสองประเทศได้เป็นอย่างดี ประกอบกับสถาปัตยกรรมที่สำคัญ เช่น ลักษณะโครงสร้างลวดลายของหอคูโจรกับเรือนแถวไม้สองชั้นลักษณะแบบผาเพ็ญก็ถือว่าเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมจีนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีตำนานที่เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับชาวจีนที่เป็นผู้สร้างตลาดแห่งนี้ขึ้นมาตอกย้ำให้เห็นถึงความเกี่ยวโยงและผูกพันได้เป็นอย่างดี

3.2 การยึดถือจารีตประเพณีของสังคม

สำหรับคุณค่าความหมายทางสังคมอีกประการหนึ่งที่ได้ถูกค้นพบจากการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ในสื่อพื้นบ้าน ก็คือ การยึดถือจารีตประเพณีของสังคมที่สะท้อนผ่านให้เห็นในรูปแบบของสื่อประเพณีวัฒนธรรมที่ดั่งงามของชุมชน เป็นต้นว่า การจัดประเพณีการไหว้เจ้าที่คนในชุมชนตลาดเก้าห้องได้ยึดถือและปฏิบัติกันมาเป็นประจำทุกปี ซึ่งภายในงานก็จะมีกิจกรรมการกราบไหว้บรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้นับถือ เช่น ศาลเจ้าพ่อทองแค ศาลหลักเมือง ฯลฯ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนับเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงการยึดมั่นถือมั่นในอุดมการณ์ที่ดีของสังคมด้วยการรักษาในวิถีปฏิบัติที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดกันมา เช่น การจัดพิธีไหว้เจ้าเพื่อระลึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว หรือแม้แต่สภาพการอยู่อาศัยของคนในชุมชนที่ส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย เช่น การอาศัยหลบนอนภายใต้โครงสร้างของสถาปัตยกรรมเก่าแก่อย่างเรือนแถวไม้โบราณที่แม้ว่าจะมีสภาพเก่าแก่ดั้งเดิมเพียงใดผู้คนในชุมชนก็ยังอาศัยอยู่อย่างเหมือนเดิม

นอกจากนี้เสน่ห์อย่างหนึ่งของชุมชนแห่งนี้ซึ่งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งสื่อความหมายถึงการยึดถือจารีตประเพณีของสังคม ก็คือ วิธีการผลิตแบบเก่าที่ยังคงใช้มือ หรือ Hand Made ในแทบทุกๆ กระบวนการผลิตขนมไทยโบราณ เช่น การใช้มือปั้นรูปขนมแทนการใช้เครื่องจักรในระบบอุตสาหกรรม

หรือในส่วนของการใช้เตาฟืนทำหรือนึ่งขนมแทนการใช้ไฟฟ้าหรือแก๊ส ซึ่งทั้งหมดถือว่าเป็นแบบอย่างที่บรรพบุรุษได้กระทำมาก่อน และขณะเดียวกันก็เป็นที่ยึดถือและสนใจของนักท่องเที่ยวด้วยเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 23 สัญญาเกี่ยวกับการยึดถือจารีตประเพณีของสังคม

คุณค่าทางสังคม	รูปสัญญา	ความหมายเชิงสัญญา
การยึดถือจารีตประเพณีของสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ศาลเจ้าและประเพณีการไหว้เจ้าที่จัดขึ้นทุกปี - ของ เช่นไหว้ - การทำขนมด้วยกรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม เช่นการใช้มือทำ การนึ่งขนม โดยการใช้เตาฟืน ฯลฯ - การอยู่อาศัยในเรือนไม้เก่าแก่ดั้งเดิม 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษที่ล่วงลับ นับเป็นการแสดงความเคารพอย่างหนึ่ง - ความสม่ำเสมอ - ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม - การยึดมั่นในอุดมการณ์ดั้งเดิม - แสดงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น - การอนุรักษ์ในคุณค่าวัฒนธรรมเก่าแก่

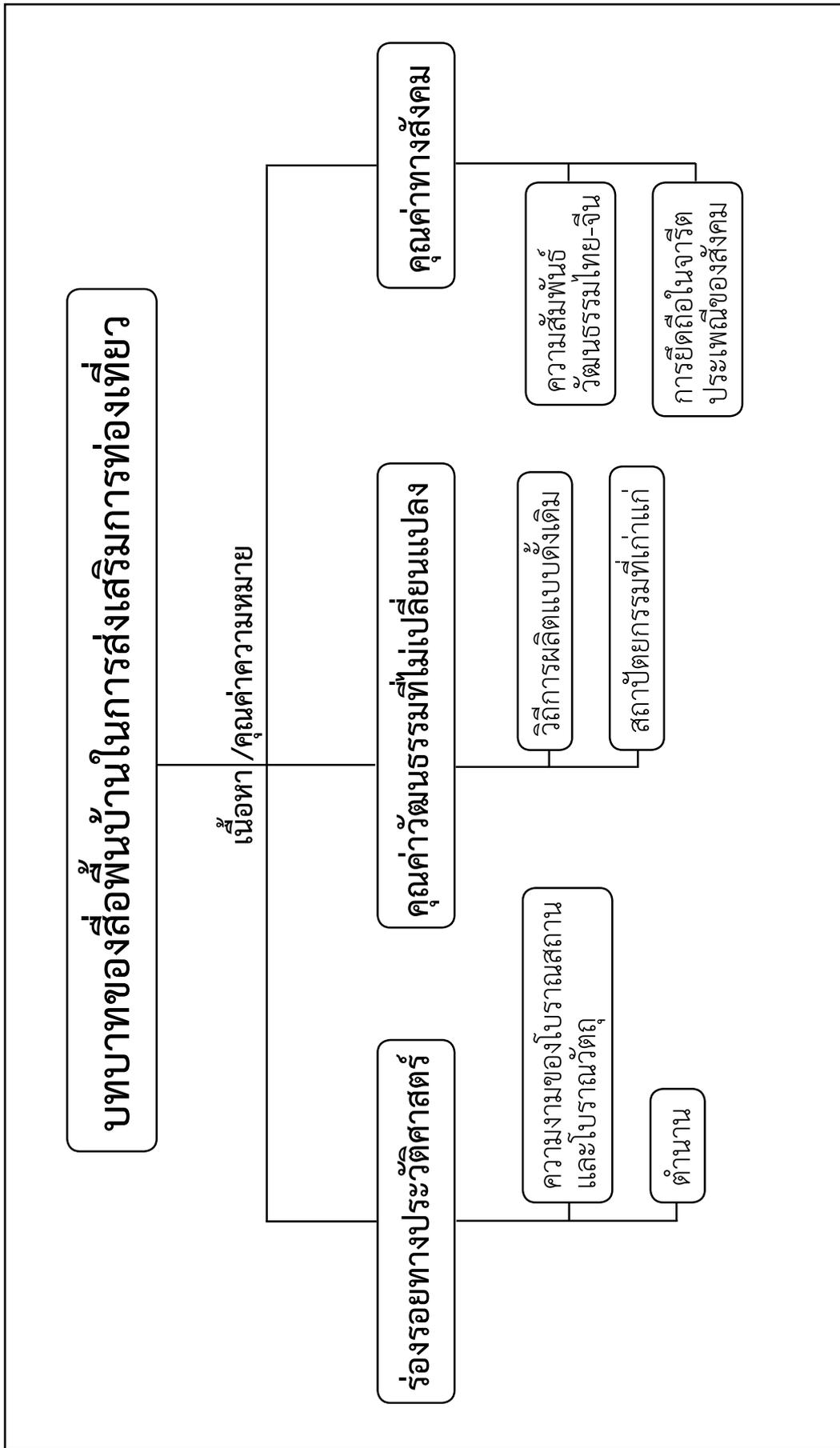
จากตารางในข้างต้น ได้สื่อสารให้เห็นว่าการยึดถือในวิถีแห่งจารีตประเพณีที่ตั้งงามของสังคมที่ได้สะท้อนให้เห็นผ่านสัญญาต่างๆ เช่น การจัดพิธีไหว้ศาลเจ้าเพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้นับถือ รวมทั้งการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วนับเป็นคุณค่าที่ดีของสังคมและเป็นที่รับทราบกันโดยทั่วไป โดยเฉพาะในวัฒนธรรมจีนจะให้ความสำคัญกับพิธีกรรมในลักษณะนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งกิจกรรมภายในงานก็จะเต็มไปด้วยความหลากหลายทั้งความบันเทิง ของเครื่องเช่น ขณะเดียวกันก็มีสีสันในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชมยังสถานที่แห่งนี้ด้วย ส่วนลักษณะการอยู่อาศัยในบ้านที่มีสถาปัตยกรรมดั้งเดิมแบบจีน(สร้างมานานแล้ว)ก็เป็นสัญญาที่บ่งบอกให้รู้ถึงการอนุรักษ์ในคุณค่าทางวัฒนธรรมเดิมที่เคยมีมาในอดีต ซึ่งนัยหนึ่ง ก็คือ เป็นความภาคภูมิใจในมรดกที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดกันมาให้กับคนรุ่นหลังได้ยึดถือและปฏิบัติ เช่นเดียวกันกับกรรมวิธีในการผลิตอาหารหรือขนมไทยที่บรรดาผู้ชายส่วนใหญ่มักใช้มือในการทำขนมแทนการพึ่งพิงเทคโนโลยีการผลิตในระบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ หรือถ้าเป็นในกรณีบ้านพักอาศัยที่มีสภาพเก่าแก่ดั้งเดิมที่สร้างขึ้นโดยบรรพบุรุษก็ยังปรากฏให้เห็นได้ทั่วไปแม้ว่ากาลเวลาจะเปลี่ยนไปนานแล้วก็ตามที่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการรักษาและสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของสังคมได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะของเก่าๆ ที่ทรงคุณค่าในอดีตอย่าง

การอาศัยหลับนอนและค้าขายสินค้าที่เรือนไม้โบราณหลังเก่าอายุเกือบร้อยปีโดยที่เจ้าของไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร ยังคงรักษาสภาพไว้เหมือนเดิม เนื่องจากเห็นในคุณค่าของเก่าที่มีมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งปรากฏการณ์ในลักษณะเช่นนี้ได้มีความสอดคล้องกับที่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมตลาดเก่าห้องแล้วกล่าวชื่นชมไว้อย่างประทับใจว่า

“สัญลักษณ์ของตลาดเก่าห้อง จะเป็นประตูไม้ที่ใส่บานพับ แล้วก็เลื่อนๆ
นี่คือ วิถีชีวิตดั้งเดิม ถ้าเป็นคนอื่นๆ หรือที่อื่นจะเขาเปลี่ยนเป็นเหล็ก ซึ่งตรงนี้
ที่เก่าห้อง ไม่เปลี่ยน...”

คำสัมภาษณ์นางบังอร สุขเจริญ, 26 พฤศจิกายน 2554

จากผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์ดังกล่าวมาทั้งหมด ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในประเด็นเกี่ยวกับคุณค่าความหมายต่างๆ ที่ได้ซุกซ่อนอยู่ในสื่อพื้นบ้าน ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้นำเสนอออกเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน พร้อมทั้งได้แสดงความสัมพันธ์ของแนวความคิดต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ ส่วนในลำดับต่อไปจะขอกกล่าวถึงวิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้านว่ามีวิธีการหรือแบบแผนในการสื่อสารอย่างไร

แผนภาพที่ 5 บทบาทของสื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าหัวอง

ตอนที่ 3 วิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้าน

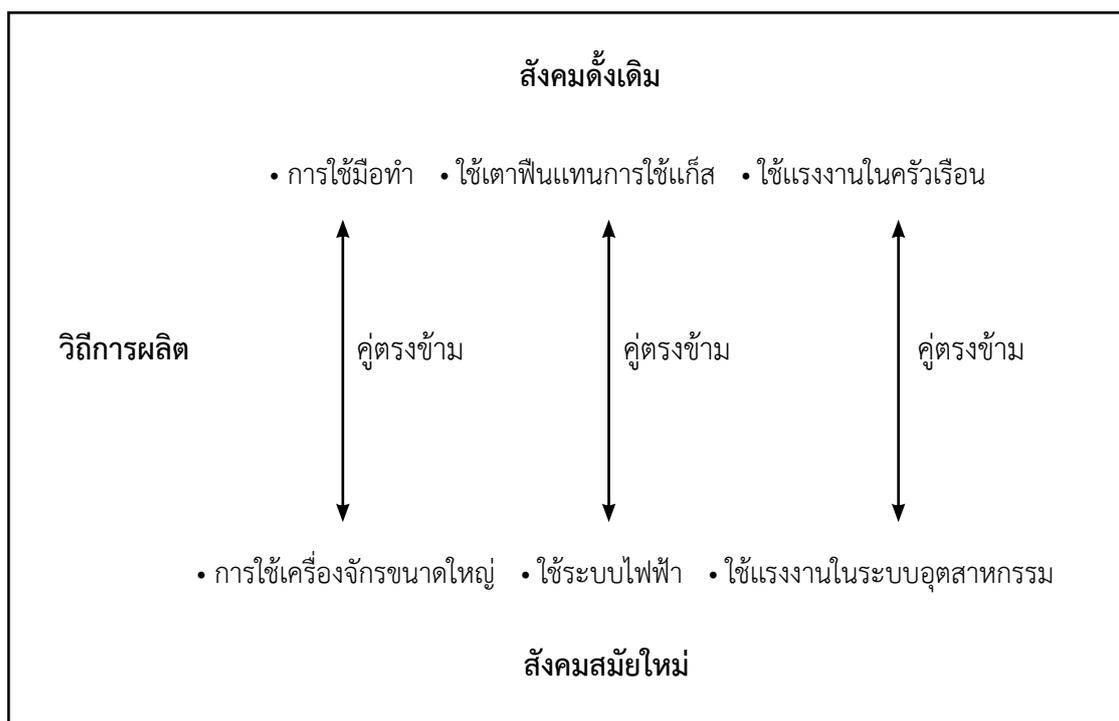
จากผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์ในสื่อพื้นบ้าน ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากความหมายเหล่านั้นได้ค่อยๆ ก่อตัวขึ้นเป็นโครงร่างของแนวความคิดที่ลุ่มลึกและให้แง่มุมที่เป็นประโยชน์ต่อแนวคิดทางด้านการศึกษาอย่างมีนัยที่สำคัญ ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะขอเสนอถึงวิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้าน ดังมีรายละเอียดพอที่จะสรุปสาระให้เห็นได้ ดังนี้

1.) สื่อพื้นบ้านมีวิธีการสื่อความหมายโดยตรงและโดยนัยผสมผสานกัน เช่น ในกรณีของเก่าเก็บนอกจากจะมองว่าเป็นวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ในอดีตแล้ว ในเชิงสัญลักษณ์สามารถมองลึกไปได้ว่าเป็นของที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ เนื่องจากเป็นของหายาก ผ่านกาลเวลาและยุคสมัยมานานจนทำให้มีคุณค่าอยู่ในตัวเอง เป็นต้น

2.) เนื้อหาหรือคุณค่าความหมายต่างๆ ที่เกิดจากสัญลักษณ์ มีลักษณะการสื่อความหมายเชิงกระบวนทัศน์ หรือ Paradigmatic ซึ่งเป็นการใช้ชุดของสัญลักษณ์ย่อยๆ (Set of Sign) ที่สื่อความหมายคล้ายๆ กัน รวมเป็นแนวความคิด (Main Concept) สร้างการรับรู้ให้ปรากฏขึ้นได้ เช่น แนวความคิดเกี่ยวกับร่องรอยทางประวัติศาสตร์จะประกอบไปด้วยชุดของสัญลักษณ์ย่อยๆ ที่สื่อความหมายไปในทำนองเดียวกัน นั่นก็คือ ความงดงามของโบราณสถาน-โบราณวัตถุสำคัญๆ ภายในชุมชนที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ กับตำนาน ซึ่งถือว่าเป็นชุดของสัญลักษณ์ย่อยๆ อีกตัวหนึ่งที่สื่อความหมายถึงเรื่องราวในประวัติศาสตร์ไว้อย่างน่าสนใจ และแฝงเร้นไปด้วยแง่คิดและมุมมองเกี่ยวกับการมองโลกของคนในยุคเก่าแก่ ซึ่งทั้งหมดก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา

3.) การใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายโดยการใช้ภาพตัวแทน โดยปรากฏให้เห็นจากลักษณะการใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ เช่น ในแผ่นพับประชาสัมพันธ์การใช้ภาพถ่ายหอคูโจรสื่อความหมายถึงตลาดเก่าห้อง ซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นส่วนใหญ่หรือภาพรวม หรือในกรณีของการใช้ภาพโปสเตอร์โฆษณาภาพยนตร์เรื่อง “แม่เบี้ย” เพื่อบอกว่าตลาดเก่าห้องแห่งนี้เป็นสถานที่สวยงาม น่าสนใจและเต็มไปด้วยคุณค่าทางวัฒนธรรมจนถึงขั้นมีกองถ่ายภาพยนตร์และละครมาใช้เป็นฉากหรือสถานที่ในการถ่ายทำ เป็นต้น

4.) วิธีการสื่อความหมายโดยใช้คู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม (Binary Opposition) การสื่อความหมายในลักษณะนี้เป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงคุณค่าความหมายที่ได้ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยการนำไปเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์อื่นๆ ที่ยืนอยู่ในขั้วตรงข้าม/แตกต่างกัน ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ปรากฏให้เห็นจากแนวความคิดต่างๆ ที่ซ่อนตัวอยู่ในสัญลักษณ์ และเมื่อวิเคราะห์คุณค่าของแนวความคิดเหล่านั้นอย่างละเอียดโดยใช้หลักของความสัมพันธ์แบบตรงข้ามก็จะพบข้อมูลที่น่าสนใจ ดังตัวอย่างแนวความคิดเกี่ยวกับคุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลงที่มีสัญลักษณ์เกี่ยวกับวิถีการผลิตแบบดั้งเดิมเป็นองค์ประกอบในการสื่อความหมายที่เน้นไปในเรื่องของอดีตที่ไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเมื่อลองเปรียบเทียบกับสังคมสมัยใหม่ก็จะเห็นคู่ตรงข้ามหรือแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

แผนภาพที่ 6 เปรียบเทียบความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามเกี่ยวกับวิธีการผลิต

จากข้อมูลดังที่กล่าวมา จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าคู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้ามในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการผลิตในชีวิตประจำวันของคนนั้น ค่อนข้างมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีภาพของวิธีการผลิตในสังคมดั้งเดิมจึงเกิดเป็นขั้วของความแตกต่าง ซึ่งนั่นก็หมายความว่าคุณค่าทางสังคมที่เคยมีมาในอดีตแต่ในปัจจุบันอาจจะเป็นคนละอย่างกัน เช่น ในสังคมดั้งเดิมผู้คนจะใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบๆ ตัวมาใช้เป็นปัจจัยในการผลิต อย่างกรณีการใช้เตาฟืนในการทำหรือหนึ่งขนม แต่ถ้ามาเป็นสังคมสมัยใหม่กรรมวิธีการผลิตคงต้องใช้ระบบไฟฟ้าในเชิงอุตสาหกรรมเข้ามาจัดการเพื่อให้ทันกับความต้องการ

สำหรับข้อค้นพบในเชิงทฤษฎีที่น่าสนใจ ก็คือ วิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็นจากแนวความคิดทั้ง 3 ประการ ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น พบว่าในแต่ละประเด็นมีแบบแผนหรือวิธีการสื่อความหมายที่น่าสนใจ ทั้งนี้หากจะนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงหลักการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นกรอบคิดที่สำคัญหนึ่งของงานวิจัยเรื่องนี้

1. ร่องรอยทางประวัติศาสตร์

ข้อค้นพบที่เกิดจากการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้าน “ร่องรอยทางประวัติศาสตร์” นับเป็นแนวความคิดที่ปรากฏตัวขึ้น โดยในที่นี้ถือว่าเป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้เดิมที่เคยเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบกับเป็นแหล่งรวมของโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมาย รวมทั้ง

เต็มไปด้วยเรื่องราวที่เป็นเหตุการณ์สำคัญและเป็นที่น่าสนใจของผู้คนทั่วไป สำหรับสัญญาณสำคัญๆ ที่ถือว่ามีอยู่ในกระบวนการทัศน์ของร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ก็คือ ความงามของโบราณสถานและโบราณวัตถุ กับตำนานที่เป็นเรื่องเล่าต่างๆ ในอดีตที่เต็มไปด้วยเรื่องราวอันน่าจดจำทางด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสังคมไทยในอดีตที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากและการต่อสู้เอาตัวรอดในยุคนั้น ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้นับว่าเป็นภาพลักษณ์ที่ดูโดดเด่นและสามารถสัมผัสได้จากสัญญาณต่างๆ ที่ยังคงมีร่องรอยให้เห็นกัน ซึ่งในที่นี่สามารถนำเสนอให้เห็นถึงวิธีการสื่อความหมายของแนวความคิดดังกล่าวนี้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 24 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับร่องรอยทางประวัติศาสตร์

สัญญาณ	ตัวหมาย	วิธีการสื่อความหมาย
ความงามของโบราณสถานและโบราณวัตถุ	- หอดูโจร ที่มีลักษณะของสถาปัตยกรรมจีน-ไทย	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- เรือนแถวไม้สองชั้นอายุเก่าแก่	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์-ละคร และแผ่นโปสเตอร์ภาพยนตร์	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- ของเก่าเก็บต่างๆ	- การสื่อความหมายโดยนัย
ตำนาน	- เรื่องเล่า “หอดูโจร” และ “ตลาดเก่าห้อง”	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการสื่อความหมายของแนวความคิดเกี่ยวกับร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ได้สะท้อนผ่านสัญญาณสำคัญ 2 ประการ คือ ความงามของโบราณสถานและโบราณวัตถุ อันประกอบไปด้วย ตัวหมายที่สามารถสัมผัสและรับรู้ได้ในเชิงกายภาพ นั่นก็คือ หอดูโจร เรือนไม้ โบราณที่เก่าแก่ และ ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดเป็นการสื่อสารโดยนัยที่ผู้รับรู้ความหมายจะต้องทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ในเบื้องต้นทั้งหมดด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยใช้บริบททางสังคมวัฒนธรรมและหลักฐานอื่นๆ ประกอบจึงจะเข้าใจความหมาย เช่น ในกรณี หอดูโจร หากจะวิเคราะห์ในเชิงกายภาพอาจจะมองได้ว่าเป็นเพียงสิ่งก่อสร้างเก่าๆ ที่สร้างขึ้นมานานแล้ว ไม่ค่อยมีสีสันที่สวยงามเนื่องจากมีอายุมานาน แต่สำหรับความหมายโดยนัยกลับมีคุณค่าที่ลึกซึ้งและกินใจ เนื่องจากในอดีตเคยถูกใช้เป็นสถานที่ในการใช้ป้องกันข้าศึกหรือโจรผู้ร้ายที่จะมาปล้นหมู่บ้าน ขณะเดียวกันก็มีโครงสร้างของสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมไทยที่น่าสนใจ โดยลักษณะโครงสร้างและลวดลายของเงินที่ปรากฏในหอดูโจรนี้เป็นวิธีการสื่อความหมายแบบ

ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ ทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านมานั้นเอง สำหรับสัญลักษณ์ที่เป็น “ตำนาน” ก็มีวิธีการสื่อความหมายทั้งโดยนัยและการใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ ซึ่งเรื่องเล่าเกี่ยวกับหอจตุรและตลาดเก่าห้องซึ่งเต็มไปด้วยเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมามีได้ค่อยๆ สะท้อนภาพให้เห็นถึงความมีประวัติศาสตร์อันน่าสนใจเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับบุคคลสำคัญมากมาย อาทิ จอมโจรชื่อดังที่มาปล้นตลาดและแล้วชาวบ้านช่วยกันสร้างหอจตุรขึ้นมาเพื่อป้องกันตัว ก็เป็นเรื่องราวที่บ่งบอกถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดีเช่นกัน โดยเฉพาะภายในเนื้อเรื่องบางตอนที่มีการใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ เช่น เกี่ยวกับที่มาที่ไปของชื่อตลาดเก่าห้องที่ปัจจุบันยังมี “บ้านเก่าห้อง” เป็นตัวแทนที่สื่อความหมายของความเป็นตลาดเก่าห้อง

2. คุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง

คุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลงนับเป็นเนื้อหาหรือคุณค่าที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งที่ปรากฏตัวอยู่ในสื่อพื้นบ้าน ภายในแนวความคิดนี้มีสัญลักษณ์อันได้แก่ วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม และสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ เป็นองค์ประกอบในการสื่อให้เห็นถึงคุณค่าวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ไม่เปลี่ยนแปลง สำหรับวิธีการสื่อความหมายในประเด็นเกี่ยวกับวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมนั้นมีตัวหมายถึงแสดงให้เห็นถึงภาพของวิธีการผลิตของคนในยุคเก่าที่ค่อนข้างชัดเจนมาก ในขณะที่สถาปัตยกรรมเก่าแก่ก็มีสถานที่ที่บ่งบอกให้รับรู้ถึงวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกัน

ภาพประกอบที่ 2 หอจตุรที่สร้างขึ้นในปี 2477

ตารางที่ 25 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับคุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง

สัญลักษณ์	ตัวหมาย	วิธีการสื่อความหมาย
วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม	- การใช้มือทำ	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- การใช้ฟันแทนแก๊ส	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- ใช้แรงงานในครัวเรือน	- การสื่อความหมายโดยนัย
	- การทำสดๆ วันต่อวัน	- การสื่อความหมายโดยนัย
สถาปัตยกรรมที่เก่าแก่	- หอคูโจร สร้างขึ้นปี 2477	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- ลักษณะโครงสร้างและลวดลาย	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- เรือนแถวไม้สองชั้นอายุกว่า 100 ปี	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- ลักษณะโครงสร้างและลวดลาย	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการสื่อความหมายของแนวความคิดเกี่ยวกับคุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก สำหรับวิธีการสื่อความหมายของแนวคิดดังกล่าวมีสัญลักษณ์ของวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมกับสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่เป็นเนื้อที่ปรากฏอยู่ภายใน โดยวิธีการสื่อความหมายทั้งสองแนวคิดย่อยๆ นี้ปรากฏให้เห็นผ่านการสื่อความหมายโดยนัย เป็นหลัก ต้องอาศัยการตีความและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมที่แวดล้อมกับสัญลักษณ์ๆ จึงจะสามารถเข้าใจความหมายนั้นได้อย่างถ่องแท้ เช่น การใช้มือในการทำขนมเป็นวิธีการสื่อสารบ่งบอกถึงความเรียบง่าย และยืนหยัดในวิธีการผลิตแบบเก่าที่ส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพิงกับทรัพยากรที่มีอยู่และรู้จักใช้อย่างคุ้มค่า ขณะเดียวกันตัวหมายที่เป็นกรรมวิธีการผลิตอย่างการใช้ฟันในการทำอาหารก็เป็นส่วนใหญ่ที่แทนความหมายถึงส่วนใหญ่ ก็คือ ฟันเป็นตัวแทนที่สื่อถึงความมั่งคั่งของทรัพยากรป่าไม้ และเป็นสื่อที่แทนความหมายของความสมบูรณ์ในแหล่งทรัพยากร

สำหรับวิธีการสื่อความหมายของสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่นั้น มีทั้งการสื่อความหมายโดยนัยกับการใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ เช่น หอดูใจและเรือนแถวไม้สองชั้นนอกจากจะมีความสวยงามแล้ว ลักษณะของสิ่งก่อสร้างทั้งสองที่มีมาอย่างยาวนานกว่า 100 ปี ยังเป็นสิ่งยืนยันที่ชัดเจนที่บ่งบอกถึงความเก่าแก่ในสถานที่ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะโครงสร้าง ลวดลาย ตลอดจนพื้นปูนหรือกระดานในเรือนแถวนั้นเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า “มีความเก่าแก่” ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกระดานและฝาบ้านที่ดูค่อนข้างเก่าแก่จนสามารถมองเห็นความมันวาวของเนื้อไม้ที่ใช้ทำบ้านได้ ในขณะที่ลักษณะการก่อสร้างบางส่วน เช่น ฝาเพ็ชท์ที่ปรากฏอยู่ในเรือนแถวไม้สองชั้นนั้นเป็นศิลปะการก่อสร้างแบบเก่าของ “จีน” ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพราะฉะนั้นการใช้ลวดลายและลักษณะการก่อสร้างแบบฝาเพ็ชท์จึงเป็นส่วนย่อยที่สื่อถึงความเป็นวัฒนธรรมจีนโบราณได้อย่างชัดเจน

3. คุณค่าทางสังคม

คุณค่าทางสังคมนับเป็นอีกหนึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดเก่าห้อง ถือว่าเป็นแบบแผนจารีตที่ฝังงมในสังคม ควรค่าแก่การยกย่องและสืบทอดให้กับคนรุ่นหลังได้ถือปฏิบัติเพื่อเป็นการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป โดยในที่นี่มีแนวความคิดย่อยๆ ที่เป็นองค์ประกอบในการสื่อความหมาย คือ ความสัมพันธ์ไทย-จีน กับการยึดถือจารีตประเพณีของสังคม เป็นสัญญาณที่ซ่อนอยู่ในสื่อพื้นบ้าน ซึ่งในที่นี่นับเป็นอีกแนวความคิดหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ โดยเฉพาะชุมชนแห่งนี้ถูกสร้างขึ้นมาจากคนจีนที่มีอาชีพค้าขาย ซึ่งต่อมาได้ขยายกิจการจนใหญ่โตขึ้นจนทำให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ซึ่งจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ก็ทำให้ได้รับการกล่าวถึงในคนรุ่นหลังๆ จนกระทั่งกลายเป็นตำนานของตลาดเก่าห้องที่ได้แผ่ร่นไปด้วยเสน่ห์ของสถาปัตยกรรมแบบจีนโบราณ และจากคุณภาพประโยชน์ของชาวจีนที่สร้างตลาดแห่งนี้เราจึงมักพบเห็นร่องรอยของคุณค่าที่ดีๆ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ หนึ่งในนั้น ก็คือ ประเพณีการไหว้เจ้าที่ได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อแสดงถึงความรักความผูกพันต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ขณะเดียวกันก็ยิ่งแสดงออกถึงสายสัมพันธ์ระหว่างสองวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งในที่นี่สามารถแยกแยะให้เห็นถึงวิธีการสื่อความหมาย ได้ดังนี้

ตารางที่ 26 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับคุณค่าทางสังคม

สัญลักษณ์	ตัวหมาย	วิธีการสื่อความหมาย
ความสัมพันธ์วัฒนธรรมไทย-จีน	- ตำนานตลาดเก้าห้องที่ผู้สร้างตลาดเป็นคนจีน	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- ศาลเจ้าและประเพณีไหว้เจ้าที่จัดขึ้นทุกปี	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- ป้ายชื่อตัวอักษรหมู่บ้านและร้านค้า	- การสื่อความหมายแบบอุปมาอุปมัย
การยึดถือจารีตประเพณีของสังคม	- เรือนแถวไม้สองชั้นอายุกว่า 100 ปี	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- ลักษณะโครงสร้างและลวดลาย	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- ศาลเจ้าและประเพณีไหว้เจ้าที่จัดขึ้นทุกปี	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- ของเซ่นไหว้	- การสื่อความหมายโดยนัย
	- การทำขนมโดยใช้มือทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และการใช้ฟัน	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
	- การอาศัยอยู่ในเรือนไม้เก่าแก่ดั้งเดิม	- การสื่อความหมายโดยนัย

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการสื่อความหมายของแนวความคิดเกี่ยวกับคุณค่าทางสังคม ซึ่งในที่นี้ก็คือว่าเป็นแนวคิดที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นด้วยเช่นกัน สำหรับวิธีการสื่อความหมายของแนวคิดดังกล่าวมีสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึง ก็คือ ความสัมพันธ์ไทย-จีน และการยึดถือจารีตประเพณีของสังคมที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เริ่มจากประเด็นความสัมพันธ์ไทย-จีน ที่ใช้วิธีการสื่อความหมายโดยนัยเป็นหลัก เช่น ตำนานตลาดเก้าห้องที่เป็นเรื่องเล่าเก่าแก่โดยเนื้อหาเป็นส่วนหนึ่งของการเชิดชูให้เห็นถึงคุณาประโยชน์ของนายฮวงชาวจีนผู้ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกและสร้างตลาดเก้าห้องขึ้นมาเป็นคนแรก มีการ

ต่อสู้อะไรและฝ่าฟันอุปสรรคมากมาย ซึ่งในเชิงสัญลักษณ์แล้วมองได้ว่าตำนานที่เกิดขึ้นและกลายมาเป็นเรื่องเล่านี้จนถึงทุกวันนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสองวัฒนธรรมที่แน่นแฟ้น เป็นการให้เกียรติกัน ส่วนในกรณีของการใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ นั้นปรากฏให้เห็นจากศาลเจ้าและพิธีการไหว้เจ้าซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมจีน ซึ่งนั่นก็สื่อให้เห็นถึงความผูกพันของสองวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

อนึ่งประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติม ก็คือ ในแนวความคิดดังกล่าวนี้มีวิธีการสื่อความหมายแบบ “อุปมาอุปมัย” หรือ Metaphor ปรากฏให้เห็นด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นวิธีการสื่อสารโดยอาศัยการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์สองตัวที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและนำไปใช้ในการสื่อความหมาย อย่างในกรณีนี้ คือ รูปแบบตัวอักษร (Font) ที่ปรากฏในป้ายชื่อหมู่บ้านและชื่อร้านพบว่ามีการใช้ลักษณะคล้ายตัวอักษรเขียนในภาษาจีนที่ใช้พู่กันจุ่มหมึกเขียนหนังสือ ดูแล้วมีลักษณะอ่อนช้อยและเน้นรายละเอียดที่เกิดจากการพู่กันเป็นหลัก ซึ่งรูปแบบการเขียนนี้ได้ปรากฏให้เห็นจากป้ายชื่อร้านและป้ายชื่อหมู่บ้านที่ตัวอักษรดูคล้ายกับการเขียนจากพู่กันจีน เป็นการอุปมาอุปมัยให้เห็นความสัมพันธ์ที่ดูอ่อนช้อยระหว่งตัวอักษรที่ใช้ในปัจจุบันกับลักษณะของตัวเขียนจากพู่กันจีน ในขณะที่แนวคิดเกี่ยวกับการยึดถือจารีตประเพณีของสังคมได้สะท้อนให้เห็นจากวิถีการปฏิบัติที่เคยมีมาเช่นในอดีต คือ ธรรมเนียมในการทำขนมหรืออาหารที่ยังคงนิยมใช้มือทำเหมือนกับสมัยบรรพบุรุษที่เคยปฏิบัติถ่ายทอดกันมา รวมทั้งลักษณะการอยู่อาศัยภายใต้เรือนแถวไม้ที่มีอายุเก่าแก่ก็นับว่ามีนัยที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมการใช้ชีวิตตามจารีตของสังคมเช่นกัน เป็นวิธีการสื่อความหมายโดยนัย ขณะเดียวกันก็มีการใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ เนื่องจากวิถีการปฏิบัติเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่ง que แสดงออกถึงการอนุรักษ์และสืบทอดในวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งงามของสังคมเอาไว้ด้วย

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด นับว่าเป็นแบบแผนหรือวิธีการสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้านของชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้ ซึ่งในหลายกรณีพบที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการตีความที่ลุ่มลึกลงไปรายละเอียดของแต่ละประเด็น ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจึงจะสามารถเข้าใจความหมายและวิธีการสื่อสารนั้นได้อย่างถ่องแท้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าห้อง” อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งแสวงหาแนวทางในการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ให้เป็นที่รับรู้ของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้โดยใช้แบบการวิเคราะห์สัจพจน์ที่สร้างขึ้นรวมทั้งการเก็บข้อมูลในลักษณะอื่นๆ ประกอบ เช่น การสัมภาษณ์บุคคลมาเป็นเครื่องมือในการวิจัย สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีสัจพจน์วิทยาและแนวคิดทางด้านการท่องเที่ยวมาเป็นกรอบและแนวทางในการวิจัย ดังมีรายละเอียดและข้อสรุปจากการวิจัยที่น่าสนใจ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัยเรื่องนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจสำคัญๆ ทั้งในด้านของการสื่อความหมายและมุมมองทางด้านการท่องเที่ยวซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน โดยในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะขอเสนอถึงเนื้อหาที่เป็นข้อสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะของการวิจัยดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

ประเด็นแรก บทบาทของสื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าห้อง พบว่า ตัวสื่อพื้นบ้านนั้นมีประเด็นที่เป็นคุณค่าความหมายแฝงเร้นอยู่ รวม 3 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ประการที่สอง คุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง และประการสุดท้าย คือ คุณค่าทางสังคม ซึ่งทั้งสามแนวความคิดดังที่กล่าวมานั้นนับว่ามีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากเนื้อหา (Content) ที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้านมีประเด็นที่สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญของการท่องเที่ยว นั่นก็คือ “จุดขาย” หรือ สิ่งที่ใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวเก่าแก่ที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ซึ่งในภูมิภาคของประเทศไทยถือว่าแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะนี้กระจายตัวอยู่เป็นจำนวนมาก แนวคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับที่ สุรพล เสวตเศรณี, (2554:3) ที่ได้กล่าวถึงกรณีของการท่องเที่ยว โดยระบุในทำนองว่า ชุมชนท้องถิ่นใดที่มีประวัติศาสตร์และมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจ ซึ่งยังคงอนุรักษ์และรักษาคุณค่าความเป็น อัตลักษณ์ของชุมชนแห่งนั้นไว้ได้ รวมถึงให้นักท่องเที่ยวได้รับความเข้าใจ และความประทับใจในวิถีชุมชน ท้องถิ่นย่อมส่งผลต่อการรักษาและเห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย และจากประเด็นดังกล่าวนี้เองหากย้อนกลับมาทบทวนดูข้อค้นพบของการวิจัยก็จะมีนัยความหมายที่ตรงกัน โดยเฉพาะในเรื่องของร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ไม่เปลี่ยนแปลงนับว่าเป็น

สิ่งที่น่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากถึงขนาดที่องค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวใช้เป็นกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ในคนเดินทางมาเที่ยวยังประเทศไทยโดยใช้ข้อได้เปรียบนี้เป็นจุดขาย ซึ่งนั่นย่อมแสดงให้เห็นว่ากระบวนการค้นหาความหมายทางสังคมโดยใช้แนวคิดทางด้านสัญญาสามารถที่จะทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ในเชิงลึก หรือโครงสร้างของแนวความคิดได้

ประเด็นที่สอง คุณค่าความหมายที่ปรากฏให้เห็นจากสัญญาในสื่อพื้นบ้านทั้ง 3 ประการพบว่า ในแต่ละประเด็นนั้นเมืองคัมภีร์ประกอบย่อยๆ ที่เป็นเนื้อหาของความหมายอยู่ในตัวสื่อ เช่น ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ก็จะมีสัญญาที่สื่อถึงความงามของโบราณสถานและโบราณวัตถุ รวมทั้งตำนาน ปรากฏเป็นร่องรอยให้ได้พบเห็น ส่วนในคุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลงจะมีสัญญาที่เกี่ยวข้องกับวิถีการผลิตแบบดั้งเดิม และสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่เป็นองค์ประกอบในการสื่อความหมาย สำหรับคุณค่าทางสังคมนั้นนับเป็นอีกแนวความคิดหนึ่งที่ถูกสะท้อนให้เห็นผ่านรูปแบบความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทย-จีน รวมถึงการปฏิบัติตามจารีตประเพณีของสังคม ซึ่งถือว่าเป็นสัญญาที่มีความสำคัญอันเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิถีของชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับการยึดถือประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของสังคมให้มีการสืบทอดต่อไป โดยในที่นี้ ก็คือ การจัดประเพณีการไหว้เจ้าที่มองว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมไทยกับจีนเข้าด้วยกัน ในขณะที่วิถีการปฏิบัติโดยเน้นชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย สมถะ เช่น กรรมวิธีในการทำขนมของร้านค้าที่ยังคงใช้ “มือทำ” ในทุกๆ ขั้นตอน แทนการใช้เครื่องจักรในระบบอุตสาหกรรม ประกอบกับการอยู่อาศัยของคนในชุมชนที่อยู่ในตัวตลาดก็ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะเรือนแถวไม้สองชั้นที่มีลักษณะโครงสร้างของสถาปัตยกรรมจีน ปรากฏการณ์เช่นนี้นับเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงการรักษาคูณค่าที่ดั้งเดิมของสังคมเอาไว้ให้คนรุ่นหลังได้สัมผัสและศึกษา

สำหรับประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติม ก็คือ แนวความคิดทั้ง 3 ประการ ดังที่กล่าวมาในข้างต้น เมื่อพิจารณาจากกรอบทฤษฎีสัญญาวิทยาจะพบว่า ในแต่ละแนวความคิดเกิดจากสัญญาต่างๆ รวมตัวเข้าด้วยกันในลักษณะของกระบวนการทัศน์ หรือ Paradigmatic ซึ่งเป็นการแสดงความสัมพันธ์ของสัญญาย่อยๆ (Unit) ที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายๆ กัน และให้ความหมายไปในทิศทางเดียวกันจนนำไปสู่การรวมตัวเป็นโครงสร้างของความคิดที่สามารถสื่อสารกันได้ เช่นในกรณี คุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลงจะมีชุดของสัญญาย่อยๆ อันได้แก่ วิถีการผลิตแบบดั้งเดิมและความเก่าแก่ของโบราณสถานเป็นองค์ประกอบในการสื่อความหมาย เช่นเดียวกันกับคุณค่าทางสังคมที่มีภาพของความสัมพันธ์ที่ตึงระหว่างวัฒนธรรมไทย-จีน รวมทั้งการปฏิบัติตามจารีตประเพณีของสังคมปรากฏให้เห็น ซึ่งทั้งสองนับเป็นสัญญาที่อยู่ภายใต้บริบทของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าทางสังคม ดังที่ได้นำเสนอมาแล้วตั้งแต่ต้น

ประเด็นที่สาม ปรากฏการณ์เกี่ยวกับสัญญา ซึ่งโดยปกติแล้วจะมีความสามารถในการสื่อความหมายที่ลึกซึ้งได้นั้นมักปรากฏให้เห็นในหลายๆ รูปแบบ ทั้งจากสื่อที่เป็นวจนภาษาและอวจนภาษารวมทั้งในมิติอื่นๆ เช่น เรื่องเล่า ตำนาน และปรากฏการณ์ทางสังคม ดังนั้นการทำความเข้าใจกับความ

หมายของสัญญาณจะเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง สัญญาณบางตัวสามารถสื่อหรือให้ความหมายได้หลายความหมายทั้งจากความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัย เช่น หอคูโจร นอกจากจะมองดูว่าเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่มานานแล้ว ยังต้องพิจารณาบริบทรอบๆ ดูด้วยว่า มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ใดบ้าง ซึ่งทั้งหมดสามารถนำมาวิเคราะห์ความหมายได้แทบทั้งสิ้น แม้นกระทั่งแต่ตัวบุคคล เหตุการณ์ หรืออุปมาปัญหาต่างๆ ก็มีนัยที่ซ่อนเร้นได้เช่นกัน

ประเด็นที่สี่ วิธีการสื่อความหมายเชิงสัญญาณที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า มีการผสมผสานรูปแบบการสื่อความหมายในหลายๆ ลักษณะ ทั้งการสื่อความหมายโดยตรงที่เน้นไปที่รูปสัญญาณอันได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ และเรื่องราวที่เด่นๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป ปรากฏการณ์ในลักษณะนี้มองได้ว่าเป็นการสื่อสารโดยการใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ คือ การหยิบยกเอาบางส่วนมานำเสนอเพื่อให้เห็นภาพโดยรวม เช่น การนำเอาภาพโปสเตอร์ภาพยนตร์ชื่อดังอย่างเรื่อง “แม่เบี้ย” ที่หลายๆ คนรู้จักมาใช้เพื่อสื่อถึงความน่าสนใจและยิ่งใหญ่ของตลาดเก่าห้องแห่งนี้ ในขณะที่การสื่อความหมายโดยนัยจะเน้นไปที่การออกแบบที่ต้องใช้สัญญาณอื่นๆ ในการสร้างความหมายเชิงซ่อนเร้นร่วมด้วย เช่น การใช้รูปแบบตัวอักษรที่สื่อถึงวัฒนธรรมจีน หรือลักษณะการใช้โทนสีน้ำตาลที่ดูโบราณและย้อนยุคเพื่อแสดงออกถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมในอดีตที่ผ่านมาของชุมชนแห่งนี้ที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์จากกระบวนการออกแบบดังกล่าวแล้วนับว่ามีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คำขวัญของตลาดที่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “มนต์เสน่ห์สองฝั่งคลอง เก้าห้องตลาดร้อยปี จันอัปติกระหรีดั่ง เทศกาลบั้งไฟไทยพวน เก้าแก้ววนหอคูโจร”

ประเด็นที่ห้า แนวความคิดที่ถูกค้นพบจากงานวิจัยเรื่องนี้ พบว่า เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวความคิดในสังคมสมัยใหม่หรือสังคมบริโภคนิยมแล้วจะเห็นภาพของข้อตรงข้ามที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เช่น แนวความคิดเกี่ยวกับคุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลงจะมีโนทัศน์ที่ว่าด้วยเรื่องของวิถีการผลิตแบบดั้งเดิม อาทิ “การใช้มือทำ” ขนบ แทนการใช้เครื่องจักรในระบบอุตสาหกรรมมาทำการผลิต รวมทั้งการใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก แต่ถ้าเป็นกรณีในสังคมสมัยใหม่จะตรงข้ามกัน คือ จะใช้วิถีการผลิตแบบจำนวนมากๆ เน้นการใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีมาทำการผลิต ส่วนเรื่องแรงงานก็จะพึ่งพิงการบริหารจัดการในระบบอุตสาหกรรมแทนการใช้แรงงานภายในครัวเรือน ซึ่งถือว่าเป็นความแตกต่างกันอย่างมากเปรียบเทียบกับสังคมเมืองกับสังคมชนบท

อย่างไรก็ตามลักษณะของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ดูจะมีทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางการสร้างภาพยนตร์หรือละครต่างๆ ไป ที่เนื้อเรื่องมักจะจงใจใส่ประเด็นของความขัดแย้งหรือข้อตรงข้ามให้เห็นผ่านตัวละครหรือเหตุการณ์สำคัญๆ ในเนื้อหายุ่งแล้ว ซึ่งก็ดูมีความคล้ายคลึงกับที่ กฤษดา เกิดดี (2547: 61) ที่ได้กล่าวไว้ในทำนองว่า วิธีการสื่อความหมายในงานภาพยนตร์และละครมักจะกล่าวถึงปม “ความขัดแย้ง” หรือ ความแตกต่างในทุก ๆ ระดับ เช่น ความขัดแย้งระหว่างความเจริญกับความล้ำหลังไว้ในตัวของภาพยนตร์เสมอ ดังนั้นเมื่อลองพิจารณาย้อนไปดูข้อค้นพบจากการวิจัยก็จะทำให้เกิดความ

เข้าใจในทันทีว่าภาพของสังคมท้องถิ่นเป็นตัวแทนที่บ่งบอกถึงความเก่าแก่ดั้งเดิม ผู้คนมีวิถีชีวิตที่ดูเรียบง่าย สมถะ มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติสูง ซึ่งดูแตกต่างไปจากสังคมเมืองที่ผู้คนส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน และเน้นการพึ่งพิงเทคโนโลยีในทุกๆ ระดับ

ประเด็นที่หก จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ทำให้ปรากฏการณ์เกี่ยวกับการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีทิศทางที่ชัดเจนขึ้น เนื่องจากได้ผ่านกระบวนการวิจัยที่มีฐานมาจากแนวความคิดเชิงสัญญาวิทยาและโครงสร้างนิยามที่ได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากกับกระบวนการวิเคราะห์ความหมายที่เป็นคุณค่าทางสังคม โดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่นที่เต็มไปด้วยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันเก่าแก่และน่าสนใจเป็นสิ่งดึงดูดการท่องเที่ยวเหมือนกับที่ชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้ได้ดำเนินการอยู่ ซึ่งก็ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมาเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้จะเป็นแนวทางในการแสวงหาแรงจูงใจใหม่ๆ ให้กับชุมชนอื่นๆ ได้มีการวางแผนในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ตนเองมีอยู่อย่างคุ้มค่า เหมาะสม และสามารถทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่นและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่ได้วางอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของสังคมให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

จากข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงข้อสรุปของการวิจัยเรื่องนี้ที่ได้พยายามทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญญาดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมาแล้วในข้างต้น ลำดับต่อไปจะเป็นการนำเสนอถึงการอภิปรายผลการวิจัยซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงแนวคิดสำคัญๆ เข้าไว้ด้วยกัน

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปและนำเสนอข้อมูลการวิจัย เรื่อง “บทบาทการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าห้อง” โดยผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวคิดทางการท่องเที่ยวมาเป็นกรอบในการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งผลสรุปจากการศึกษาได้นำไปสู่การทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจทั้งในด้านคุณค่าประวัติศาสตร์ โบราณสถานโบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งสภาพวิถีชีวิตและประเพณีของชุมชนดั้งเดิมที่ได้มีการอนุรักษ์และสืบทอดจนกระทั่งมาถึงปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าและมีนัยความหมายแฝงเร้นอยู่ทั้งสิ้น โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาผ่านแนวคิดทางการท่องเที่ยวของสื่อพื้นบ้านที่ปรากฏให้เห็นในชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้จึงเต็มไปด้วยเรื่องราวและสีสันทางประวัติศาสตร์อันน่าสนใจยิ่ง เนื่องจากเนื้อหาของสื่อพื้นบ้านนั้นมียอดประกอบของแนวความคิดที่สำคัญรวม 3 ประการด้วยกัน คือ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ คุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง และคุณค่าทางสังคม ทั้งสามแนวความคิดดังที่ปรากฏนี้เกิดจากการผสมผสานสัญญาต่างๆ เข้าด้วยกันจนเป็นความหมายขึ้นมาให้คนในสังคมสามารถสื่อสารเข้าใจร่วมกันได้โดยอาศัยตัวกลางอย่างสื่อพื้นบ้านทำหน้าที่ในการถ่ายทอดอุดมการณ์หรือแนวความคิดขึ้นมา ขณะเดียวกันข้อค้นพบจากการวิจัยก็จะช่วยขยายมุมมองในด้านการท่องเที่ยวให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะบทบาทของสื่อพื้นบ้านที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งจะต้องวางอยู่

บนพื้นฐานอันที่จะเกี่ยวข้องกับทั้งสามประการดังที่กล่าวมาในข้างต้น ซึ่งในประเด็นนี้มีทิศทางที่สอดคล้องอย่างมากกับที่ สถาบันคลังสมองของชาติ (2552: 14-15) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นคุณค่าและความสนใจของนักท่งที่เกี่ยวข้องจะต้องประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ฯลฯ

ประเด็นที่มีความเกี่ยวเนื่องและน่าสนใจตามมา ก็คือ เมื่อพิจารณาภายใต้มุมมองทางการด้านการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์แล้ว แนวความคิดต่างๆ ที่ได้ก่อตัวขึ้นเป็นคุณค่าความหมายที่สำคัญนั้นล้วนแล้วแต่มีวิธีหรือแบบแผนที่แยกละเอียดในการสื่อสาร เช่นในกรณีของสัญลักษณ์บางตัวที่นอกเหนือจากจะมีความหมายในเชิงพื้นฐานแล้วยังได้มีนัยความหมายเชิงซ่อนเร้นอีกด้วย ซึ่งผู้ศึกษาจะต้องใช้ประสบการณ์และบริบททางสังคมอื่นๆ มาช่วยมาทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น สำหรับวิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้ส่วนใหญ่พบว่ามีการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ สื่อความหมายในเชิงซ่อนเร้นซึ่งต้องอาศัยการตีความหมายเชิงลึกจึงจะช่วยอ่านความหมายนั้นๆ ได้อย่างถ่องแท้ ในส่วนของสื่อความหมายโดยการใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ในที่นี่จะเป็นการค้นหา “จุดเด่น” ทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ อย่างการใช้สถานที่ที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และมีความสวยงามทางสถาปัตยกรรม เช่น หอดูโจรและเรือนแถวไม้เก่าแก่สองชั้นเป็นการแสดงออกถึงส่วนใหญ่ที่เป็นความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมที่เคยมีมาในอดีตให้คนทั่วไปได้รับรู้และเข้าใจ และขณะเดียวกันก็มีการ “ตอกย้ำความหมาย” นั้นด้วยสื่อวจนภาษาและอวจนภาษาในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้ภาษาเขียนแบบตรงไปตรงมาในสื่อสิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์และการใช้สัญลักษณ์(Symbol) แทนความหมายถึงภาพรวม อาทิ การนำเอาแผ่นภาพโปสเตอร์โฆษณาภาพยนตร์เรื่องดัง เช่น “แม่เบี้ย” มาเป็นการบอกถึงความสำคัญของสถานที่แห่งนี้ที่บรรดานักสร้างภาพยนตร์หลายๆ เรื่องใช้เป็นฉากในการถ่ายทำ นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าตลาดเก่าห้องมีความโดดเด่นและน่าสนใจเป็นที่พิเศษกว่าที่อื่นๆ โดยเฉพาะสถานที่ซึ่งเต็มไปด้วยกลิ่นอายทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นจากโครงสร้างของสถาปัตยกรรมแบบจีน เช่น หอดูโจรและเรือนแถวไม้สองชั้นอายุเก่าแก่ที่ยังคงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย-จีน ปรากฏให้ได้พบเห็นอยู่ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็น “สัญลักษณ์” ที่สื่อให้เห็นถึงความหมายหรือคุณค่าที่มากกว่าตัวของมันเอง ซึ่งได้สอดคล้องกับที่ กาญจนา แก้วเทพ (2554: 255) ที่ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า สัญลักษณ์นั้นมีความหมายที่มีขอบเขตกว้างขวางและให้ความหมายที่มากกว่าตัวมันเอง สรรพสิ่งทุกอย่างสามารถแปรสภาพเป็นสัญลักษณ์ได้ทั้งสิ้น หากว่าสรรพสิ่งนั้นถูกมอบหมายให้หรือถูกประกอบสร้าง “ความหมาย” ให้มากกว่าตัวของมันเอง

สิ่งที่น่าสนใจเพิ่มเติม ก็คือ ประเด็นของการสื่อความหมายที่ปรากฏในสื่อพื้นบ้าน โดยในหลายกรณีมีการผสมผสานสัญลักษณ์ย่อยๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถสื่อความหมายตามที่ต้องการได้ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้หากจะพิจารณาภายใต้กรอบของการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ พบว่ามีลักษณะหรือแบบแผนในการประกอบสร้างความหมายเช่นเดียวกันกับการผลิตรายการโทรทัศน์ ซึ่งดูสอดคล้องกับที่ Herbert Zettl (2549:4) ที่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าผู้สร้างจะต้องมีความเข้าใจอย่างดีในเรื่องของเครื่องมือการผลิต เทคนิคการใช้แสง รวมทั้งต้องมีความรู้เรื่องของเลนส์ การใช้รูรับแสงกว้าง-แคบ เพื่อควบคุมความ

ชัดลึกของการถ่ายภาพ ซึ่งทั้งหมดมีผลต่อ “ความหมาย” ที่ต้องการจะสื่อสารไปยังผู้ชมแทบทั้งสิ้น ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่เป็นเรื่องของความบังเอิญที่อยู่ ความหมายจะเกิดขึ้นมาเองตามธรรมชาติ ทุกอย่าง ล้วนแล้วแต่ผ่านการปรุงแต่งมาแทบทั้งสิ้น

สำหรับปรากฏการณ์เกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านที่น่าสนใจเพิ่มเติม ก็คือ ชุมชนตลาดเก่าห้อง แห่งนี้ได้มีการประยุกต์ใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้อย่างน่าสนใจภายใต้แนวความคิดที่มาจากคำขวัญของตลาดที่ว่า “มนต์เสน่ห์สองฝั่งคลอง เก้าห้องตลาดร้อยปี จันอับดิกระหรีดั่ง เทศกาลบั้งไฟ ไทยพวน เก่าแก่ล้วนหอดูใจ” โดยในกรณีนี้ได้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของเจ้าของร้านค้าพร้อมใจกัน จัดและตกแต่งร้านค้าของตนเองด้วยการทำบรรยากาศให้ดูย้อนยุคหรือดูเก่าๆ โบราณ เช่น ร้านขายขนม ไทยโบราณที่ผู้เป็นเจ้าของได้นำเอาสิ่งเครื่องใช้เก่าๆ ในอดีตมาจัดวางและตกแต่งให้ดูบรรยากาศแบบย้อน ยุคหรือเก่าแก่ดั้งเดิม เช่นเดียวกันกับร้านขายกาแฟโบราณที่มีการนำเอาโต๊ะ เก้าอี้ ตู้ ตลอดจนของใช้ใน อดีตมาตกแต่งร้าน พร้อมกับใช้ไฟสีเหลืองอ่อนๆ มาประดับประดาเพื่อให้ดูเป็นบรรยากาศเก่าๆ และจาก ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เองนับว่าเป็นการใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายภายใต้แนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องของการ “ย้อนยุค” กลับไปสู่ในอดีตที่ทรงคุณค่าและอยู่ในความทรงจำของยุคสมัยที่ได้ผ่านมา เป็นการหวนรำลึก ถึงวันเวลาเก่าๆ ที่ดีงามซึ่งชุมชนแห่งนี้ได้ใช้เป็นแนวทางในการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชม ยังตลาดเก่าห้อง โดยจะได้สัมผัสกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของคนไทยที่มีเชื้อสาย จีน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ และสมควรค่าแก่ การได้รับการส่งเสริมให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมสืบไป

จากข้อมูลดังที่กล่าวมาในข้างต้น เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงผลของการอภิปรายข้อมูลใน งานวิจัยเรื่องนี้ที่ได้มีความเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกับแนวความคิดต่างๆ มากมาย ทั้งในเชิงทฤษฎีทางด้าน การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์และแนวคิดทางด้านการท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นบริบทสำคัญของงานวิจัยเรื่องนี้

3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การทำวิจัยเรื่องนี้ เป็นความเพียรพยายามในการค้นหาคุณค่าความหมายจาก ปรากฏการณ์ของการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการทำวิจัยในมิติของการสื่อสาร โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดของทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวคิดทางด้านการท่องเที่ยวมาเป็นกรอบในการ ศึกษาและวิเคราะห์ ผลสรุปของการวิจัยทำให้เกิดข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประการทั้งในเชิงทฤษฎีและ ภาพสะท้อนที่เกิดขึ้นจริงจากปรากฏการณ์ในพื้นที่ศึกษาที่เต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อันน่าจดจำ แทบทั้งสิ้น ซึ่งในลำดับต่อไปจะขอนำเสนอถึงข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

ประเด็นแรก จากข้อค้นพบของการวิจัย ได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์เกี่ยวกับการศึกษา ในสื่อท้องถิ่นประเภทต่างๆ ที่อยู่เคียงคู่กับชุมชนมานาน สื่อพื้นบ้านหรือสื่อท้องถิ่นหลายประเภทต่างมี บทบาทที่สำคัญในการถ่ายทอดเนื้อหาที่เป็นอุดมการณ์ตลอดจนคุณค่าที่ดีงามของทางสังคมให้กับคนรุ่น

หลังไว้ได้ศึกษาและค้นคว้า อย่างในกรณีของสื่อพื้นบ้านในชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้ที่ได้แฝงเร้นไปด้วยคุณค่าทางสังคมมากมาย ทั้งที่เป็นในเชิงกายภาพ เช่น สถาปัตยกรรม และคุณค่าทางด้านจิตใจที่สะท้อนให้เห็นผ่านเรื่องราวในตำนาน และ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะเป็นแนวทางให้ผู้ศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับสื่อท้องถิ่นในแขนงต่างๆ ที่นับวันจะถูกกลบขบเทาและความสำคัญลงไปทุกขณะ

ประเด็นที่สอง ปรากฏการณ์ในครั้งนี้ นับเป็นการขยายมุมมองทางการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากข้อค้นพบของการวิจัยส่งผลให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่กระจายตัวอยู่ออกไปในทุกๆ ภาคส่วนของสังคมได้เกิดความตระหนักรู้ในการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมที่งดงามของสังคมให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและเติบโตในขณะที่ยังคงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนเองเอาไว้ได้

ประเด็นที่สาม สำหรับการท้าววิจัยโดยใช้แนวทางของสัญญาวิทยาเป็นเครื่องมือและกรอบความคิดในการวิเคราะห์จะช่วยทำให้สามารถเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมในเชิงลึกได้ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความหมาย ค่านิยม ตลอดจนความคิดความเชื่อทางสังคมซึ่งในบางสถานการณ์ไม่ได้ปรากฏตัวให้พบเห็นแบบตรงๆ

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับแนวทางในการทำวิจัยครั้งต่อไป กรอบคิดทางการสื่อสารเชิงสัญญา และแนวคิดที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการท้าววิจัยในมิติอื่นๆ ได้มากมาย ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ดังนี้

ประเด็นแรก ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการท้าววิจัยในสื่อประเภทต่างๆ เช่นในสื่อท้องถิ่น รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงสัญญาวิทยาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาย่างแท้จริง โดยเฉพาะการวิเคราะห์สื่อท้องถิ่นที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งได้ถูกถ่ายทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมักจะมีนัยที่แฝงเร้นไปด้วยความหมายต่างๆ มากมาย

ประเด็นที่สอง ในการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทั้งทางด้านกายภาพ และแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น ศิลปวัฒนธรรม เรื่องเล่า ตำนาน ฯลฯ

ประเด็นที่สาม ในการศึกษาสื่อพื้นบ้านต่างๆ ที่มีการใช้ทฤษฎีสัญญาวิทยาเป็นกรอบในการศึกษา ในอนาคตควรขยายไปสู่สื่อที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อความคิดความอ่านของคนในสังคมด้วย เช่น สื่อภาพยนตร์ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่กำลังได้รับความสนใจจากประชาชนในสังคมสมัยใหม่ด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลทีกล่าวมาทั้งหมดตั้งแต่แรก นับเป็นการนำเสนอให้เห็นถึงขั้นตอนและสาระสำคัญของงานวิจัยในเรื่องหนึ่งที่ได้พยายามค้นหาปรากฏการณ์ที่เป็นคุณค่าทางสังคมอันเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าสำหรับประเทศไทยและมักจะถูกใช้เป็นปัจจัยในการส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศเสมอมา ทั้งนี้ข้อค้นพบจากการวิจัยดังที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้นคงเป็นสิ่งที่ทำให้คำถามการวิจัยและประเด็นต่างๆ ที่เคยค้างคาอยู่ในใจได้รับการคลี่คลายจนกระจ่างแจ้งได้ในที่สุด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. 2554. “ใบเบิกทางของการศึกษาสื่อวัตถุพื้นบ้าน.” ใน **สื่อพื้นบ้านในสายตา นิเทศศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์ จำกัด. น. 246-344.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2553. **แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ . 2549 ก. “สื่อพื้นบ้าน : อาสารับสารสร้างสุขภาพ.” ใน **สื่อพื้นบ้าน ขานรับงานสุขภาพ**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. น. 2-68.
- กาญจนา แก้วเทพ . 2549 ข. **ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- กาญจนา แก้วเทพ . 2547. **สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัทโอเชียน บุ๊คมาร์ท จำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพ . 2543. “ความเรียงว่าด้วย สัญญะวิทยา กับสื่อสารมวลชน.” ใน **มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่**. กรุงเทพฯ : น. 1-89.
- กุลวิชญ์ สำแดงเดช. 2551. **การใช้สื่อเพื่อสร้างและธำรงรักษาอัตลักษณ์ของแฟนสโมสรฟุตบอล จ. ชลบุรี**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติ คงตุก. 2550. **เพลงทยอยใน 3 ชั้น ในมุมมองของสัญญะวิทยา**. นครปฐม : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กฤษดา เกิดดี. 2547. **ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ : การศึกษาว่าด้วย 10 ตระกูลสำคัญ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทสถาพรบุ๊ค จำกัด.
- โฆมสี แสนจิตต์. 2548. “การปรับตัวของสลาพื้นบ้าน ในบริบทของการท่องเที่ยว.” ใน **เพลง ดนตรีปริศนา ผ้าทอ ภูมิปัญญาทางด้านการละเล่นและการช่าง**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์. น. 224-245.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. 2542. **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฐิติวัฒน์ นงนุช. 2550. **สัญญะแห่งสถานที่ กรณีศึกษา : ชุมชนชาวจีนย่านตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. 2552. **บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่น กับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

- ทัศนีย์ บุญนา. 2546. **กระจกส่องสื่อ**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : บริษัท เนชั่นบุคส์อินเตอร์ เนชั่นแนลจำกัด.
- ทศพร กรกิจ. 2551. “การสร้างความน่าสะพรึงกลัวในหนังสือ อเมริกัน เกาหลี และไทย.” ใน **วารสาร นิเทศศาสตร์**, ฉบับที่ 3 ปีที่ 26. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น.1 - 26.
- ธีรยุทธ บุญมี. 2551. **การปฏิวัติสัญลักษณ์ของโซเชียล เส้นทางสู่โพสต์โมเดิร์นนิสม์**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : บริษัท เคล็ดไทย จำกัด.
- นัทธนัย ประสานนาม. 2551. **โดยนัยนี้ อีกนัยหนึ่ง**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิตา ชูโต. 2551. **การวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัทพรินโพร จำกัด
- นิษฐา หรุ่นเกษม . 2554. “รู้เท่าทันสื่อ : แนวคิดและทฤษฎี.” ใน **รู้เท่าทันสื่อ รวบรวมความ แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และประสบการณ์รู้เท่าทันสื่อ** . พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ปิ่นโต พับลิชชิ่ง. น. 23-49.
กรุงเทพฯ : บริษัทโอเซียน บุ๊คมาร์ท จำกัด.
- บุญยิ่ง ประทุม. 2551. **ท้องถิ่นนิยม : ในบริบทสังคมไทย 2551**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/218690>. (วันที่สืบค้นข้อมูล 2 ตุลาคม 2554).
- ปฐมาพร เนตินันท์. 2552. “กระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทย.” ใน **วารสาร ศาสตร์บทความงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ปี 2551, ฉบับที่ 1 ปีที่ 3**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. น. 41 - 42.
- ปราโมทย์ ภัคดีณรงค์. 2548. “การเมืองของสุนทรียภาพ ผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม.” ใน **เพลง ดนตรี ปรัชญา ผ้าทอ ภูมิปัญญาทางด้านการละเล่นและการช่าง**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์. น. 166-218.
- พงศ์กฤษณ์ พลเลิศ. 2553. **การถ่ายทอดแนวความคิดความเชื่อผ่านการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน. กรณีศึกษาบ้านบางสะแก อ. สองพี่น้อง จ. สุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ภาวิณี บุริมปรัชญ์. 2551. **การใช้สื่อและการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใน อ. สามโคก จ. ปทุมธานี**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกริก.
- เมืองโบราณ, สำนักพิมพ์. 2537. **ตลาดน้ำ : ย่านชุมชนริมน้ำในสังคมเมืองสยาม**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : ศรีบุญอุตุสหกรรมการพิมพ์.

- มริสสา ล่ามกิจจา. 2549. **องค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนและทักษะของเว็บมาสเตอร์**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ยุทธพงษ์ สืบศักดิ์วงศ์. 2548. “ความคิดทางปรัชญา ในภาชิตมั่ง.” ใน **เพลง ดนตรี ปรีศนา ผ้าทอ ภูมิปัญญาทางการละเล่นและการช่าง**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์. น. 52-61.
- ยศ สันตสมบัติ. 2551. **อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมืองวัฒนธรรมของรัฐบาลชาติในสังคมไทย 1**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์กสนมหาชน).
- วิสิทธิ์รศน์, โครงการ. 2540. “บทนำ.” ใน **วิถีไทย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. น. 3-4.
- วีระพันธุ์ ชินวัตร. 2554. “เก็บตกย่านถิ่นกะตี่จิ้น... ท่องเที่ยวชุมชน สู่ชุมชน...” ใน **เที่ยวย้อนยุค ย่านถิ่น กะตี่จิ้น ริมเจ้าพระยา มรดกวัฒนธรรม สามศาสนา สี่ความเชื่อ**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. น. 78-81.
- ศิริพร ภัคดีผาสุข. 2548. “ปรีศนาคำทาย ภูมิปัญญาทางภาษาและการผสมผสานทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์.” ใน **เพลง ดนตรี ปรีศนา ผ้าทอ ภูมิปัญญาทางการละเล่นและการช่าง**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์. น. 13-46.
- สกนธ์ ภู่งามดี. 2547. **พื้นฐานการออกแบบกราฟิก**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : บริษัทบุ๊คพ้อยท์ จำกัด.
- สุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์. 2554. “สื่อการแสดงพื้นบ้าน : การศึกษาจากกระบวนทัศน์เดิมสู่การสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่.” ใน **สื่อพื้นบ้านในสายตานักวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์ จำกัด. น. 140 - 245.
- สถาบันคลังสมองของชาติ. 2552. กรุงเทพฯ : **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2551. **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล เสวตเศรณี. 2554. “สาสน์จากนายสุรพล เสวตเศรณี ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.” ใน **เที่ยวย้อนยุค ย่านถิ่น กะตี่จิ้น ริมเจ้าพระยา มรดกวัฒนธรรม สามศาสนา สี่ความเชื่อ**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. น. 3.
- สุรียา สมุทคุปต์ และคณะ. 2550. **ระหัดวิดน้ำลำตะคอง: ศึกษาศาสตร์ของเทคโนโลยีพลังน้ำพื้นบ้าน**. นครราชสีมา : สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- อุดม เขยกิจวงศ์และคณะ. 2554. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. 2541. “สื่อมวลชนกับการเป็นเวทีกลางของการต่อสู้ทางการเมืองและวัฒนธรรม” ใน **วิกฤตีสื่อมวลชน**. กรุงเทพฯ : โครงการวิสิทธิ์รศน์. น. 192-214.

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. 2546. **สื่อสันนิวาต**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นาครมีเดีย.

ภาษาอังกฤษ

Zettl, Herbert. 2006. **Television Production Handbook**. Belmont CA : Thomson
Wadsworth.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบวิเคราะห์สัญญา

แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์เกี่ยวกับร่องรอยทางประวัติศาสตร์

ตัวหมาย	ตัวหมายถึง	วิธีการสื่อความหมาย
- หอดูโจร ที่มีลักษณะของสถาปัตยกรรมจีน-ไทย มีลวดลายสวยงาม	- ความเก่าแก่ที่ทรงคุณค่า และมีความงดงาม - ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทย-จีน	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- เรือนแถวไม้สองชั้นอายุเก่าแก่	- วัฒนธรรมที่ดั้งเดิม มีคุณค่า -เสน่ห์ของสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ - ภูมิปัญญาท้องถิ่น	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- สภาพวิถีชุมชนที่ดูเรียบง่าย	- การยึดติดกับวัฒนธรรมดั้งเดิม	- การสื่อความหมายโดยนัย
- สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์-ละครแบบย้อนยุค	- ความสวยงามและน่าสนใจของสถานที่ - ความยิ่งใหญ่ทางวัฒนธรรม	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- แผ่นโปสเตอร์ภาพยนตร์	- หลักฐานที่แสดงถึงความสำคัญและน่าสนใจในสถานที่นั้นๆ	- ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ของเก่าเก็บต่างๆ	- คุณค่าในของโบราณที่หายาก - ทำให้หวนนึกถึงความทรงจำในอดีต - ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- เรื่องเล่า “หอดูโจร” และ “ตลาดเก่าห้อง”	- ตำนานและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ - รากฐานของวัฒนธรรมไทยดั้งเดิม	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ข้อความที่กล่าวถึงตำนานและประวัติศาสตร์สำคัญต่างๆ	- เน้นถึงความสำคัญของสถานที่นั้นๆ	- การสื่อความหมายโดยตรง - การสื่อความหมายโดยนัย

แบบวิเคราะห์สัญญาณเกี่ยวกับคุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง

ตัวหมาย	ตัวหมายถึง	วิธีการสื่อความหมาย
- การใช้มือทำ	- วิถีชีวิตแบบเรียบง่าย สมถะ - แนวคิดอนุรักษ์นิยม	- การสื่อความหมายโดยนัย
- การใช้พื้นแทนแก๊ส	- ชีวิตที่เกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติ - การใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย สบายๆ - กรรมวิธีการผลิตแบบพื้นบ้านทั่วไป	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- การใช้แรงงานในครอบครัว	- การยึดติดกับวัฒนธรรมดั้งเดิม - การใช้ชีวิตแบบพอเพียง	- การสื่อความหมายโดยนัย
- การทำสดๆ วันต่อวัน	- ความใหม่ สะอาด แสดงถึงความ พิถีพิถันในกระบวนการผลิต - การทำกินทำใช้แบบพอเพียง ไม่เน้น ทำในเชิงอุตสาหกรรม	- การสื่อความหมายโดยนัย
- การใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น การ ใช้มะพร้าวแทนการใช้กระเบื้อง	- ชีวิตที่พึ่งพิงและเกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติ - วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- การอยู่อาศัยในเรือนแถวไม้โบราณ ที่มีอายุเก่าแก่ แม้จะมีการซ่อมแซม ก็ยังคงรูปแบบดั้งเดิมเอาไว้	- การยึดมั่นในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม - ความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม - แนวคิดอนุรักษ์นิยม	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- การพิมพ์หนังสือโดยใช้ระบบ การพิมพ์แบบดั้งเดิม ซึ่งต้องอาศัย ทักษะและเวลาในการทำมาก	- ชีวิตที่เรียบง่าย และพอใจในสิ่งที่มีอยู่ - ความละเอียดอ่อน ประณีต และเน้น การใช้ทักษะฝีมือคนเป็นหลัก - ไม่เน้นใช้เทคโนโลยีในการผลิตมากนัก	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ภาพและข้อความที่กล่าวถึงวิถีชีวิต ที่ดูเรียบง่ายของคนในชุมชน	- เน้นถึงการใช้ชีวิตแบบวิถีพอเพียง ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม	- การสื่อความหมายโดยตรง - การสื่อความหมายโดยนัย

แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์เกี่ยวกับคุณค่าทางสังคม

ตัวหมาย	ตัวหมายถึง	วิธีการสื่อความหมาย
- รูปแบบตัวอักษรที่คล้ายกับตัวเขียนในภาษาจีน	- ความเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมจีน - ความสัมพันธ์ที่ระหว่างไทย-จีน	- การสื่อความหมายแบบอุปมาอุปมัย - การสื่อความหมายโดยนัย
- อักษรไทย-จีน ที่ปรากฏอยู่ที่ป้าย	- ความสัมพันธ์ที่ระหว่างไทย-จีน - ความใกล้ชิดของสองวัฒนธรรม	- การสื่อความหมายโดยนัย
- การอยู่อาศัยในเรือนแถวไม้โบราณที่มีอายุเก่าแก่ แม้จะมีการซ่อมแซมก็ยังคงรูปแบบดั้งเดิมเอาไว้	- การยึดมั่นในคุณค่าวัฒนธรรมดั้งเดิม - ความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม - แนวคิดอนุรักษ์นิยม	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ตำนานตลาดเก้าห้องที่มีนายฮองชาวจีนเป็นผู้บุกเบิกสร้าง	- การระลึกถึงคุณงามความดีของผู้ที่ทำประโยชน์ - สายสัมพันธ์ที่ระหว่างไทย-จีน - เป็นการให้เกียรติแก่วัฒนธรรมจีน	- การสื่อความหมายโดยนัย - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ศาลเจ้า	- ตัวแทนวัฒนธรรมจีน	- ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ประเพณีการไหว้เจ้าที่จัดทุกๆ ปี	- การแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ - ความสม่ำเสมอ	- การสื่อความหมายโดยนัย
- กรรมวิธีในการทำขนมที่เน้นใช้มือทำ และใช้การนั่งด้วยเตาถ่านแทนการใช้แก๊ส	- ความละเอียดอ่อน ประณีตศิลป์ - การปฏิบัติกับวิถีการผลิตแบบดั้งเดิมที่เน้นพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ	- การสื่อความหมายโดยนัย
- การใช้แรงงานในครอบครัวทำขนม	- ความเรียบง่าย สมถะ - การยึดถือในวิถีปฏิบัติแบบดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้กระทำมาก่อน	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ภาพและข้อความที่กล่าวถึงการวิถึปฏิบัติที่ดีของคนในชุมชน	- แสดงถึงการสืบทอดวัฒนธรรมที่ดีงามและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	- การสื่อความหมายโดยตรง - การสื่อความหมายโดยนัย

ภาคผนวก ข แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ตัวอย่างแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์บุคคล

วัตถุประสงค์ : เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเสริมในการทำความเข้าใจกับทัศนคติและความคิดความเชื่อของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นผู้นำชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่เทศบาลที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ของตลาดเก้าห้อง รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชม

แนวคำถาม

1. ถ้าพูดถึงแหล่งท่องเที่ยวในตลาดเก้าห้อง มีอะไรที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักบ้าง
2. ตำนานเกี่ยวกับตลาดเก้าห้องมีประวัติความเป็นมาอย่างไร
3. เดิมทีหอดูโจรสร้างขึ้นไว้ใช้ทำอะไร
4. กรรณวิธีการทำขนมของตลาดเก้าห้อง มีอะไรที่น่าสนใจและแตกต่างจากที่อื่นๆ
5. อะไรคือจุดเด่นของตลาดเก้าห้องที่เคยถูกใช้เป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร ชื่อตั้งต่างๆ
6. วันนี้ ถ้าพูดถึงตลาดเก้าห้อง คุณนึกถึงอะไร
7. นักท่องเที่ยวมาที่นี่ แล้วพวกเขาอยากดูหรือสัมผัสกับอะไรมากที่สุด

ภาคผนวก ค รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

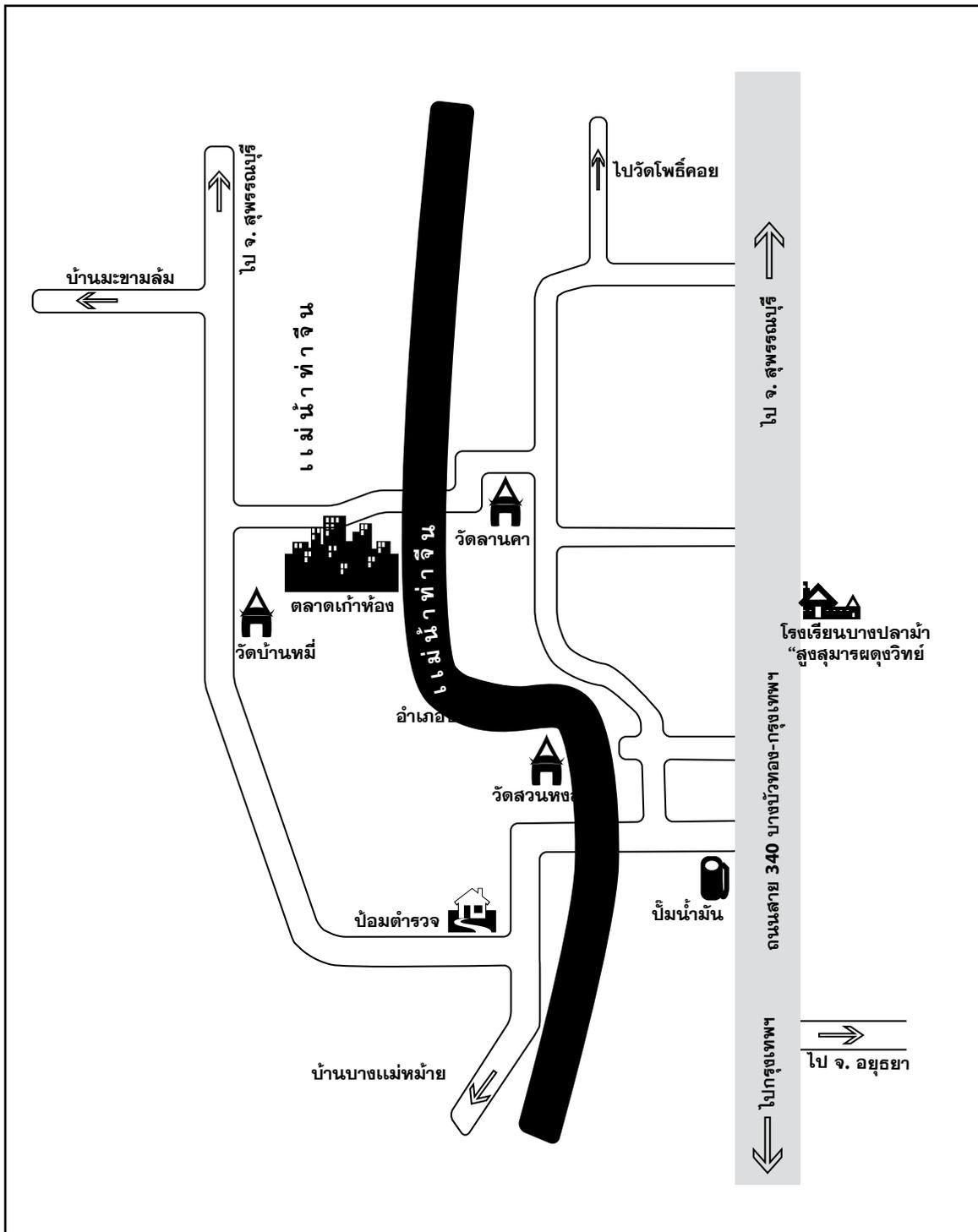
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เป็นการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยเป็นหลัก ร่วมกับ
ผู้ช่วยนักวิจัยที่ช่วยในการจัดบันทึกข้อมูลและถ่ายภาพ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มีรายนาม ดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	สถานภาพ/อาชีพ
1.	นายสุรินทร์ จำเริญศรี	คณะกรรมการหมู่บ้าน ชุมชนตลาดเก่าห้อง
2.	นายอุดม ฟูไพบเราะ	คณะกรรมการหมู่บ้าน ชุมชนตลาดเก่าห้อง
3.	นางพิมพ์ชนา จิรวานิชศิริ	เจ้าหน้าที่เทศบาล อ. บางปลาม้า จ. สุพรรณบุรี
4.	นางสาวนิภา ยงค์ไพบูลย์	เจ้าของร้านขายขนมไทยในชุมชนตลาดเก่าห้อง
5.	นางบังอร สุขเจริญ	นักท่องเที่ยว

ภาคผนวก ง แผนผังชุมชนตลาดเก้าห้อง

แผนผังชุมชนตลาดเก่าห้อง อ. บางปلام้า จ. สุพรรณบุรี

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - นามสกุล : นายพงศ์ฤกษ์ พลเลิศ
วัน เดือน ปีเกิด : 12 มกราคม พ.ศ. 2513
ภูมิลำเนาเดิม : จังหวัดสุพรรณบุรี
ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์
สังกัด : คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
โทรศัพท์ 02-282-9009-15 ต่อ 6830
E-Mail : palalert@gmail.com
การศึกษา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(นิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2544)
ผลงานวิจัยที่ผ่านมา : การถ่ายทอดแนวความคิดความเชื่อผ่านการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน
กรณีศึกษาร้านบางสะแก อ. สองพี่น้อง จ. สุพรรณบุรี